ÎN SFÂRȘIT, ADEVĂRUL...

GENERALUL
VICTOR ATANASIE STĂNCULESCU

în dialog cu

ALEX MIHAI STOENESCU

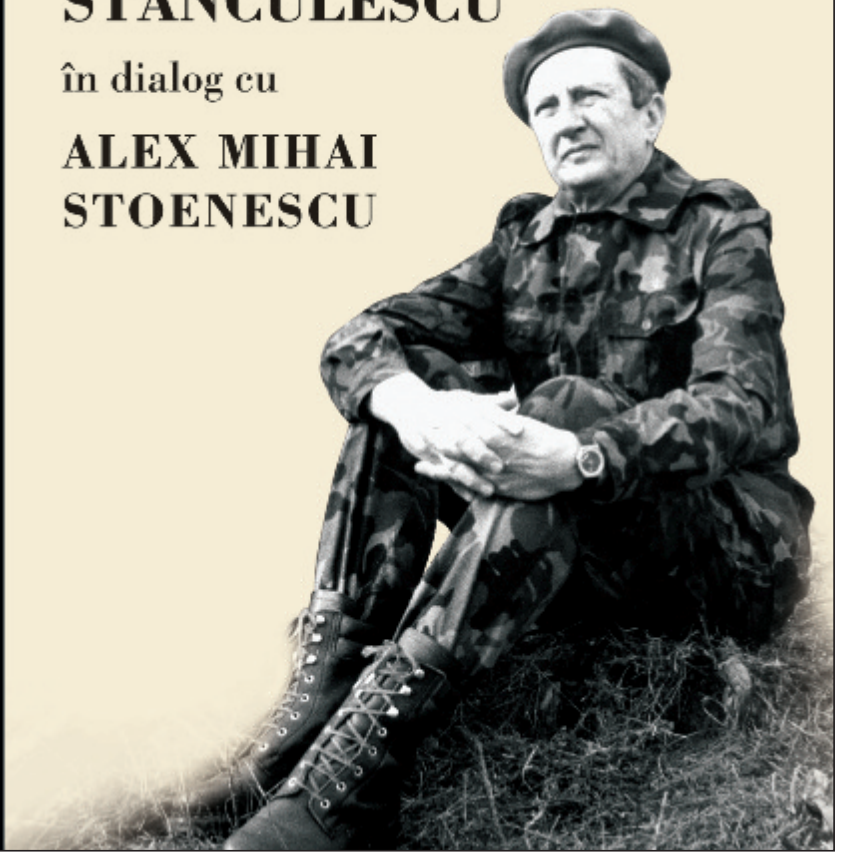

biblioteca rao

ÎN SFÂRȘIT, ADEVĂRUL...

Victor A. Stănculescu
în dialog cu
Alex Mihai Stoenescu

rao international publishing company

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
STĂNCULESCU, VICTOR ATANASIE
În sfârşit, adevărul...: generalul Victor A. Stănculescu în dialog cu Alex Mihai Stoenescu / Alex Mihai Stoenescu, Victor A. Stănculescu. – Bucureşti : RAO International Publishing Company, 2010

ISBN 978-973-54-0150-4

I. Stoenescu, Alex Mihai

94(498)"1989.12"(047.53)

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, Bucureşti, ROMÂNIA
www.raobooks.com; www.raobooks.ro

ALEX MIHAI STOENESCU
VICTOR A. STĂNCULESCU
În sfârşit, adevărul...

© RAO International Publishing Company, 2009
Toate drepturile rezervate

Tiparul executat la
ARTA GRAFICA

2009

ISBN 978-973-54-0150-4

I

Interviu din 29 octombrie 2004
Teatrul Național, București

Interviul a fost luat în biroul meu de la Teatrul Național București, unde la acea dată eram director general adjunct. Generalul Stănculescu terminase înregistrările cu Dinu Săraru pentru cartea care avea să apară la Editura RAO (Generalul Revoluției cu piciorul în ghips) *și urma să plece în străinătate. Dialogul a atins câteva teme, într-o modalitate enunțiativă, urmând să fie aprofundate cu ocazia unei alte întâlniri. Gen. Stănculescu aștepta la 6 decembrie 2004 un verdict favorabil în procesul său, deschis printr-un ordin politic în 1999.*

Interviul cu gen. Stănculescu a avut trăsăturile unui dialog între persoane familiarizate cu mediul militar și cu problematica născută din evenimentele violente de la sfârșitul anului 1989.

Alex Mihai Stoenescu: Dle general, nu este vorba de un interviu jurnalistic, prin care vreau să vă prind, să vă vânez, ci de o discuție pentru istorie. Am studiat subiectul revoluție timp de 7 ani și în ultimii 2 ani prin cercetare

fundamentală, pe documente și mărturii. Așadar, cam știu ce s-a întâmplat, inclusiv ce ați făcut dumneavoastră. Știu că sunteți persoana decisivă care a orientat istoria într-o anumită direcție. Sunteți de acord să purtăm un dialog în jurul unor subiecte pe care le cunoaștem bine amândoi?

Victor Atanasie Stănculescu: Da, dar după 6 decembrie, când este procesul. Eu plec acum și mă întorc pe 14, 15 noiembrie, însă după 6 decembrie, când e procesul, să văd și eu ce se întâmplă, discutăm.

AMS: Atunci chiar vă propun să discutăm pe text, pe documente, dar acum vreau doar să vă întreb unele lucruri, de exemplu despre felul cum ați primit comanda Armatei de la Ceaușescu. Vă citesc câteva mărturii: Manea afirmă că „Ceaușescu, după sinuciderea lui Milea, l-a chemat pe Stănculescu. NC: «Cu picioarele rupte să vină și să vină în 5 minute, să nu se joace, că-l aduc arestat». A venit într-un sfert de oră. Simula că e accidentat și că îl doare. I-a cerut să-i cheme pe Voinea și pe Eftimescu". Atunci Ceaușescu a dat următorul ordin: „Stănculescule, preiei conducerea Armatei în urma sinuciderii lui Milea și execuți ordinul. Mergeți și opriți!". Era vorba de oprirea manifestanților. Manea se uită pe fereastră și vă arată: „Uite că deja se umple (piața)" – începuseră să intre primii muncitori în piață. Ușa cabinetului era deschisă și ordinul a fost auzit de cei din antecameră.

VAS: Da, așa e, ușa era deschisă, iar o parte din discuție a fost chiar în prag.

AMS: Ați ieșit, și Manea v-a spus: „Uite, au început să se adune"?

VAS: Eu am profitat... cum ați spus acolo, la sfârșit?... opriți?

AMS: Mergeți și opriți! Era vorba de oprirea oamenilor care se apropiau de centru.

VAS: Eu am profitat de acest ordin dat într-adevăr așa de Ceaușescu... uite că eu uitasem amănuntul ăsta, dar mi-a ordonat „Opriți!", și eu am spus: „Da, opresc". Eu am oprit forțele care erau aduse de Milea din țară la margine *(la periferiile Bucureștilor,* n.a.).

AMS: Trupele oprite pe Olteniței.

VAS: Da, am speculat ordinul de oprire a muncitorilor și eu am oprit trupele.

AMS: Vreau să reconstituim: ați ieșit de la Ceaușescu și v-ați dus la grupa de generali. Erau acolo Hortopan, Eftimescu, Pârcălăbescu, cred că deja era și Voinea. Le-ați comunicat că sunteți numit ministru al apărării?

VAS: Erau panicați, erau terminați, speriați, se împușcase Milea și când m-au văzut și le-am spus s-au refăcut.

AMS: V-au recunoscut ca ministru.

VAS: Nu știu dacă așa, dar i-am anunțat, plus că nu cu ei...

AMS: V-ați dus apoi sus la centrul de comunicații, unde erau transmisioniștii. Maiorul Tufan era jos și a mers cu dvs. sus sau l-ați găsit sus?

VAS: L-am găsit sus.

AMS: Ce ordine i-ați dat?

VAS: V-am spus. Am profitat de ordinul lui Ceaușescu și am dat ordine invers.

AMS: Dle general, discutăm pe documente. Am documente originale, vi le voi arăta, eu știu ce ordine ați dat. Cunoașteți unde am lucrat eu?

VAS: Da, Direcția de Relații Publice... sub Babiuc. Știu!

AMS: Am studiat ordinele venite la Armata 1. Între 10.07 și 10.30 ați dat cinci ordine. Primul oprește trupele pe Olteniței, dar următoarele patru... „nu se trage, se parlamentează cu manifestanții".

VAS: Așa este. Prin grupa de comunicații mi se transmitea ce se întâmplă afară, și eu mi-am dat seama, așa că am dat ordinele astea.

AMS: Ați folosit indicativul RONDOUL, care era al lui Milea.

VAS: Da, era al ministrului. Dar, eu chiar o să am nevoie la proces, așa că vreau să mai discutăm, că nu mai țin minte bine pe ore, a mai ruginit cheia în broască.

AMS: Ce are Iliescu cu dvs.? Dumneavoastră l-ați făcut ce este de 15 ani.

VAS: Nu știu, probabil că se teme, dar eu să știți că sunt atacat de trei grupuri: Securitatea, vechea echipă și noua echipă.

AMS: De ce?

VAS: Ăștia vor să șteargă urmele. Au vrut să mă și elimine de vreo trei ori. Mai întâi Militaru, apoi Vasile Ionel. Ăsta știți ce a fost?

AMS: Vă mai mirați? Nu știați că era din grup?

VAS: Văd că știți. Eu am cerut la ședința din 8 iunie 1990, parcă, lui Roman, să plec de la minister, dar să plece și Vasile

Ionel. Mai întâi a fost cu Militaru, când am anunțat eșarfa galbenă *(la elicopter,* n.a.)... am pus pe unul să rupă partea galbenă de la un steag... și Militaru a dat ordin să ne doboare, deși se știa parola.

AMS: La plecarea de la Târgoviște.

VAS: După ce îl executasem pe Ceaușescu, Militaru a vrut să șteargă urmele.

AMS: Dle general, nu vreau să discutăm procesul, e pierdere de timp.

VAS: A doua oară, când l-am trecut în rezervă pe Militaru, am trecut în rezervă și pe toți cei pe care îi adusese din rezervă în zilele alea. Deci, și pe Vasile Ionel. Când i-am pus pe listă pe toți ofițerii aduși de Militaru, l-am pus și pe Ionel. Și Iliescu a aprobat lista, fără Vasile Ionel, pe care l-a pus consilierul lui. Poftim!

AMS: Era în grup mai de mult.

VAS: Așa, și a doua oară i-am spus lui Roman: „Eu plec de la Ministerul Apărării și trec la Industrie. Să plece și Vasile Ionel". Eu am plecat, el nu, și l-au făcut general de armată.

AMS: Moment-cheie: telefonul cu Iliescu din 22 decembrie. El v-a sunat sau dvs. l-ați sunat?

VAS: El m-a sunat.

AMS: De la Casa Scânteii.

VAS: Nu știu de unde. Al doilea telefon a fost de la Sergiu Nicolaescu. I-a spus: „Veniți aici, pentru că aici vă pot asigura protecția".

AMS: Primul telefon a fost din Casa Scânteii, pentru că nu s-a oprit în alte locuri, n-avea cum, nu avea de unde.

VAS: Probabil.

AMS: Îmi puteți dezvălui conținutul conversației?

VAS: După 6 decembrie.

AMS: I-ați predat puterea, dle general! Vă dau eu răspunsul: Armata conducea țara atunci.

VAS: Așa este!

AMS: I-ați pus Armata la dispoziție.

VAS: Asta este! Poate am greșit. Și acum vă întreb eu dacă am făcut bine că nu am închis televiziunea.

AMS: Cred că ați făcut bine. Deși prin televiziune s-au transmis mii de prostii periculoase, totuși a fost bine că s-a văzut.

VAS: ... că a fost deschis, că s-a văzut. Da, cred că aveți dreptate.

AMS: Aveți dvs. o vorbă pe care ați rostit-o atunci, am văzut interviurile dvs., că poporul român a avut trei dictaturi și e timpul să fie liber. Știu că declarația este veridică, pentru că am găsit această replică la militari care v-au propus mai târziu, după revoluție, să dați o lovitură de stat, și le-ați spus: Poporul român a trecut prin trei dictaturi, ajunge!

VAS: Nu se înțelege ce am gândit eu atunci, că ce gândeam eu, având Armata pe mână, se executa.

AMS: I-ați dat puterea asta lui Iliescu.

VAS: Poate am greșit.

AMS: Dar ce aveați de ales?

VAS: Asta este, că la CC era grupul Dăscălescu–Verdeț și m-am interesat: „Ce fac, domnule, ăștia acolo?“

AMS: Erați informat din CC, aveați oameni acolo?

VAS: Nu, am dat eu telefon și m-am interesat.

AMS: Cu cine ați vorbit?

VAS: Nu mai știu, era cineva de acolo. „Ce fac, domnule?“ Și mi-a spus că a apărut ăla care a fost ministru.... Avram, apoi nu știu care din vechiul regim.

AMS: Apăruse și Drăghici cu soția.

VAS: Da, așa e, Drăghici... Ce-i asta?! Ăștia vor să refacă conducerea lui Ceaușescu, iar la Televiziune erau Dinescu și Caramitru. Nu se putea da puterea acestor oameni.

AMS: Bine, dar la ora aceea vorbiserăți deja cu Ion Iliescu.

VAS: Tatonam, urmăream ce se întâmplă, cine...

AMS: Dar știați ce se întâmplă. Adică, în general, cu debarcarea lui Ceaușescu. Eu am stat de vorbă cu mulți generali de Securitate și știu că erați bănuit de spionaj, iar multe din acțiunile dvs. erau ale unui spion.

VAS: Ale unui spion inteligent!

AMS: Într-adevăr, și aveți admirația mea pentru felul cum v-ați strecurat. La urma urmei, ați adus și libertatea mea. Erați urmărit pentru spionaj.

VAS: Da, m-au urmărit și după, când eram ministru al apărării.

AMS: Și Spiroiu la fel, dar nu fugiți „după“, hai să vorbim despre ce a fost înainte. De exemplu, aveați relații cu Arady.

VAS: Atașatul militar ungur.

AMS: Într-adevăr. Arady era urmărit, au fost interceptate convorbirile lui, transmisiunile lui cu Budapesta, în care i se cerea cu insistență să obțină informații despre dispunerea trupelor românești pe granița de Vest. Pe 12 septembrie 1989

a fost urmărit. Securitatea l-a luat și pe Vasile, cel de la Direcția a IV-a...

VAS: Da, Vasile era.

AMS: Și Arady a intrat la dvs. în birou.

VAS: De asta a afirmat Miklos Nemeth *(fostul premier al Ungariei,* n.a.) că au avut colaborarea unui general din conducerea Armatei. Dar nu notați, că nu voi recunoaște nimic.

AMS: Apoi, alți generali de Securitate spun că toate întâlnirile dvs. cu delegații străine din ultimii ani aveau nevoie de viza lor. Dvs., în loc să anunțați din timp și să înaintați documentul pentru aviz, îi sunați cu o zi înainte sau chiar cu câteva ore și ei dădeau viza verbal, fără să mai verifice. Nu aveau control asupra întâlnirilor dvs. cu străinii, astfel că puteați discuta cu orice spion.

VAS: Era un om de afaceri, Pop George, despre care am aflat, dar după revoluție, că era de la MI-6. Mi-a povestit cum a fost parașutat în Iugoslavia, la Tito, și apoi a venit în România. A murit între timp. Apoi, la Londra, am fost invitat de lordul Amery, care a recunoscut că George era omul lor.

AMS: V-au încadrat, cum se spune.

VAS: M-au încadrat.

AMS: Mai erau și alții în preajma dvs.?

VAS: Probabil. Dar și mai interesant este că am fost în America, după revoluție, și au venit la mine și mi-au spus: „Candidați la președinție". „Cum să candidez, asta înseamnă cam trei milioane de dolari!?" „Într-adevăr!" „Păi, n-am acești bani." „Ni-i dați înapoi după..." Asta este!

AMS: Formidabil! Dar trebuie să recunoașteți că americanii și britanicii nu puteau face o astfel de ofertă unui necunoscut.

VAS: Mă știau, plus că știau ce-am făcut...

AMS: Dle general, imediat ce ați ajuns la minister, în 22 decembrie, ați dat ordin de arestare, îndepărtare, izolare a ofițerilor CI.

VAS: Să-i dea deoparte, sub supraveghere.

AMS: Ați dat ordin, ordin scris?

VAS: Nu știu dacă există ordinul, dar am dat acest ordin.

AMS: De ce?

VAS: Ca să nu vadă ce urma să facă Armata.

AMS: Și ce urma să facă?

VAS: Ce-a făcut. Nu voiam ca Securitatea să știe ce facem noi.

AMS: Dar tronsonul de comunicații al Securității de ce l-ați tăiat?

VAS: Din aceleași motive.

AMS: Dle general, la acea oră locotenent-colonelul Stan apăruse la Televiziune, colonelul Rațiu, șeful Direcției I, fusese la sediul MApN, la ora 16.00... ședința de la ora 16.00...

VAS: Da, ședința din 22.

AMS: A durat 20–30 de minute. La televiziune se anunțase trecerea Securității de partea poporului, Rațiu era lângă dvs. Era clar. De ce i-ați arestat pe CI-ști?

VAS: Nu aveam încredere. Nu puteam face ce voiam să facem cu Armata cu ei în spate.

AMS: Vă era teamă de cuplul Guşă–Vlad, că ar putea crea un nucleu alternativ?

VAS: Da. Era pericolul să refacă vechiul regim.

AMS: Ştiaţi că Securitatea nu a tras?

VAS: Pe atunci nu ştiam, dar eu cred şi acum că „Noaptea generalilor“ a fost făcută de ei special ca să se justifice. L-am certat pe Sârbu pentru asta, el mi-a spus că nu el a filmat.

AMS: Putea fi Spiru Zereş.

VAS: Nu ştiu. Dar „Noaptea generalilor“ a fost făcută de Guşă şi Vlad pentru că le era frică, fiindcă erau membri CC şi pierdeau tot.

AMS: Dle general, Verdeţ l-a pus pe Vlad pe lista de guvern ministru de interne şi acesta a refuzat. În plus, pe Guşă şi pe Vlad i-a pus acolo Iliescu.

VAS: Iliescu!?

AMS: Iliescu. A venit la 17.00 de la MApN şi i-a spus lui Vlad: „Am hotărât să facem un comandament militar şi lucraţi cu generalul Guşă să fie linişte“.

VAS: N-am ştiut, abia acum aflu.

AMS: Dar v-aţi convins că n-a tras Securitatea?

VAS: Abia după aia am aflat. A fost dorinţa de răzbunare a lui Militaru. L-am văzut, îmi spunea, voia să se răzbune. Aşa a făcut şi cu nefericiţii aceia din faţa ministerului.

AMS: Trosca!

VAS: Nu numai Trosca. Pe ceilalţi a vrut să-i omoare pe stadion. Şi asta din 23, nu din 24, cum spune Iliescu.

AMS: Din 22, că v-am spus, în 22 a venit Militaru în spatele lui Iliescu și i-a spus lui Vlad: „Preiau USLA și trupele de Securitate“. A tras USLA la revoluție, dle general?

VAS: Nu. Eu am fost la ei, că erau îngrijorați, și le-am spus: „Nu se atinge nimeni de voi. Cât sunt eu ministru al apărării nu se atinge nimeni de USLA“. Dar asta după...

AMS: Rămâne problema grea a teroriștilor. Încep să cred că au cam fost de la noi...

VAS: Nu știu, era ciudat, a fost o componentă.

AMS: Nu v-ați dat seama? Un om atât de inteligent, cu sânge rece?

VAS: Și eu am fost tras pe sfoară.

AMS: Dinu?

VAS: Poate. El se subordona direct Marelui Stat-Major, și Gușă era la CC. După aia, când eram ministru, am fost și am văzut: Dinu avea structuri cărora nu le-am dat de cap niciodată.

AMS: Toți securiștii afirmă că teroriștii au fost de la DIA, de la Batalionul 404.

VAS: Erau niște legături.

AMS: Cine? Militaru? Dinu?

VAS: Și-și, că era ceva organizat și s-a lucrat cu o componentă străină pregătită.

AMS: Așa ceva nu se putea face decât cu o pregătire anterioară și în cooperare.

VAS: Păi, vă spun o chestie. Ieșise soția cu cățelul la plimbare, și în dreptul clădirii aceleia din Piața De Gaulle, cum îi spune acum...

AMS: Fosta Piață a Aviatorilor, unde se făceau defilările.

VAS: Da... se întâlnește cu o doamnă, o rusoaică, și ea cu cățelul. Stau de vorbă și femeia îi spune că au primit ordin să evacueze clădirea, să plece. Asta era pe 9 decembrie, exact când intrau primele coloane pe sus...

AMS: Pe la Ungheni.

VAS: Da, și soția mi-a spus... era foarte ciudat, era un semnal.

AMS: Să revenim la teroriști.

VAS: Dar cei prinși au fost duși la Miliție și li s-a dat drumul.

AMS: Majoritatea erau amețiți de pe stradă, dar au fost duși și la Armată și li s-a dat drumul.

VAS: Da.

AMS: De ce? Cine le dădea ordin să-i elibereze și de acolo și de acolo, că erau toți sub conducerea Armatei?

VAS: Grupul!

AMS: Dle general, am informații că grupul stătea într-o cameră separată la MApN...

VAS: În camera de odihnă.

AMS: ... și dădeau telefoane în draci la Ambasada URSS. Mi-au povestit colegii din minister. Am fost coleg cu Roman, cel cu defilarea de la Timișoara...

VAS: Îl cunosc.

AMS: Cu Vali Stancu, cel care a apărat casa lui Ceaușescu...

VAS: Îl știu și pe el.

AMS: Apoi au fost ofițerii de comunicații pe care i-am avut în subordine. Au auzit tot. Sunau la sovietici... sigur, suna Militaru, dar erau toți patru împreună... primeau sfaturi, apoi veneau la dvs. și vă cereau să luați anumite măsuri, să dați ordine.

VAS: N-am dat nici un ordin cerut de ei.

AMS: Atunci, înseamnă că de asta v-au schimbat cu Militaru!

VAS: Probabil, nu știu.

AMS: În octombrie 1987 – am văzut documentul la Romtehnica – ați cumpărat simulatoare de foc.

VAS: Da.

AMS: Pentru ce structură a Armatei le-ați cumpărat?

VAS: Nu mai țin mine. Să-i întreb pe cei de la Romtehnica.

AMS: O să vă rog să faceți asta... Nu pentru DIA?

VAS: Nu, erau pentru trupele de uscat.

AMS: Ce instrucție mai făceau trupele de uscat, dle general? Mai făceam noi instrucție sofisticată, când noi nu mai făceam trageri de mult?

VAS: Eh, se mai făcea.

AMS: Am văzut în raportul SRI-Sibiu că acolo, cu mai multe zile înainte de evenimente, cred că în 10 sau în 12 decembrie, a venit o echipă DIA la Dragomir, care i-a cazat și i-a hrănit conspirat, fără să-i înregistreze în evidențe. Au umblat prin oraș și au inspectat poduri de case, de unde apoi s-a tras.

VAS: Dragomir a făcut multe lucruri...

AMS: Apropo, v-a sunat să vă raporteze că se trage asupra lui. Nu se trăgea, dle general! I-ați dat ordin: „Te aperi pe răspunderea mea".

VAS: Dacă informația a venit ca dezinformare, de la sursă, adică de la Dragomir, eu ce puteam să ordon?

AMS: Dar Gușă a apărut la televizor și a ordonat clar: „Școlile din Sibiu se retrag în cazărmi". De ce nu s-a executat ordinul șefului MSt-M?

VAS: I-am spus lui Gușă: „Vino aici, să conducem acțiunile, că aici e locul". N-a vrut.

AMS: De ce credeți că a făcut asta?

VAS: Eu cred că el și Vlad voiau să recupereze, pe imagine, că erau membri CC, și voiau să arate că sunt cu revoluția.

AMS: Ați crezut că acolo, la CC, se formează un nucleu ostil, advers?

VAS: Da.

AMS: Deci, l-ați apărat pe Iliescu până în pânzele albe și el vă face probleme.

VAS: Asta e! Aștept să văd. *(Sună telefonul și este chemat acasă,* n.a.).

AMS: Nu vă mai reții. Ne vedem și vin și eu cu documente, să ne uităm pe ele.

VAS: De acord. Mă întorc pe 14 sau 15 *(noiembrie)* și sunteți primul pe care-l contactez.

Generalul Stănculescu nu a reluat contactul, procesul său a continuat și va ajunge la un verdict de condamnare și trimitere în închisoare în 2008. Între timp, a publicat cartea cu Dinu Săraru, operă cu caracter literar, din care lipsesc momentele-cheie de istorie.

II

Interviu din 24 iulie 2009
Spitalul Militar Central, București

Starea sănătății gen. Stănculescu s-a agravat în urma detenției. Eliberat pentru investigații medicale la 12 mai 2009, generalul a fost internat de urgență la Spitalul Militar Central la 22 iulie 2009. Din rezerva spitalului mi-a telefonat și m-a solicitat pentru un dialog. L-am găsit conectat la anumite aparate medicale de supraveghere a stării generale, și în special a cordului, acuzând o stare de oboseală accentuată, cu dificultăți de concentrare și de vorbire.

În dialogul purtat, forma de exprimare a ilustrat trăsăturile unui militar de carieră, cu obiceiul de a sistematiza răspunsurile și de a le enunța cu economie de cuvinte. În anumite momente, se poate observa un ușor ton polemic. Dorința de a da aceste interviuri a venit din convingerea că mai are puțin de trăit.

În lectura interviurilor trebuie avut în vedere faptul că gen. Stănculescu a jucat un rol important în evenimentele din decembrie 1989, că 90% din cariera sa de militar s-a desfășurat sub regimul comunist, fiind general al Armatei reorganizate de Nicolae Ceaușescu într-o anexă de

forță a puterii politice, că a călătorit foarte mult în Occident, având posibilitatea să cunoască sistemul democratic, și că a fost implicat în mai toate operațiunile comerciale militare secrete, inclusiv cu armament, ale statului român. Este un om cu multă experiență de viață, un bon viveur, *dar și cu un stil de a trata lumea politică și de afaceri cu o anumită superioritate și detașare.*

AMS: Domnule general, vă simțiți pregătit sufletește să spuneți unele lucruri pe care nu le-ați spus până acum și care reprezintă informații importante pentru înțelegerea evenimentelor din decembrie 1989?

VAS: Regret că, după 20 de ani, la o zi când toată lumea spera că va fi mai bine, avem o situație economică foarte grea, și socială, și morală, ceea ce mă face să mă simt dezamăgit pentru faptul că n-am știut să pornim bine la început.

AMS: Dar ce alternativă aveam? Aveam alternative?

VAS: Tocmai că aveam. Trăim o criză pe care un popor normal o are așa, din 100 la 200 de ani, dar noi ne-am adunat toate crizele într-un singur secol. Asta e partea cea mai grea. A doua problemă este că această situație a dus la slăbirea unității noastre și suntem destul de vulnerabili din toate punctele de vedere. Reflectând mai târziu, în clipele mele de libertate, când nu mai aveam funcții și nici vreo responsabilitate, am ajuns la concluzia tristă că evenimentele din decembrie 1989, la care am participat direct și, poate, le-am și influențat într-un fel, au reprezentat un moment de mare slăbiciune pentru națiunea noastră. S-a adeverit în acel

moment, ca și astăzi, că banul este totuși ochiul dracului, cum spuneau bătrânii noștri.

AMS: Vă simțiți cumva responsabil, că n-ați făcut bine ce ați făcut în decembrie 1989?

VAS: Nu, doar simt acuma un regret că, fiind scos din joc, m-am lăsat scos din joc și am trecut pe o linie paralelă, adică am intrat în afaceri și mi-am zis: „Lasă-i, fiecare să facă ce o vrea" și am ieșit, regret că nu am putut face mai mult. Nu m-am înscris în nici un partid, deși mi s-au făcut propuneri de la FSN...

AMS: Și PNȚ-cd-ul v-a curtat. Regaliștii, la un moment dat...

VAS: PNȚ-cd-ul, da... Păi asta a fost chiar ordinea[1]. Apoi am fost curtat de liberali, am fost în relații bune cu dl Radu Câmpeanu și cu Dan Amedeo Lăzărescu.

Document

În seara zilei de 22 decembrie 1989 pe străzile Capitalei apare un manifest, de forma unei pagini galbene de ziar pe hârtie mai groasă, lansat de Partidul Creștin Național Țărănesc, „continuator al partidului lui Iuliu Maniu" și care făcea o invitație mai multor intelectuali cunoscuți să se înscrie în acest partid. Printre aceștia se numărau: Ioan Alexandru, Doina Cornea, Aurel Dragoș Munteanu, Marin Sorescu, Ion

[1] În realitate, gen. Victor A. Stănculescu a fost invitat să intre în PNȚ încă din seara de 22 decembrie 1989, numele lui apărând printre primii membrii propuși pe manifestul de înființare a viitorului partid.

Caramitru, istoricii Paul Schuster și Alexandru Zub, apoi profesorul Ion Mînzatu, episcopul Justinian Maramureșeanul și episcopul catolic Ioan Robu, dar și **generalul Victor Stănculescu!** Prin acel document Partidul Creștin Național Țărănesc declara: „Salutăm Frontul Salvării Naționale", cu explicația: „Adeziunea noastră la Frontul Salvării Naționale înseamnă această chemare de a ne întoarce la noi înșine, la ce avem mai bun, la ceea ce trebuie să săvârșim fiecare conform vocației noastre și climatului de libertate și bucurie, dar jertfă în acest Crăciun peste neamul Românesc"[1]. Sediul Partidului Creștin Național Țărănesc (PCNȚ) era indicat în „Casa Titulescu" de pe Bulevardul Kiseleff. Publicația PCNȚ, subintitulată Jurnal al Comitetului de Organizare, avea un colegiu de inițiativă compus din Ioan Alexandru, Ioan Caraza, Constantin Galeriu, Victor Negară, Liviu Petrina, Iftene Pop și Pavel Suian. Folosind un limbaj de extracție ecleziastică, membrii colegiului de inițiativă anunțau că „PCNȚ s-a născut în focul jertfei pentru dreptate din 22 decembrie. El este partid creștin democrat. Suntem parte a Frontului Salvării Naționale"[2]. Ulterior, prin fuzionarea Partidului Creștin Național Țărănesc cu gruparea Corneliu

[1] *Renașterea*, An I, nr. 1, 22—23 decembrie 1989, p. 1.
[2] *Ibidem*, p. 2.

Coposu s-a constituit Partidul Național Țărănesc – creștin democrat.[1]

AMS: Eu vreau să vă întreb direct un lucru: ca alternativă, aveați posibilitatea de a lua dumneavoastră conducerea statului?

VAS: Eu am declinat această ofertă.

AMS: Înseamnă că vi s-a oferit.

VAS: Da, oferta a fost mare. O să vă spun, pentru că e nespusă. După ce în septembrie 1991 s-a „retras", a fost demis și a fost eliminat guvernul Petre Roman – am pus toate trei variante, ca să-și aleagă fiecare cum vrea –, am fost în SUA, invitat, pe de o parte de către Camera de Comerț Americano-Română, nou înființată în perioada asta a primilor doi ani, și de fostul nostru ambasador la Washington, Aurel Dragoș Munteanu. Condusese delegația română în ultima perioadă a activității, chiar în luna octombrie sau noiembrie, și venise prin rotație (președinte de sesiune) la Consiliul de Securitate. Acolo s-a organizat o recepție în onoarea mea de către Camera de Comerț Americano-Română.

AMS: Ce funcție aveați în acel moment?

VAS: Nu mai aveam nici o funcție, ieșisem din guvern. Mă ocupam să-mi găsesc locul în societatea de după. Doi: am fost invitat de Dragoș Munteanu la masa pe care a organizat-o el în cinstea încheierii misiunii lui, dar și cu ocazia momentului alegerii viitorului secretar general al ONU. La masa rotundă

---

[1] Vezi pe larg în Alex Mihai Stoenescu, *România postcomunistă, 1989–1991*, Ed. RAO, București, 2008, pp. 118–126.

de regulă erau vreo zece invitați, la masa noastră au fost opt, cinci cu trei. Era masa numărul 1: secretarul general ONU *(în funcție,* n.a.), Aurel Dragoș Munteanu, prin rotație așa către dreapta în sens invers acelor de ceasornic, ambasadorul Marii Britanii la ONU, ambasadorul francez, subsemnatul, cam vizavi de secretarul general, în dreapta era ambasadorul... aici s-ar putea să-mi derapeze memoria, dar cred că era al Rusiei, al Uniunii Sovietice, lipsește încă un ambasador, cred că i-am pierdut urma...

AMS: Ați spus englez, francez, poate era cel german?

VAS: Nu era. A fost cel american. Acolo am asistat la un moment interesant al discuției finale. S-a mâncat, s-a toastat, secretarul general a mulțumit ambasadorilor acum că își încheie misiunea, că el a fost în România înainte și a fost prin nordul Moldovei, la mănăstiri, și i-a plăcut România, i-a mulțumit lui Dragoș Munteanu. Nu este esențial. Esențial este că la desert secretarul general spune: „Domnilor, mâine e alegerea noului secretar general. Suntem toți de acord așa cum am discutat, rămâne să fie cel stabilit?“ Și ambasadorii au confirmat: *Da! Yes! Oui!* Eu bineînțeles că am tăcut, că n-avea nici un rost să intervin, mai departe la fel și s-a încheiat discuția. A doua zi la vot a ieșit ce au stabilit ei la masa aia[1]. Atunci am avut o imagine precisă despre felul cum se iau astfel de decizii importante în lume și mi-am dat încă o dată seama că înlăturarea lui Ceaușescu, al cărei autor mă consideram, fusese o decizie a Marilor Puteri, după care noi

[1] Secretarul general al ONU în funcție era Javier Perez de Cuellar, al cărui mandat a expirat la 31 decembrie 1991. L-a urmat Boutros Boutros-Ghali.

ne-am jucat partitura. Deci, la mesele de un asemenea nivel se luau hotărâri sau se pot bate în cuie hotărâri care au fost discutate anterior. Doi: am cunoscut tot atunci un om de afaceri american cu care voiam să încep niște afaceri româno-americane, nu m-am legat prea mult, dar în ziua a doua sau a treia, era 2 decembrie 1991, mi-a spus: „Duceți-vă într-un loc cu șoferul meu, blocul cutare, etajul nu știu care, vă conduce cineva, pentru că vrea cineva să vorbească cu dumneavoastră". Am găsit într-un apartament, care la noi se numea „casă conspirativă", trei domni. Regret că le-am pierdut urmele, deși cred că era important pentru istorie.

AMS: Din ce instituții proveneau?

VAS: Vă spun povestea și pe urmă stabiliți dvs. de la ce instituții proveneau.

AMS: Dvs. erați general, un om cu experiență, nu se putea să nu vă dați seama de unde erau.

VAS: CIA și Apărare. „Domnule general, vă cunoaștem, știm despre dvs...", deci vă puteți imagina cine putea să fie. „Avem o rugăminte: o să vă întrebăm dacă vă interesează să participați la viitoarele alegeri prezidențiale din România." *(1992,* n.a.). Și i-am întrebat: „Cum credeți că veți face?" „Păi, în prima parte a anului, o tatonare să vedem ce părere are lumea externă țării dvs. despre dvs. Doi: vom declanșa etapa a doua în trimestrul doi, în rândul populației dvs., pentru a afla care este imaginea dvs., apoi urmează să discutăm la nivelul grupurilor politice, și participați la alegeri." Atunci i-am întrebat: „Cine acoperă costurile?" „Păi, vă trebuie 3 milioane de dolari". „Eu nu am banii ăștia,

de-abia am ieșit din ministeriat.“ Mi s-a răspuns: „Noi am asigurat alegerea președinților din Columbia, din Indonezia, parcă era, dar nu vă cerem banii acum. După ce veți fi președinte, ne veți returna banii“. Am refuzat categoric: „Eu așa ceva nu fac“.

AMS: Trebuia să dați banii înapoi.

VAS: Da. „Eu așa ceva nu fac – le-am spus. Dacă aș avea banii mei, poate aș accepta, dar să dau banii după ce ajung președinte nu doresc.“

AMS: Cum vă explicați, dle general, că CIA, că despre asta era vorba, v-a ales tocmai pe dumneavoastră, un general, pentru a conduce România? Se presupune... poate nu dictatură militară neapărat, dar se presupune că instituiați un regim mai strâns.

VAS: Da, un regim mai strâns.

AMS: Cum vă explicați că americanii doreau un astfel de om la conducerea României?

VAS: Probabil că se gândeau la securitatea poziției celui care conduce țara, față de eventualii adversari. Mi se pare că totuși, bănuiesc, a contat și atitudinea mea față de ruși. Eu n-am făcut școală militară sau pregătire în Uniunea Sovietică. În 1959, ca șef al Secției de Înzestrare al MSt-M adus de la Cluj, am făcut parte din primul grup care s-a deplasat la Moscova, la tratatul militar, cu probleme de cooperare, și nu acceptam integrarea...

AMS: Eu vă întreb din punctul de vedere al raporturilor politice americane cu genul de conducere, ca sistem politic, pe care voiau să-l instaleze în România prin dvs.

VAS: Se poate să fi fost o variantă gândită, ca să aibă o bază, prima chestiune să fie ordine în țară, să nu existe posibilități de revenire.

AMS: Vă dau o informație: în decembrie, când avea loc această întâlnire, Mihail Gorbaciov își pierdea funcția, iar URSS se desființa[1]. Ce revenire la comunism? Poate că asta era conjunctura în care vi s-a făcut propunerea.

VAS: Probabil. Este deja o zonă care a rămas în ceață. M-a șocat treaba că trebuie să plătesc după ce ajung președinte. De unde, din banii statului român? Nu puteam să permit așa ceva. Finanțare nu m-am gândit să cer, că nu eram obișnuit să mă împrumut, să cer bani de la alții. Asta a fost viața mea. Am fost puțin cap sec, dar asta este.

AMS: A existat deci posibilitatea de a ajunge șef al statului și probabil că învingeați în alegeri.

VAS: Să vă zic o treabă. De aici a pornit și grija următoare, ca nu cumva, cunoscându-se faptul că aș putea fi un pion împins în față, să nu fie pionul care ajunge să atace la „rege", ca să folosim o terminologie din șah. Pentru că așa îmi explic de ce tot timpul s-a spus că Stănculescu e posibil să dea o lovitură, când eram ministru al apărării.

AMS: Și presa occidentală a comentat ideea.

VAS: Da, ideea a fost dusă mai departe pentru a inflama. Mi-a spus Voican Voiculescu, ca să nu mă feresc de nume: „Măi, știi că lui Iliescu i-a fost frică de amândoi", când am făcut tandem.

---

[1] La 8 decembrie 1991 s-a proclamat desființarea URSS, iar la 25 decembrie 1991 Mihail Gorbaciov și-a dat demisia.

AMS: Credea că dvs. reprezentați structurile cele mai adânci și mai secrete ale Armatei, iar el, pe cele ale Securității, pentru că el se ocupa de servicii secrete, de UM 0215. Asta era imaginea lui Iliescu. Cam primitivă.

VAS: „Din cauza asta – mi-a spus el – a fost motivul pentru care ai fost tot timpul ținut în atenție.“ În 1990–1991 s-a terminat guvernul, din 1992 a început deja o cercetare asupra mea, că am o casă de lemn la câțiva kilometri nord de București, pe care aș fi făcut-o cu Armata. Norocul a fost că soția mea, Dumnezeu s-o ierte, a fost foarte meticuloasă și avea toate chitanțele.

AMS: Să nu ne îndepărtăm de un subiect atât de important, de fierbinte. Sunteți un om cu multă experiență, general, fost ministru al apărării, și știți foarte bine că, pentru ca CIA-ul și serviciile militare – probabil că unul dintre cei trei de acolo era cel puțin de la serviciile secrete militare americane – să vă contacteze cu o astfel de propunere, ei nu vă puteau face o astfel de propunere înainte să vă studieze în amănunt și să aibă loc o lungă analiză, care probabil ținea de ani de zile. Ei, americanii, vă cunoșteau dinainte, cum v-au și spus, și acum începem să ne apropiem de primul nostru subiect, și anume: ce contacte ați avut cu americanii înainte de 1989?

VAS: Nu am avut contacte directe cu americanii, dar primele contacte s-au format prin MI6[1]. Prin britanici cred că s-a făcut legătura, nu contact direct, deși am fost în relații

[1] MI6 (Secret Intelligence Service), Serviciul Secret de Informații Externe al Marii Britanii.

bune cu ambasadorii, cu atașații militari americani în misiune la București. Știam treaba asta, nu m-am ferit niciodată să fiu deschis față de ei, în măsura în care nu dădeam peste ceea ce însemna tensiunile cu Securitatea. Deci, contact direct cu americanii nu a existat.

AMS: Când a avut loc primul contact cu agenții MI6?

VAS: A început imediat după ce a venit George Pop în România[1].

AMS: Imediat după ce?

VAS: În ianuarie–februarie 1990...

AMS: Nu, nu, pe George Pop l-ați cunoscut înainte.

VAS: Da, exact. Atunci a venit lordul Julian Amery[2], pe care l-a adus George Pop în România. Aveți dreptate.

AMS: Când l-ați cunoscut pe George Pop? În legătură cu afacerea Rolls-Royce?

VAS: În legătură cu interesul lui de a fi în cercurile înalte pentru a putea să lucreze și pentru faptul că a fost prima expoziție de la Farnborough, și atunci m-a invitat la masă la el. După aia...

AMS: Faptul că era de origine română...

VAS: Vorbea românește perfect.

AMS: Dar el, ca agent, căuta penetrarea în mediile românești.

---

[1] George Pop, cetățean britanic de origine română, era reprezentantul Rolls-Royce, divizia motoare de avioane și echipament militar, în România.

[2] Sir Julian Amery, membru al Parlamentului Marii Britanii și consilier personal al Maiestății Sale Regina Elisabeta a II-a, fost agent de legătură al Intelligence Service pentru Balcani în Al Doilea Război Mondial.

VAS: Bănuiesc, e normal. Un lucru pe care soția lui mi l-a reproșat foarte vehement: „Cum ai spus tu că George al meu... – după ce a murit, săraca, locuiește în București, prin Piața Unirii – ... că George al meu a fost agent englez? Nemernicule!“ Eu nu am spus-o pentru că aveam ceva cu George Pop, am spus-o pentru că era unul dintre momentele normale, în care te deschizi față de un om, și cred că nici ea nu era atât de naivă să nu știe.

AMS: Din câte cunosc eu, lordul Amery v-a confirmat că George Pop era agentul lor.

VAS: Da, George a fost cel cu care am fost la lordul Amery, la mesele care se dădeau seara, la el acasă *(după zilele de Târg,* n.a.). El avea o sticlă de porto pe masă, care se deschidea și se bea numai de către el, și noi aveam o altă sticlă din care beam noi.

AMS: Întrebarea mea este următoarea: ați fost la Farnborough, în ce an?

VAS: Am fost patru ani alternativ. Odată am fost la Le Bourget, pe urmă la Farnborough, din nou la Le Bourget și din nou la Farnborough.

AMS: Și de fiecare dată v-ați întâlnit cu George Pop.

VAS: În anii 1986, 1987, 1988, 1989 și apoi 1993–1994.

AMS: V-ați împrietenit.

VAS: Da. Era un om agreabil, la care se adăuga nostalgia lui pentru țara natală. Nu mi s-a părut un individ prefăcut. George Pop încă mai ținea la România.

AMS: Când a venit el prima dată în țară?

VAS: Cred că venise prin ’84–85, chiar înainte de ’85. Când era Constantin Olteanu ministru, acesta mi-a spus: „Măi, tu nu te ocupi și de alte probleme? Ia să te ocupi și de Asociația de vânătoare a Armatei“. Și am organizat cu atașații militari o vânătoare și un pescuit, apoi s-a ajuns la gradul 0, la inițiativa ministrului, când a venit Ceaușescu, a venit Maurer. Și acolo, în această pădure Măgura, unde era baza celor șapte terenuri de vânătoare pe care le aveam la Armată, acolo l-am invitat și pe George Pop, și omul a venit și l-a cunoscut pe Milea, care era șeful MSt-M, l-a cunoscut și pe Olteanu, ministrul. Deci ajunsese la vârful piramidei Armatei.

AMS: L-a întâlnit și pe Ceaușescu?

VAS: Dacă țin minte s-a întâlnit și cu Ceaușescu, ca reprezentant Rolls-Royce.

AMS: În discuțiile cu George Pop, când au apărut primele referiri la regimul comunist și la Ceaușescu?

VAS: Cred că au început încă de prin ’84–85.

AMS: Ce vă spunea?

VAS: Că regimul este totalitar, că este un regim nedorit de populație, iar mai târziu că Marea Britanie regretă avansurile pe care i le-a făcut lui Ceaușescu atunci când l-au folosit ca vajnic luptător împotriva Uniunii Sovietice. „De fapt asta a fost motivația – îmi spunea deseori –, că altfel nu aveam nici o bază normală să facem așa ceva.“ Deci, din ’84–85 am început să discut cu el politică. El știa bine ce se vorbește în afară despre România și Ceaușescu, la nivel de conducere a statelor mari. Eu am fost în mai multe țări din Vest și mi-am

dat seama și acolo cum arată un regim închis și cum arată un regim deschis. Vedeți dvs., când am preluat problema trecerii, cum spune Măgureanu, de la regimul Ceaușescu la regimul Iliescu, nu s-a pornit cum trebuie, nu am avut oameni. Le spuneam unor japonezi: „Domnilor, comuniștii au avut niște oameni care au studiat: Marx, Engels, Lenin, care au fost doi teoreticieni și un practician, un Stalin care a fost un practician foarte dur și a băgat omenirii pe gât comunismul; în sens invers nu s-a scris nimica. Care e trecerea de la comunism la capitalism? În ce carte să mă uit, ca să știu ce să fac?“ Nu s-a scris nimic. Este foarte important pentru un popor care a stat 45 de ani sub comunism, sub dictatură, să știe cum să facă. „Este foarte greu să umblăm la mintea omului și să răsucim un comutator, gata, treci pe democrație!“ Asta este treabă de educație și aici fac primul reproș general: nu ne-am ocupat de educație în toți acești ani. A fost o democrație atât de slabă, lăsată la voia individului, încât a rămas fără un conținut național.

AMS: În istorie se numește: „perioada libertății anarhice“.

VAS: Da, așa este.

AMS: Vreau să revenim la subiectul nostru, la prima noastră discuție, și anume la legăturile dvs. cu serviciile de informații străine, occidentale, la care trebuie adăugat faptul că dvs., călătorind mult în Occident, aproape în toată lumea, prin activitatea de comerț militar, ați început să vă lămuriți singur și fără să vă ajute cineva despre diferența de eficacitate între economia de piață și cea planificată.

VAS: N-am fost chiar copil de țâță. Din 1928 până în 1947 am prins Regatul. Am avut părinți care nu iubeau comunismul. Trebuie să aveți în vedere că eu nu călătoream în Occident ca turist, ci la un anumit nivel guvernamental. De acolo sistemul democratic se vede în structura lui funcțională; ca turist îi simți doar efectele.

AMS: Pe mine mă interesează când v-ați convins că regimul comunist este condamnat, iar singura soluție viabilă este democrația?

VAS: Pe mine m-a izbit nefavorabil această lozincă: „Avem înaintea noastră la orizont comunismul!", și eu, ca militar, știind ce înseamnă practic orizontul, mi-am dat seama că nu vom ajunge niciodată la orizont. Asta a fost baza, ca să spunem, din punct de vedere teoretic, chiar dacă pare simplu și comic. Practic, au fost perioade care m-au încântat, chiar am fost entuziasmat de momentul în care Ceaușescu a rupt-o cu rușii în 1968, dar după 1977 iar m-am trezit. Dar, în perioada acelui deceniu, l-am crezut, și chiar m-am ocupat, cum spunea Ceaușescu, după ce fusese Tratatul de la Geneva, cu arma chimică. O zonă extrem de periculoasă, dar care te conducea direct la nivel strategic. Ceaușescu spunea: „Țările sărace nu-și pot permite să fabrice sau să cumpere arme sofisticate, dar trebuie să înceapă să se apere cu o armă mai ieftină". Și asta era arma chimică. Ăsta e motivul pentru care Ceaușescu a sărit în apărarea lui Gaddafi, despre care se spunea că folosește arme chimice.

AMS: În afară de George Pop, sigur că ați avut contacte și cu oameni de afaceri occidentali.

VAS: Cele mai multe contacte le-am avut cu atașatul militar și cu ambasadorul Statelor Unite și cu atașatul militar și cu ambasadorul Franței. Cu toți cei patru am fost prieten. În 1990, m-am dus direct la Ambasada Franței, l-am și surprins pe ambasador. De ce m-am dus? Trebuia să fac din Comitetul de Stat al Planificării *(CSP,* n.a.) o unitate economică, având noul nume Ministerul Economiei. Știam, din ce studiasem în domeniul economic, că Franța avea un Minister al Economiei, care funcționa de mulți ani, aveam și o carte de prin anii '70 despre activitatea acestui minister. Era sfârșit de an, început de an și trebuia să găsesc soluții și nu aveam de unde să le iau, și m-am dus la ambasadorul Franței și i-am cerut să-mi trimită un expert și pe cineva care să mă poată lămuri în anumite privințe pe care eu nu le înțelesesem din cartea aia mai veche.

AMS: Dle general, acum mă interesează perioada de dinainte de 1989, care este foarte importantă. Eu vreau să înțeleg mecanismele de gândire care v-au determinat să acționați în felul în care ați făcut-o, mai ales la București. Există această ipoteză, a dlui Iliescu – vă spun cine a formulat-o –, că dvs., fiind un tip inteligent și șmecher, v-ați orientat văzând care este cursul evenimentelor. Eu, cunoscând o serie de lucruri, inclusiv din dosarele pe care vi le făcea Securitatea, știu foarte bine că erați de mult sub urmărirea Securității pentru o serie întreagă de întâlniri și de legături, care îmi dovedesc că dvs. erați avizat asupra ce urma să se întâmple cu România și cu Ceaușescu în decembrie 1989.

VAS: Eu niciodată nu am cerut voie cuiva să fac ceva ce știam eu că fac bine. Așa a fost și cu întâlnirea de la Versoix, la fel și cu englezii. Eram în misiune ca ministrul apărării la Londra, era omologul meu Tom King, într-o întâlnire nostimă, de fapt, pentru că fiecare venise cu un translator și eu scap o expresie în franceză și el imediat mă întreabă: „Vorbești franceza?“ „Da!“ Și zice translatorilor: „Ia plecați voi!“ și am rămas în tête-à-tête. Am vorbit despre Harrier, să preluăm avionul, am vorbit despre niște fregate care, după cum vedeți, ne-au fost vărsate după 20 de ani. Navele alea erau atunci bune și mă tenta să mă întăresc la Marea Neagră. Nu are importanță că ai niște nave într-o mare închisă, dar când ai ceva semnificativ acolo nu-ți mai intră turcii să-ți ia calcanul, nu mai intră ceilalți să-ți facă nu știu ce, nu te mai amenință cineva.

AMS: Mă tot duceți mereu după 1989, o să ajungem și acolo, dar pe mine mă interesează deocamdată evenimentele din 1989.

VAS: Vă spun de ce: pentru că *deal*-urile care s-au făcut înainte de ’89 au ieșit la suprafață după. În Occident s-a mizat pe Mihai I. Am fost la rege, vorbesc cu el, și când vine în țară regele spune despre mine: „Tipul ăsta e alunecos“. Din clipa aia a rămas singur. N-am vrut să-i spun maiestate, deși l-am cunoscut de copil – eu străjer și elev la Liceul Militar din Tg. Mureș, el străjer și elev la Mănăstirea Dealul.

AMS: Vom ajunge și la discuția despre rege. O să-mi povestiți ce ați discutat. Mă interesează în momentul de față

semnalele pe care le-ați avut înainte de decembrie 1989 privind răsturnarea lui Ceaușescu.

VAS: Semnalele mai serioase au venit târziu, cam în perioada când plătiserăm datoria externă a țării, și Ceaușescu devenise periculos. Dar primele semne de pericol pentru România au început de prin 1978. Atunci, când a început să se ceară să eliminăm din tehnica militară, din sistemul de componente electronice, aurul și argintul, care făceau posibile, în sistemul militar, manevrele de finețe, plus eliminarea aluminiului din anumite componente, ș.a.m.d., Ceaușescu a intrat într-o zonă care nu-mi convenea. În astfel de domenii, militarii simt imediat când cineva se îndreaptă spre trădarea interesului național. Apoi aflasem informații despre reacția rușilor la politica lui Ceaușescu.

AMS: Mă interesează felul în care s-a construit în mintea dvs. părerea că Ceaușescu trebuie îndepărtat. La un moment dat comunismul va fi condamnat, iar Ceaușescu va fi schimbat de cineva: de puterile occidentale, de sovietici sau de poporul român.

VAS: Să știți că în mediile de vârf ale regimului se comenta asta. Când ieșeam în societate, mai ales în întâlnirile cu activiștii de partid, aceștia erau nemulțumiți. Erau oameni despre care știam că se pricep în domeniul comerțului, și îmi spuneau: „Nu se face bine ce se face“. Cei din domeniul politicii externe, de asemenea. Am avut relații foarte bune cu Ștefan Andrei și povesteam între noi pe drum, în călătorii pe care le făceam împreună: „Asta e bine, asta nu e bine“. Încrederea era reciprocă. Ne întâlneam destul de des, îmi

dădea cărți în limbi străine, care nu se găseau la noi și nu conveneau, eu le trăgeam la xerox în două exemplare, unul îl dădeam lui și unul îl păstram eu. Făcând acest schimb, în cadrul acestei relații, comentând ce găseam acolo, ajungeam de multe ori la concluzii comune, și concluziile nu-i erau favorabile lui Ceaușescu.

AMS: În primăvară sau în vară 1989, să-mi spuneți dvs., ați făcut o vacanță la lacul Balaton, în Ungaria.

VAS: Au fost două vacanțe. Prima a fost în cadrul schimburilor între armatele țărilor participante la Tratat *(de la Varșovia,* n.a.). Se făceau astfel de schimburi de grupuri de militari pentru petrecerea vacanței. Dar eu am fost și în Grecia, Siria, Italia, aproape în toate țările Tratatului de la Varșovia, prin alte părți, și am ajuns și la Balaton. Prima în 1989, dar am mai fost la Balaton și în 1990, când eram ministrul apărării.

AMS: Nu mă interesează deocamdată cea din '90. Mă interesează vizita din '89. Pentru că în dosarele UM 0110, contraspionaj țări socialiste, așa-numită antiKGB, și ale Direcției a III-a contraspionaj erați urmărit. În ce privește Direcția a III-a, aceasta a beneficiat de informații de cea mai bună calitate, selecte, venite din partea a doi ofițeri AVO, serviciul de informații externe al Ungariei, care, după câte am văzut eu, au furnizat informații destul de precise. Este clar că au fost la fața locului, că au fost în imediata dvs. apropiere.

VAS: Oamenii ăștia au vizat două întâlniri anume. Era mai întâi întâlnirea cu omologul meu ungar de la Direcția de

Înzestrare. El a venit apoi cu Karpati, care era atunci șef al MSt-M ungar, ... în timpul evenimentelor din decembrie, ca ministru al apărării, mă suna noaptea să-mi spună că are sânge să ne dea... „N-avem nevoie de sânge, stați cuminți acolo."

AMS: Karpati a venit atunci la dvs. însoțit de un colonel sovietic, șeful KGB pe zona de Est.

VAS: Chestia asta am aflat-o ulterior, că răspundea de toată zona de Est. A mai venit atunci și șeful Direcției de construcții a lor, care săracu' a și murit înecat în mare după scurt timp. Șeful acela de la KGB ocupa o zonă mai mare, nu putea să fie numai al Ungariei, era prea puțin pentru importanța pe care o avea. Cred că acoperea zona Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia și probabil și pe noi. Discuțiile cu el s-au purtat la masă, în public, era lume multă în jurul meu, la alte mese.

AMS: Aducea vorba despre Ceaușescu?

VAS: El spunea... Eu le povesteam mereu de unde am învățat limba maghiară. Nu înțeleg de ce trebuie să ne ciondănim. Atunci când s-a cedat Ardealul, eram la Brașov, eram copil, în dreapta era o casă germană, și în stânga una de maghiari. Noi la mijloc. Familiile noastre nu am rupt relațiile între noi, deși frontiera Ungariei ajunsese la câțiva kilometri de Brașov. Am învățat cu copiii ăia limba maghiară și germana, pe care le vorbeam chiar binișor.

AMS: A fost o tragedie pentru România, dar să nu intrăm acum în povestea celui de-al doilea Război Mondial. În dosarele Securității, aceste contacte pe care le-ați avut cu

Karpati, cu colonelul KGB de pe zona Est-Europeană, rezultă că ați purtat discuții privind soarta lui Ceaușescu și a României.

VAS: Nu s-a discutat asta. S-a discutat altceva: Ce facem, că soarta comunismului este pecetluită! Și dădea exemplul lor că, încă din 1954, au încercat reforma, dar noi am stat deoparte, că atunci când a fost presiunea pe Cehoslovacia, iar am stat deoparte, că românii au o tradiție în a nu accepta sistemul sovietic ca atare, să ne comande, și prin urmare va fi greu să pătrundă în România ideile lui Gorbaciov. El era preocupat de faptul că liberalizarea gorbaciovistă va fi respinsă de români, pentru că ei resping tot ce vine de la Moscova, din principiu. Or, acum era altceva, era adevărata reformă a sistemului. Cam asta a fost tema. El părea să spună că regimul în sine, și al lor, și al nostru, nu e bun. Asta s-a discutat.

AMS: Asta înseamnă că trebuia schimbat.

VAS: El tot repeta: „În '54 nu v-ați băgat, în 1968 nu v-ați băgat, dar neutralitatea asta ar trebui acuma să fie reconsiderată și să gândim împreună ce să facem. Regimul începe să slăbească și societatea nu va aștepta. Trebuie să faceți ceva, să cooperați".

AMS: Să ne înțelegem: prim-adjunctul ministrului apărării din România, șeful MSt-M al armatei ungare și șeful KGB-ului pe zona de Est a Europei se întâlnesc și discută schimbarea regimurilor comuniste. Cum vi se pare chestia asta?

VAS: Nu știu dacă asta gândeau, dar probabil că se întrevedea un rezultat prin Gorbaciov. Mai pe românește, concluzia era că de data asta Gorbaciov va sparge bășica.

AMS: Știm acum bine, de la Ștefan Andrei, că Ceaușescu v-a propus ca membru al CC pentru județul Mehedinți, pus pe listă chiar de Ceaușescu personal. Odată cu nominalizarea dvs. pentru această funcție, a plecat o adresă la Secția cadre a CC, unde șef era Elena Ceaușescu, care avea obligația să ceară relații, cum se spunea, la alte instituții. Cu această ocazie, Securitatea a răspuns Secției cadre a CC printr-un raport în care se afirma că ați fost racolat cu ocazia excursiei de la Balaton și că această racolare s-a făcut cu ajutorul unor femei de consum.

VAS: La Balaton am fost cu soția și nu m-am despărțit de ea nici un moment. Deci, momentul racolării este o invenție a Securității. Nu a fost, pentru că, efectiv, fiind cu soția și cu fata, am stat „la pachet". Chiar și la întâlnirea asta cu cei trei, ele au fost la masă cu noi. Mare lucru ele nu înțelegeau, iar câteodată vorbeam în maghiară. Eu n-am ieșit din zonă, dormitorul casei și clădirile de acolo, să mă duc la Budapesta pentru o aventură.

AMS: Probabil că Securitatea a încercat o modalitate de a vă bloca accesul la o funcție politică în care nu vă mai puteau urmări, pentru că le era interzis. Opinia mea este că ei au combinat informațiile de la Direcția a III-a, despre contactul de la Balaton, cu informațiile de la Contrainformații militare, unde apăreați ca mare crai.

VAS: Mai mult ca sigur. Se adăugau tot felul de lucruri ca să te compromită.

AMS: Știm acum că Ștefan Andrei s-a dus la Nicolae Ceaușescu cu diferite alte probleme și cu ocazia asta l-a întrebat și de ce a fost scos de pe liste Stănculescu. Și Ceaușescu a spus, vă reproduc aproape *mot-à-mot:* „Cei de la Securitate mi-au transmis printr-un raport că a fost racolat în Ungaria cu niște femei".

VAS: Tot Ștefan Andrei mi-a spus că Elena Ceaușescu a avut o reacție de genul: „Prea a fost ăsta plecat pe afară, ce să mai caute în CC?" Practic, eu nu am fost membru al Marii Adunări Naționale, nici membru al CC. Am fost mulțumit că nu m-au băgat în chestiile astea.

AMS: Revenim la tema noastră și la un alt episod, și anume legătura dvs. cu atașatul militar ungar, Șandor Aradi.

VAS: Aradi vorbea românește perfect, am discutat cu el de câteva ori, mi-a povestit cum a trăit în România și cum a ajuns apoi în Ungaria. L-am simpatizat. Mi-am dat seama că vrea să afle mai mult despre noi, știam că are nevoie să obțină anumite informații, i-am dat exact ce știam că avea nevoie să obțină, nu i-am dat nimic în plus care să penetreze în interior. Aveam destule variante pentru străini, să le dau ce voiam eu, nu ce voiau ei. Știți cum se spune, așa s-a întâmplat și în seara când am fost la *Nașul:* „Domnule general, eu v-am pus niște întrebări, și dvs. mi-ați răspuns ce ați vrut". Și eu am răspuns: „Dumneata m-ai întrebat ce ai vrut și eu ți-am răspuns ce am vrut". Ăsta a fost dialogul. Trebuie însă să știi să controlezi dialogul.

AMS: Tot în dosarul dvs. de la UM 0110 apare o informație care este confirmată, de data asta public, prin mărturii ale gen. Neculicioiu, comandantul UM 0110, date la Senat cu ocazia audierii sale la Comisia senatorială privind evenimentele din decembrie 1989. Eu am găsit acolo, și în dosar, și în confirmarea pe care a făcut-o public, pentru că, dacă a spus-o acolo de față cu toți senatorii, este deja publică, afirmația gen. Neculicioiu, din care rezultă următoarele aspecte. Ei urmăreau de foarte mult timp activitatea lui Aradi, îi ascultau telefoanele, și la ambasadă, și acasă. Aradi mi-a fost prezentat de foști ofițeri ai UM 0110 ca un agent cu putere extraordinară de penetrare în România, pentru că știa perfect limba română, fusese sportiv la Steaua, avea un farmec extraordinar, făcea bancuri pe seama ungurilor etc. Era un foarte bun agent. Pe tot cursul verii anului 1989, Securitatea a înregistrat apelurile insistente pe care Aradi le primea de la baza lui din Ungaria, aflată la Budapesta. I se tot cerea un anumit lucru, codificat „coșul cu informații", sau „coșul cu fructe". Vă dau și trimiterea: Dosar 33, pag. 23. În 11 septembrie 1989, Aradi răspunde pentru prima dată: „Mâine mă duc să iau coșul de fructe".

VAS: A venit la mine.

AMS: Generalul Neculicioiu împreună cu generalul Vasile, comandant la Direcția a IV-a a Securității, pregătesc o întreagă operațiune, cu echipaje, cu mașini de filaj, și îl urmăresc pe Aradi toată ziua de 12 septembrie. Acesta, având o geantă în mână, vă face o vizită, după care... „Coșul cu fructe" trebuia luat de la generalul Stănculescu.

VAS: Există un sâmbure de adevăr. La vizita aia s-a întâmplat ceva interesant. Sunt lucruri care nu se știu.

AMS: Vă rog.

VAS: Mie nu-mi plăcea să-i scot pe invitați pe afară sau la sala de protocol, ci îi invitam la mine în birou. Totdeauna procedam așa cu ei, ca să vadă că sunt deschis. Nu intra acolo decât fata care servea cafeaua. Un ziarist din presă după '90 a spus că gen. Stănculescu a sărutat mâna nu știu cui... prostii! Să stabilim de la început un lucru foarte precis: în acel moment, Aradi nu a venit cu documente și nici nu a cerut documente. Eu nu aveam documente. În general, nu țineam documente la mine. A fost într-adevăr o perioadă, când se înființau unitățile de rachete antiaeriene și alesesem niște amplasamente secrete, când făceam rapoartele către Gheorghiu-Dej scrise de mâna mea, că scriam ceva mai frumos, pe care le semna ministrul, le trimitea, apoi veneau înapoi și inclusiv copiile le ardeam. Îmi făcusem o tavă așa, o cutie mare, în care ardeam documentele, să nu ajungă pe mâna rușilor.

AMS: Ce v-a cerut Aradi?

VAS: Aradi a spus: „Domnule general, ce facem mai departe?" „Ce să facem?" – zic. „Păi, mi s-a spus că s-a discutat cu dvs. în trecut..."

AMS: Discuția de la Balaton.

VAS: Exact! „Trebuie să ne unim ca să ieșim din această încurcătură care se cheamă boala comunismului."

AMS: Asta face legătura foarte clar între contactul de la Balaton și misiunea lui Aradi.

VAS: Și eu i-am răspuns: „Măi, Aradi, ce putem să facem noi? Să așteptăm, că n-avem cum să începem noi doi, suntem prea jos. La Ialta cei doi au hotărât ce vor face cu Europa. Se vor întâlni din nou ca să hotărască. După aia vine rolul oamenilor care să facă operația în sine. Asta trebuie făcut. Să vedem. Nu pot să garantez la ora actuală că vom reuși, numai noi doi. Eventual tu ai legătura pe o parte, eu am legătura pe altă parte. Ce facem? Tu știi că și la tine, și la noi toată lumea este cu ochii pe ăștia care suntem de origine burgheză". A fost o discuție care, în primul rând, nu a fost înregistrată, sigur, că nu aveau cum, pentru că eu controlam biroul periodic, să nu-mi apară ceva. Și în al doilea rând, nu a existat nici un schimb de documente, lucru care ne-a ferit de orice încurcătură. Trebuie să fii idiot, cum probabil a fost ăla de la Securitate care a scris treaba asta, să schimbi documente cu atașatul militar maghiar în sediul Ministerului Apărării Român.

AMS: Dar v-a dat un număr de telefon pe un bilețel?

VAS: Nu. Ăla a fost altceva. Era un bilețel cu care am plecat de la minister, nu am avut timp să-l ard, și când am oprit pe drum la stop la Dorobanți, din bulevard se traversa din ambele sensuri, și la stopul ăla de la Hotel Dorobanți, actualmente Johnson, am deschis geamul și l-am aruncat în canal.

AMS: Era un telefon important?

VAS: Nu era un telefon cu care trebuia să ajung cu el acasă.

AMS: Am înțeles, era de la o femeie. Și Securitatea a deschis canalul și a căutat de a înnebunit.

VAS: După ce am ajuns ministru, în 1990, vine unul de la Direcția a III-a: „Domnule ministru, spuneți-mi și mie ce-ați avut în bilețelul ăla, că a trebuit să ridicăm canalul, să-l curățăm, i-am chemat și pe cei de la vidanjare?“ „Păi, dacă nu-mi mai era de folos și l-am aruncat în canal, la ce vă mai trebuia?“

AMS: Sunteți sigur că era de la o femeie?

VAS: Soția mea era foarte geloasă.

AMS: Dar suspiciunile Securității erau îndreptățite. Și faptul că erați unul dintre puținii oameni care aveau contacte frecvente și multe întâlniri afară. Unele dintre ele nu le puteau controla. În ultimul timp, nu mai anunțați întâlnirile cu delegațiile militare străine, ci doar dădeați un telefon: „Vine o delegație pakistaneză peste două ore, mă duc la aeroport“ etc., astfel încât Securitatea să nu aibă timp să organizeze supravegherea. Apropo, fac o paranteză acum, ca să vedeți pe unde au ajuns. Ați fost undeva prin Nordul Africii, în Maroc sau în Algeria, și ați primit cadou un pumnal bătut cu diamante, cu safire.

VAS: Da, așa este.

AMS: Dvs. v-ați dus în bazar, ați cumpărat un pumnal asemănător, dar de tablă, cu pietre, cu sticle, și ați păstrat pumnalul ăla extrem de valoros. Și l-ați predat pe celălalt, că aveați obligația să predați cadourile.

VAS: Nu s-a predat. Am făcut înlocuirea pentru securitatea mea. Când era Manciur ambasador, care a devenit apoi șef

de protocol la Iliescu, și am fost la regele Marocului, convorbirea a fost în franceză, apoi am rugat să vorbim în limba lor. A venit translatorul, vizavi a stat actualul rege, care atunci era prinț moștenitor, și Manciur în dreapta. Am fost decorat cu Ordinul Alauiților *(Alawi,* n.a.), în grad de cavaler, care era foarte înalt. Apoi mi-au dat acest cadou. Manciur era disperat: „Ce facem, tov. general, că nu am raportat că veți fi decorat". „Stai liniștit, facem telegramă, semnez și eu", și pe telegramă în final am băgat următoarea frază: „Rog a aproba ca obiectul dăruit să rămână asupra posesorului" și am primit pe telegramă: „Aprob!"

AMS: Da, dar, pe telegramă ați trecut pumnalul ăla de tablă luat din bazar.

VAS: Nu, dar dacă mi-l cereau, voiam să-l dau pe ăla. Când a început procesul meu, pumnalul original l-am vândut pe un miliard de lei vechi. Procesul a început în 1999, au făcut tot posibilul să mă lase fără bani, și în 2001 sau 2002 am fost nevoit să-l vând. Mi-au lansat aceste procese ca să mă blocheze din punct de vedere financiar.

AMS: Începuserăți afacerile cu Bali și mergeau foarte bine.

VAS: M-au blocat mai întâi aici, pentru că a trebuit să-mi dau demisia de la banca pe care am înființat-o. Când a început celălalt proces, Timișoara, m-am dus și mi-am dat demisia de la Bali. Le-am spus: „Nu pot să iau banii de la Bali, în timp ce eu sunt judecat pentru crime". Alți bani nu am avut. Bani înainte de evenimentele din 1989 au avut oamenii de culoare din România.

AMS: Ați mai avut semnale, să zicem explicite, prin care vi se transmitea că Ceaușescu va fi înlăturat de la putere?

VAS: Două momente îmi aduc aminte. Primul, atunci când a venit Gorbaciov în România. Am aflat că a fost scandalul ăla mare între Gorbaciov și Ceaușescu, s-au contrat foarte dur. Ceaușescu i-a reproșat lui Gorbaciov că distruge comunismul. Când a plecat la Moscova, Gorbaciov îi spune secretarului-adjunct cu propaganda de la ruși, nu-mi amintesc acum exact numele, îi spune: „Acest Ceaușescu va termina rău!"

AMS: Cum ați aflat această informație?

VAS: Noi am avut mai multe întâlniri cu sovieticii. Ultima a fost cu Tratatul de la Varșovia în 1989. Această întâlnire a lui Gorbaciov la București cu Ceaușescu a fost prilejuită de întrunirea Tratatului de la Varșovia. Practic era întâlnirea noastră, a militarilor, iar delegații militari au comentat. Noi și așa aveam totdeauna obligația ca, dacă se încheie vreun acord cu sovieticii sau în Tratat, să introducem amendamente, să nu fim de acord cel puțin cu un punct. Să avem cel puțin o idee împotriva lui. Eram de acord în principiu, dar nu eram de acord în problema X. Atunci mi s-a spus clar: „Ciocnirea a fost extrem de dură!" Eu am undeva notat numele acelui secretar cu propaganda care a transmis informația, pentru că m-a frapat amenințarea lui Gorbaciov.

AMS: Iar persoana asta v-a spus că Gorbaciov a declarat: „Acest Ceaușescu va sfârși rău"?

VAS: Nu, secretarul ăsta i-a spus generalului Rus, iar acesta mi-a spus mie.

AMS: Generalul Rus, comandantul Aviației Militare, cel cu care ați colaborat strâns în decembrie 1989?

VAS: Comandant al Aviației cred că era.

AMS: Este important pentru ce s-a întâmplat în decembrie. Prin urmare ați aflat de această avertizare dură prin generalul Rus.

VAS: Repet: „Acest Ceaușescu va termina rău!"

AMS: Alte semnale ați mai avut?

VAS: Nu ceva deosebit. Mai mult aflam prin relațiile economice.

AMS: Dar dvs. nu primeați buletinele informative ale serviciilor de informații militare? Ce scria în ele? Nu primeați buletine de la Direcția de Informații a Armatei?

VAS: Nu prea mă omoram cu ele, pentru că erau slabe.

AMS: Pe aceste buletine nu apăreau lucruri îngrijorătoare?

VAS: Nu s-au străduit așa de mult să facă o analiză. Nu m-a frapat nimic din tot ce scriau acolo. Aluzii, fraze standard, limbă de lemn. Informațiile interne la nivelul Armatei au fost slabe, ajungeau la ministru și la Ceaușescu și din cauza asta arătau ca niște informări de partid.

AMS: Ce v-ați spus când ați văzut întâlnirea de la Malta din 2–3 decembrie 1989?

VAS: Că asta nu poate să rămână fără urmări. Că este hotărârea asupra ruperii. Mă așteptam așadar la acțiuni. Ce fel de acțiuni? Politice, militare și economice, toate trei însumate, care vor veni una după alta într-un tăvălug, ca o avalanșă. Înțelegerea de la Malta îndeplinea prima condiție a schimbării. Urmau acțiunile concrete.

AMS: Și ce probleme v-ați pus în fața unui astfel de pericol asupra căruia erați avizat? Că eu, anonimul Stoenescu, nu cunoșteam lucrurile astea. Dvs., ca general al Armatei, ce v-ați gândit să faceți în momentul când va veni tăvălugul?

VAS: Nu știam forma în care va veni și ordinea în care va veni. Dar, am așteptat. Pot să vă spun mai mult, că, la finele anului 1989, lucram la o dare de seamă cu activitatea, și nu am știut de primele măsuri luate la Timișoara. Direcția Informații nu mi-a dat buletinul, Gușă nu mi-a spus nimica, Milea nu mi-a spus nici atâta. Când mă duc la Milea să discut problema raportului de sfârșit de an, cu rugămintea să aprobe să-l facem mai scurt, ministrul îmi spune: „Sunt necăjit, uite ce-am pățit la Timișoara". „Păi, când?" „Păi de două zile, de trei zile sunt așa." Răspund: „Eu n-am primit nici o informație până acum". „Nu era cazul pentru tine, i-am spus lui Gușă, i-am spus lui Ilie."

Document

La ora 06.45 din dimineața de 17 decembrie 1989, Nicolae Ceaușescu îi ordonă ministrului Apărării să organizeze în Timișoara o defilare militară cu scopul de a descuraja continuarea acțiunilor de protest și a atacurilor violente. În consecință, generalul Vasile Milea ordonă constituirea unor detașamente însumând 500 de militari, desfășurarea pe patru coloane și defilarea cu drapelul de luptă și cu fanfara pe patru trasee diferite din oraș. La ora 07.30, generalul Gușă revine de la odihnă în biroul ministrului Apărării și este informat asupra măsurilor luate peste noapte. Apoi,

Milea este sunat din nou de Nicolae Ceaușescu. După ce închide, ministrul i se adresează lui Gușă: „Uite, măi, ni se reproșează că Armata nu a luat nici un fel de măsuri". La scurt timp va suna ministrul de Interne, alertat de generalul Iulian Vlad în legătură cu intenția de a scoate din nou Armata pe străzi pentru defilare: „A sunat Tudor Postelnicu, iar din frânturile de conversație am reținut că acesta spunea că Ministerul de Interne stăpânește situația din Timișoara și că nu are nevoie de armată deocamdată, deoarece are Securitate, Miliție și Grăniceri. Acest lucru l-a confirmat și ministrul, spunând: «Da, de câteva zile au luat și grănicerii la ei»"[1].

La ora 12.00, ministrul Apărării a ordonat transmiterea la toate unitățile a indicativului TABELA ABC ANA. „Acest indicativ avea în vedere aplicarea unui set de măsuri organizatorice în scopul trecerii, în ordine, la desfășurarea unor activități care să asigure ridicarea capacității de luptă a comandamentelor și unităților. Printre acestea se număra și asigurarea continuității conducerii în afara orelor de program și pe timpul nopții, amplificarea controlului asupra modului cum se executa serviciul de zi și de gardă."[2] Indicativul TABELA ABC ANA a fost transmis ca urmare a anunțării oficiale a vizitei lui Nicolae

---

[1] Procuratura României, Procuratura Militară Cluj, Dosar 9/P/1990, *Declarația olografă a gen. Ștefan Gușă din 13.02.1990,* p. 1 (de aici PR.PMCj.).

[2] Autor colectiv, coordonator gen.div. (r) Costache Codrescu, *Armata română în revoluția din decembrie 1989*, Ed. Militară, București, 1998, p. 45.

Ceaușescu în Iran și nu a avut vreo legătură cu evenimentele de la Timișoara. Însă, între orele 12.00 și 12.30, Nicolae Ceaușescu îl sună de două ori pe Vasile Milea, mai întâi reproșându-i că nu a scos blindatele pentru defilare și apoi informându-l că „Armata a fost atacată la Timișoara". Era vorba despre incidentul cu fanfara. Generalul Gușă a amintit scena în declarația sa olografă din 13 februarie 1990: „După puțin timp a sunat din nou Cabinetul 1, respectiv Nicolae Ceaușescu, deoarece ministrul a spus: «Am înțeles, tovarășe secretar general, trimitem o companie de tancuri imediat. Am înțeles». După care a cerut imediat legătura la Timișoara și a ordonat ca să pregătească imediat o companie de tancuri care să se deplaseze către Centru, atenționând să fie foarte atenți și să nu cumva să se tragă sau să se întâmple vreo nenorocire"[1].

AMS: Eu cred că starea lui Milea era generată de altceva. În dimineața de 17 decembrie, la ora 06.45 l-a sunat Ceaușescu și i-a reproșat că nu a scos Armata cu muniție pe străzile Timișoarei. Gușă recunoaște, în depoziția la procesul lui, că Milea era supărat pentru faptul că Ceaușescu l-a admonestat că Armata nu și-a făcut datoria. Prin asta Ceaușescu înțelegea ieșirea cu muniție de război în noaptea de 16 spre 17 decembrie și lichidarea manifestanților. În acea convorbire de la ora 06.45 i-a ordonat să scoată trupele la defilare. Mai țineți minte pe la ce oră v-ați dus la Milea?

---

[1] PR.PMCj,, documentul citat, p. 2.

VAS: Pe la ora 13.00.

AMS: Târziu deja. Milea scosese deja trupele la defilare, fuseseră atacate, Ceaușescu l-a sunat din nou și l-a mințit că a decretat starea de necesitate, iar după ora 12.00 Milea a emis ordinul de luptă.

Document

Ordinul dat de generalul Vasile Milea forțelor militare de la Timișoara și transmis de adjunctul șefului Marelui Stat-Major, generalul Eftimescu, prin Armata a 3-a de la Craiova. Ordinul prevedea distribuirea muniției de război, folosirea tancurilor și dreptul de foc.

ORDINUL MINISTRULUI APĂRĂRII NAȚIONALE

Transmis de General Eftimescu
Retransmis de lt.col. Ilie Marin.
17 decembrie 1989

- Muniția se ține pe companii centralizat, nu pe soldați.
- Ofițerii poartă pistoalele cu unitatea de foc.
- Când sunt chemați la eșaloanele superioare sau organele de partid și de stat se deplasează înarmate.
- Se cheamă cadrele din concedii.
- Funcțiile unicat se cheamă în cazarmă chiar dacă sunt în economia națională.

- La compania cu 3 plutoane să se asigure 4 ofițeri.
- Comandantul de unitate se cheamă la unitate chiar dacă sunt în economie.
- Subunitățile de intervenție să aibă mijloace de legătură.
- Pe fiecare tanc să fie asigurați 3–4 pistolari ca desant pe tanc – înarmați – în măsură să răspundă la provocări.
- Mecanicii conductori să fie mai activi.
- TAB-ul să aibă strictul necesar pentru a fi mai mobil.
- Militarii care sunt numiți în acțiuni să aibă hrană rece pentru 1–2 zile.
- Demonstranții să fie serios avertizați și apoi să se tragă la picioare.
- Sunt unii dintre demonstranți care împing bătrâni și copii în față, mijloacele noastre să-i ferească pe aceștia.
- Subunitățile de arme să fie pregătite ca infanteriști.
- Patrulele în oraș să fie formate dintr-un cadru + 4 militari în termen înarmați.

Primit : Ajutorul ofițerului de serviciu principal
ss/ Maior Vlăduțu Gheorghe.
Pentru conformitate
p. COMANDANTUL U.M. 01204
Lt.col.
Balasz Ștefan
(semnătura și ștampila unității)

VAS: Milea era panicat. Vezi că așa, așa... foarte precipitat mi-a spus lucrurile astea, că o să plece o echipă, ar fi bine să te duci și tu. Zic: „Păi, nu am fost informat, am și treabă, ce să caut acolo?“ Atunci Milea s-a gândit și mi-a spus: „O să iei legătura cu șefii comisiilor de recepție ale tale din unitățile economice, ca să afli starea de spirit, pentru că nu am nici o informație despre starea de spirit a muncitorilor“.

AMS: Dumneavoastră picați exact pe momentul când Milea dăduse deja ordinul care conținea și dreptul de deschidere a focului.

VAS: Eu am protestat că nu am fost informat, iar el mi-a spus: „Tu nu ești operativ, i-am informat pe ceilalți“. Nu exclud să fi fost și o atenționare a lui Milea: „Fii atent cu cine vorbești!“ În orice caz, i-am spus că nu vreau să mă duc, nici nu am timp să mă îmbrac, nu sunt pregătit. La care el zice: „Nu ai valiza de alarmă?“ „Ba da.“ „Păi, ia-o p-aia și pleacă cu ea.“ În al doilea rând, și asta este mai important, nu voiam să plec acolo pentru că, dacă treaba era pornită, treaba trebuia rezolvată la București. Eram conștient că, dacă ăsta era semnalul, acțiunea principală urma să se desfășoare la București.

AMS: Aveați sentimentul că la Timișoara este o diversiune? Sunteți militar. Știți ce înseamnă o diversiune: acțiunea într-un loc îndepărtat pentru a masca lovitura principală în centru.

VAS: Așa cum mi-a descris Milea incidentele la început, acolo au fost greșeli una după alta ale factorului politic local. În loc să liniștească lucrurile, au făcut mai rău. Prim-secretarul

Bălan era speriat, apoi cei de la Securitate nu și-au făcut datoria. Dar principala motivație a refuzului meu de a mă duce era că, dacă a început treaba, ea se finaliza la București și voiam să fiu aici la momentul ăla.

AMS: Vă gândeați deja la înlăturarea lui Ceaușescu?

VAS: Dacă era vorba de așa ceva, trebuia să fiu în București, ce să caut la Timișoara, unde este diversiunea?

AMS: Ați discutat lucrul ăsta cu Milea?

VAS: Nu puteam discuta cu Milea așa ceva, pentru că Milea era fan Ceaușescu cum sunt ăștia acum fani Michael Jackson. Milea a fost un copil de țăran sărac, care a ajuns bine, pe funcția cea mai înaltă a Armatei, și a datorat totul regimului comunist, și pentru asta era gata să dea ordine pentru participarea Armatei la represiune.

AMS: Domnule general, dacă aș fi un analist al serviciilor secrete, dacă aș fi ofițer în SRI sau în SIE, și aș lua spre analiză toate legăturile dvs. cu serviciile străine dinainte de 1990, aș spune că i-ați ajutat, că ați colaborat cu ei. De exemplu, pe George Pop l-ați ajutat să penetreze, la vânătoarea aia, la conducerea Armatei, apoi până la Ceaușescu și așa mai departe. Deci, de ajutat, i-ați ajutat.

VAS: Da, i-am ajutat să ajungă unde doreau.

AMS: E o formă de colaborare. Nu negați.

VAS: Da, da. Nu neg. A fost faptă reală, văzut, nu a fost pe ascuns, a fost public.

AMS: Repet cu insistență că există această teorie că, aflat în CC, v-ați orientat la fața locului și ați acționat. Or, din ce mi-ați spus până acum, în primul rând: erați avizat asupra a

ce urma să se întâmple; și, în al doilea rând: erați pregătit bine să acționați pentru răsturnarea șefului statului.

VAS: Nu te poți orienta în astfel de situații. Poate au fost niște măsuri pe care le-am luat, pe care le-am găsit cele mai bune ale momentului, dar nu erau chiar inventate atunci. Mă gândisem îndelung la ele, pe baza experienței acumulate din contactele pe care le-am avut.

AMS: Ne oprim aici.

VAS: Vă mulțumesc mult.

III

Interviu din 5 august 2009
București, Spitalul Militar Central

Următoarea întâlnire era programată pentru luni, 27 iulie 2009, dar în seara de duminică 26 iulie starea sa de sănătate se agravează brusc și generalul Stănculescu este internat de urgență la terapie intensivă. Este readus în rezerva sa la 3 august.

AMS: Suntem la o nouă întâlnire, este 5 august, sper că vă simțiți mai bine.

VAS: M-am speriat puțin. Așa se întâmplă când... Taică-meu a murit, săracul, în acest spital la 11 noiembrie 1933 și a murit de dublă pneumonie. Eu am avut acum aceste tulburări... o sufocare teribilă. Atunci medicii s-au gândit că ar fi mai bine să... eu am înțeles că, dacă se întâmplă ceva, să nu fie vina lor. Așa am trecut la terapie intensivă și mi-am revenit.

AMS: Dle general, acum, că ați pornit pe drumul ăsta, eu sunt mulțumit din punctul de vedere al românilor, intenționez să pun titlul cărții: „În sfârșit, adevărul!“ Vi se pare potrivit?

VAS: În sfârșit, sper că da.

AMS: Rugămintea mea, tot în numele românilor, este să nu ascundeți nimic.

VAS: Tocmai de aia v-am chemat, să vedem, să analizăm. Dialogul cu dvs. mă și ajută să-mi aduc aminte. Nu ascund lucruri din interes.

AMS: Chiar dacă sunt lucruri care nu vă convin sau sunt împotriva unei eventuale imagini a dvs. în istorie, e bine să nu ezitați.

VAS: Eu o să vă rog să facem separat prezentarea unor păreri asupra unor tovarăși de drum, cum se spune, și atunci pot să marchez mai bine.

AMS: Continuăm foarte puțin discuția de data trecută în care tema a fost legată de informațiile pe care le-ați primit înainte de ’89 și care, într-un fel, v-au pregătit pentru momentul schimbării. A mai existat o mișcare foarte interesantă a dvs., în toamna lui 1989, cu ocazia nunții fiului gen. Stamatoiu, o nuntă mare la Cercul Militar Național. Atunci ați cerut cu insistență gen. Alexie, secretarul de stat de la Departamentul Securității Statului, ca să-l scoată pe ginerele dvs. dintr-o unitate operativă a Securității și să-l treacă pe o linie moartă, la o unitate mai ferită.

VAS: Era parcă la STS. Nu țin minte exact, dar cred că era la serviciul special.

AMS: De ce ați făcut manevra asta?

VAS: M-am gândit la următorul lucru: să nu-l las, dacă se întâmplă ceva, să fie tocat. Și, de fapt, i-am zis într-un final să se retragă și s-a și retras.

AMS: Sunt două elemente aici. Unu: asta presupune că știați ce urma să se întâmple în decembrie; doi: știați că Securitatea va fi tocată în decembrie.

VAS: Nu știam că se va întâmpla exact în decembrie, mă așteptam să se întâmple mai repede, prin noiembrie.

AMS: La Congres?

VAS: Mă gândeam că Congresul va naște niște nemulțumiri, pentru că la Congres s-a mințit grosolan în Raportul final. Întâmplător, pe la sfârșitul lui septembrie, m-am dus la CC și am trecut pe la Manea[1], care era în antecameră *(a cabinetului lui Nicolae Ceaușescu,* n.a.). Și Manea vorbea cu prim-secretari și l-am auzit că spunea: „Nu, domne, ascultă ce-ți spun eu, așa, raportezi atâta". Era vorba de recolta la cereale. Niște cifre... Și eu am întrebat: „De ce faceți asta?" Iar el mi-a răspuns: „Tovarășul vrea să arate că avem cea mai mare recoltă din istorie". Am plecat foarte mirat. Ca dovadă că atunci când am trecut la CSP, pe care l-am transformat în Ministerul Economiei, când am cerut adevărul am văzut că, de la 60 de milioane de tone, era vorba de 17 milioane. Atâta era.

AMS: Revenim la cele două elemente. V-ați scos ginerele de acolo din două motive. Unu: vă așteptați să se producă

---

[1] Constantin Manea, șeful de cabinet al lui Nicolae Ceaușescu din clădirea CC al PCR.

schimbarea, mai devreme, în noiembrie; doi: vă așteptați ca Securitatea să fie tocată.

VAS: Da.

AMS: Cum ați ajuns la concluziile astea?

VAS: Cum am ajuns la concluziile astea? Dacă știți, a existat un fel de nemulțumire în Armată tot timpul pentru avantajele pe care le avea Securitatea. Era întotdeauna scoasă pe tavă în față, iar Armata era trimisă la muncile cele mai grele. În 1989 am avut 80 000 de oameni în economie, începând cu frumosul palat, Casa Poporului, până la canalul București–Dunăre pe Argeș, plus în agricultură. Starea de spirit în Armată era total ostilă Securității.

AMS: Vă așteptați să existe un conflict între Securitate și Armată odată cu căderea lui Ceaușescu?

VAS: Da, da. Stând de vorbă cu oamenii, erau nemulțumiți. Veneau rupți de la munci, după ce culegeau porumbul, veneau zdrențuiți soldații și subofițerii, erau foarte nemulțumiți și am avut legături cu foarte mulți. După cum știți, la 23 august 1989 nu s-au făcut avansările la gradele superioare și imediat s-a răspândit zvonul că cei de la Securitate le-au primit. Era o diversiune, eu știam asta, dar nu puteai s-o oprești. Ura pe securiști venea și din frustrare, dar și de la ideea că Ceaușescu stă la putere pentru că îl apără Securitatea.

AMS: Bine, dar asta presupune că știați că schimbarea lui Ceaușescu se va produce prin violență. Că altfel, venea un înlocuitor al lui Ceaușescu din CPEx care n-avea de gând să accepte un conflict între Armată și Securitate. Să ne gândim

cu luciditate: îi urmează un secretar din CPEx, sistemul nu se schimbă. O revoltă a Armatei împotriva Securității este exclusă, nu este realistă în aceste condiții.

VAS: Nu uitați că eu nu acceptam să se facă o schimbare de acest gen! O schimbare de acest gen ar fi fost o continuare, poate un fel de a aduce varianta gorbaciovistă la noi în România.

AMS: Adică, dvs. contați, în toamna lui 1989, pe o schimbare violentă în România?

VAS: Contam pe o schimbare radicală și știam că erau pregătite apărări ale lui Ceaușescu, în cadrul luptei întregului popor, zisă, în spate, dacă suntem ocupați de ruși, că rușii erau principala amenințare. Din '68 ăsta a fost inamicul.

AMS: Știați că există formațiuni ascunse pregătite pentru a rezista?

VAS: Nu știam prea multe, dar știam că s-a făcut ceva. Ca să aflu mai târziu că au existat niște oameni care erau puși deoparte să nu fie concentrați, să nu fie mobilizați, să nu fie trimiși pe front, din partea activă și din rezerva Armatei sau din rezerva statului, pentru că erau și activiști acolo. Ei erau totdeauna separați, într-un fel. Nu participau la concentrările pe care le făceam, totdeauna apăreau scutiri masive, câteva sute la o unitate, din care aduceai șase, șapte mii de oameni la bază și la dublură. Pe urmă începeau intervențiile: că e mama, că e tata, că e fiul. Îmi dădeam seama că nu era vorba întotdeauna de pile, ci de retrageri discrete din programul normal.

AMS: Ce misiuni aveau?

VAS: Misiunile erau date direct de Comitetul Central, cred că prin Secția militară. Nu le cunoșteam.

AMS: În lipsa lui Ion Coman, care era la Timișoara, cine conducea Secția militară a CC?

VAS: Era un colonel inginer Barbatî *(?)* sau celălalt, nu mai știu, erau doi colonei, unul se ocupa de dotare, iar celălalt era de infanterie. Nu-mi mai aduc aminte, de regulă ori unul, ori altul știam că rămâneau la comanda Secției militare, când pleca Coman.

AMS: Ceea ce numim fenomenul terorist nu putea fi declanșat fără acești doi indivizi, asta vreți să spuneți?

VAS: Cam așa ceva. Ar fi trebuit să existe cineva care să apese pe buton. Oricum nu putea să fie chiar atât de spontan, organizată să apară spontan, ca să nu apară alte încurcături.

AMS: Este destul de clar, dar nu vreau să ajungem chiar așa de departe. Mai târziu vom discuta și detaliile fenomenului terorist. Mă interesează acest aspect surprinzător pentru mine: dvs. declarați cu totală franchețe că vă așteptați ca, odată cu schimbarea lui Ceaușescu, în noiembrie, decembrie, când o fi, să existe o reacție a Armatei față de Securitate.

VAS: Pe mine m-a mirat, și m-a și speriat într-un fel, ceea ce se pregătea pentru Congresul al XIV-lea. Chiar așa am ajuns, să fim mințiți ca niște proști? A fost o surpriză, care a fost apoi confirmată de ce am văzut acolo la CSP. Faptul că nu s-a putut mișca nimic la Congres a fost din cauza fricii de Securitate. O mișcare pe care mulți nu au înțeles-o a fost aceea că activiștii de partid au găsit atunci ocazia să invoce scuza pentru inactivitate, pentru un gest măcar... „Ne supraveghea Securitatea, ne omorau dacă făceam ceva"..., chestii de-astea. Mărturisesc că am crezut și eu varianta asta.

AMS: Dar vreau să vă întreb următorul lucru: ca general al Armatei române aveați sentimentul slab – mediu – puternic că Securitatea este de fapt loială lui Ceaușescu și că aceasta va fi de fapt principalul obstacol pentru înlăturarea lui Ceaușescu?

VAS: Eu îi vedeam pe ei mai fermi de partea lui Ceaușescu și nici nu mă gândeam că vor fi primii care vor acționa împotriva lui. Cu legăturile pe care le aveau în interiorul lor, între ei, știau mai mult ce vor să facă. Poate din punctul ăsta de vedere, dacă ar fi fost un contact prealabil la anumite niveluri între Armată și Securitate, altfel ar fi stat lucrurile.

AMS: S-a făcut contactul între Vlad și Milea, dar Milea a refuzat în vreo două, trei rânduri.

VAS: Ne speriam unii de alții. Ne era frică unii de alții.

AMS: Era firesc. Reacția era firească.

VAS: Vedeți dvs., atunci poate nici nu acționam așa, dispersat, și ne-am pulverizat, și făceam o mișcare comună *(gest cu pumnul strâns*, n.a.).

AMS: Ajungem și la acest aspect, că o să vedeți că Securitatea are niște argumente care vă contrazic.

VAS: Eu v-am spus ce am simțit atunci, iar dvs. puteți constata ce am pierdut prin această eroare.

AMS: Dle general, în acest punct trebuie să vă opresc și să fac apel la pregătirea dvs. strategică superioară. Ceea ce prezentați dvs., ideea că Armata era nemulțumită de Securitate, invidioasă, chiar furioasă, este doar un indiciu al atmosferei, un detaliu de mediu, de fundal. Doar nu vă puteți imagina că, dacă Ceaușescu era schimbat la palat după

scenariul Gorbaciov, prin votul CPEx, cu alt lider comunist, Gogu Rădulescu sau Dăscălescu, Armata începea să tragă în Securitate? Așa ceva este în afara realității acelui sistem. Ar fi mârâit, ar fi primit avansările refuzate de Ceaușescu, ar fi obținut un alt ministru. Stop! Aici lucrurile se opreau. Eu v-am lăsat să dezvoltați teza, dar ea nu este tronsonul principal, de esență al fenomenului pe care l-ați cunoscut înainte de a se declanșa: distrugerea militară a Securității de către Armată. Distrugerea militară a Securității era scenariul GRU și KGB, pentru toate căderile de rețele pe care i le produsese Securitatea în timp, pentru existența lui UM 0110, pentru că Securitatea cam avea lista spionilor sovietici, chiar și numai bănuiți. Prin urmare, faptul că Armata era nemulțumită de Securitate era doar fondul care putea fi exploatat de acțiunea serviciilor sovietice. Vă întreb din nou: de unde ați știut că în noiembrie sau decembrie 1989 Armata va trage și va distruge Securitatea?

VAS: Aveam informații. Acest subiect, cum l-ați prezentat dvs., se discuta între anumiți generali.

AMS: Concluzia mea este că v-ați scos ginerele din unitatea operativă a Securității pentru că știați precis că va urma un conflict armat între Armată și Securitate.

VAS: Da, știam și nu voiam ca el să fie implicat. N-am știut cum se va desfășura, n-am știut că va interveni Militaru. Militaru a avut alt plan de distrugere a Securității, pe care nu l-a făcut singur, și m-a surprins și pe mine.

AMS: Vă pun aceeași întrebare pe care i-am pus-o și dlui Măgureanu: în momentul în care sovieticii planificau

înlocuirea unui lider comunist, nu o făceau întâmplător, întotdeauna aveau un candidat pregătit, un înlocuitor. Cam cine credeți că era?

VAS: Cum au decurs lucrurile ulterior, cred că cel care a fost, deși, chiar așa... să se fi potrivit să ne suprapunem?

AMS: Vă referiți la dnul Ion Iliescu?

VAS: La Iliescu. Să vă spun de ce cu Iliescu. Pentru că era singurul dintre cei de la vârf care a făcut școala acolo.

AMS: Nu era la vârf, era director al Editurii Tehnice.

VAS: Nu, nu, era dintre cei care au făcut școala acolo, la Moscova. Și eu știam altceva, luând-o invers, că oricare dintre studenții ăștia arabi și de toate neamurile, care au rămas prin țară pe la noi, fuseseră prelucrați și preluați de Securitatea noastră. Ăsta e sistemul, indiferent din ce țară. Toate țările mari fac la fel.

AMS: Dar nu puteți afirma că Securitatea i-a racolat pe toți. Unii au acceptat, alții nu. Dar eu vă întreb acum: în discuțiile cu George Pop a venit vreodată vorba despre Ion Iliescu?

VAS: Nu.

AMS: Dar la Balaton s-a discutat despre el?

VAS: Nu, păi tocmai asta este curios, că în amintirea mea Iliescu apare abia în noiembrie 1989, la Teatrul Național sau la Sala Palatului, nu-mi mai amintesc, când a fost ziua Eminescu. Eram prieten cu cei doi de pe scenă, Dan Grigore și Ion Caramitru. Și am fost pe la ei prin cabină, înainte, și apoi m-am întors și m-am așezat pe rândul patru. Și în pauză... ăsta poate să fie un moment de declic, o scânteie... a

ieșit prin spatele meu Iliescu cu soția, erau pe rândul cinci. M-a salutat, l-am salutat. Ne cunoșteam mai de mult. La orice inspecție pe linie militară care se făcea în județ, te duceai mai întâi la prim-secretarul. Și la Timișoara, și la Iași l-am întâlnit în aceste condiții. Făceam o scurtă informare, am venit să, o să fac cutare și sper să... Astea au fost cele trei legături, că toată lumea mă întreabă ce a fost înainte. N-a fost nimic, singura întâlnire foarte aproape de moment a fost asta din noiembrie 1989. Noi, eu și soția, n-am ieșit în pauza spectacolului, pentru că era lume multă, înghesuială, și am rămas pe rând. Iliescu a trecut prin spate și ne-am salutat, apoi s-a întors la locul lui și iar ne-am salutat. Ăsta a fost însă un moment care s-ar putea să fi rămas, pentru că atunci m-am gândit la el ca unul dintre cei care puteau să-i succeadă lui Ceaușescu. Adică, din momentul ăla Iliescu mi-a rămas în minte.

AMS: Pe lista scurtă.

VAS: Pe lista scurtă. Pe urmă a fost intervenția lui Sergiu Nicolaescu, cu care am avut legături când eram locțiitorul șefului Marelui Stat-Major, șeful Direcției Organizare, Planificare, Mobilizare, Recrutare, Incorporare, denumire ca la un grande de Spania, și el venea de regulă la ministru sau la șeful MSt-M și cerea oameni pentru toate filmele. Nu numai Sergiu Nicolaescu, a fost și Gopo pentru filmul *Harap Alb*. În aceste probleme de folosire a militarilor la filmări, finalizarea se făcea la mine. Eu primeam ordin: dă-i lui Sergiu Nicolaescu ce are nevoie. Îmi dădea o cifră, aproximativ atâția oameni, și venea Sergiu Nicolaescu și stabileam exact

atâtea vehicule, atâția militari, infanterie, atâția specialiști sau cai. Eram și președintele Federației de călărie. Eram pasionat de arta dramatică, mergeam foarte des la teatru și am văzut filme multe, cred că pe toate. Partea romantică a trecutului... Am deviat.

AMS: Să revenim la problemele noastre. Din câte înțeleg eu, erați una dintre persoanele avizate și omul pregătit pentru momentul schimbării. Știați că se vor întâmpla câteva lucruri fundamentale în momentul acestei schimbări. Important este că dvs. credeați că Securitatea va fi de partea lui Ceaușescu și va rezista la schimbare.

VAS: Ca dovadă că eram atât de convins a fost faptul că eu am întrerupt legăturile Securității *(din CC, în ziua de 22 decembrie 1989,* n.a.). Și Vlad a venit la mine la minister foarte indignat: „M-ai trădat, mi-ai tăiat legăturile!" Și eu am zis: „Eu știu ceva: că ai dat ordin să se distrugă documente. De trei zile distrugi documente". Eu nu știam care fusese ordinul lui cu retragerea armamentului, nu primisem această informație, dar știam că a dat ordin să se ardă niște documente. Ceea ce de fapt însemna ascunderea unor lucruri care puteau fi periculoase. Nu puteam avea încredere.

(Întrerupere pentru tratament. Sora medicală îi face injecții. Au urmat mai multe tentative de a relua discuția.)

AMS: Să reluăm. Nu aveați încredere în Securitate.

VAS: Era normal, pe undeva. Dacă cineva își punea problema, în timpul acela, a schimbării lui Ceaușescu sau să

facă ceva pentru schimbarea lui, singura forță la care se putea gândi că-l va apăra era Securitatea. Iar eu, ca militar, știam foarte bine că, pentru a-l schimba pe Ceaușescu, Armata va fi singura în stare să blocheze Securitatea. Poate că alții, civilii, vedeau mai superficial lucrurile, dar ca general și ca om postat în locurile cu valoare știam că Armata va acționa împotriva Securității, și din celelalte motive pe care vi le-am spus. După căderea lui Ceaușescu, lucrurile nu mai puteau continua așa. Mai fusese și decizia nefericită sau poate fericită, depinde cum o iei, de a refuza avansările în Armată. Era clar că Armata va juca un rol central în îndepărtarea lui Ceaușescu, indiferent cine o făcea, că erau străinii sau activiștii din partid. O implicare a ei era inevitabilă.

AMS: Din câte spuneți dvs., pare că vă gândeați cel puțin la un general care să facă mișcarea asta. Nu putea fi Milea.

VAS: În nici un caz. Milea era copilul partidului. Nu vă ascund că mă gândeam chiar la mine.

AMS: Acum începe să devină interesant!

VAS: Recunosc că m-a urmărit acest gând, dar era clar că nu puteam acționa decât în anumite condiții. Lucrurile nu puteau fi declanșate de mine, ca o inițiativă a Armatei. Mă așteptam ca alții să facă prima mișcare.

AMS: Vă gândeați la un regim militar?

VAS: Pentru scurt timp. Cât să se liniștească lucrurile și să se pună ordine. Apoi veneau, cum spunem noi acum, politicienii.

AMS: Dar dvs. nu aveați în vedere niște personalități ale puterii politice de atunci, că asta erau, care l-ar putea înlocui

pe Ceaușescu? Din moment ce mergeați cu gândul atât de departe încât să pregătiți un regim militar...

VAS: Poate nu un regim militar, dar un regim de autoritate sprijinit de Armată.

AMS: Oricum, era un regim militar sau militarizat, dacă vreți. La cine vă gândeați dvs. ca succesor al lui Ceaușescu?

VAS: Unul era Vasile Patilineț. Era un om mai ferm, așa îl vedeam. Dar el murise în mod suspect. Mă gândeam dacă pot, perioada aceasta să-i spunem de tranziție, s-o rezolv în stilul altor situații similare din Grecia sau Portugalia, pe care le-am trăit, pentru că eu am fost acolo imediat după acțiunile militare. La trei luni am fost în Lisabona, după ce l-au dat jos pe Caetano și guvernarea Salazar, și maiorul acela a acționat în numele Armatei[1]. Am văzut și cum a fost numit prim-ministrul, având Armata în spate, în umbră, deși toată lumea știa, toată lumea cunoștea că Armata a fost baza acțiunii. Și mai era ceva: se vorbea foarte mult în perioada aia cum avea grijă prim-secretarul Nicu Ceaușescu de Sibiu. Că oprea TIR-urile, descărca, făcea aprovizionări și populația era mulțumită, că se certa cu maică-sa etc. Prin urmare, la un moment dat m-am gândit și la Nicu Ceaușescu drept succesor al tatălui său. Pe de altă parte îmi spuneam: Nu merge la noi, că nu e ca la monarhii, că noi nici cu regele n-am prea fost de acord, Carol al II-lea și toată povestea.

---

[1] Referire la „Mișcarea Forțelor Armate“ *(Movimento das Forças Armadas)*, autoarea loviturii de stat militare din Portugalia – 1974, condusă de maiorii Victor Alves și Otelo S. De Carvalho.

AMS: Din câte înțeleg, vă gândeați la o acțiune principală a Armatei, care să gestioneze puterea, și apoi să o predați unui lider politic, civil.

VAS: Puterea trebuia imediat cedată unui lider civil. La noi nu se mai putea face regimul militar, pentru că populația nu ar fi suportat o nouă dictatură. Pe atunci nu știam că democrația o să fie dezmăț, dar adevărul este că nu mai puteam face ce voiam cu Armata, fiindcă Armata fusese implicată în represiune. Ea nu putea veni din spate, ca eliberatoare, fusese compromisă. Eu am găsit în 22 decembrie un corp de generali timorați, panicați, speriați de consecințele actelor la care participaseră pe toată linia de comandă, fiindcă Ceaușescu implicase toate categoriile de arme și pe ierarhie toate eșaloanele. Armata a 3-a implicată direct la Timișoara, Armata a 4-a la Cluj, de Armata 1 ce să mai zici... Era un dezastru. În aceste condiții, eu nu mai puteam conta pe Armată ca un factor unitar de putere cu care să-mi pun în aplicare planul. Cei mai mulți dintre generalii MSt-M acționau haotic, din dorința de a se salva, de a se disculpa.

AMS: La cine vă mai gândeați dintre liderii politici pentru succesiune, în afară de Nicu, pentru că Patilineț era mort?

VAS: Mai era Corneliu Mănescu, fost general, om cu o anumită autoritate. Apoi, așa cum v-am spus, mi-a trecut prin cap și numele lui Iliescu, de atunci, din noiembrie. Numele lui mi-a rămas în cap ca un posibil succesor.

AMS: La Ștefan Andrei nu v-ați gândit?

VAS: Nu. Eram foarte bun prieten cu el, îl apreciam ca om cultivat și foarte inteligent, ca om deschis, dar nu avea

tăria să conducă un regim de autoritate. Or, atunci era nevoie de un regim care să potolească tensiunile rămase de pe urma lui Ceaușescu, și nu uitați nici o clipă că Ceaușescu avea adepți în populație! Cea mai mare parte a populației îl respecta pe Ceaușescu. Abia apoi trebuia trecut la democrație de tip occidental, cum văzusem eu în lumea liberă. Altfel, am fi trăit o improvizație și, din păcate, a fost o improvizație.

AMS: Încă o dată subliniez: erați pregătit pentru o acțiune în Armată și în țară pentru momentul căderii lui Ceaușescu. Nu credeți că este prea clar acest plan?

VAS: Acum așa se vede. Dar, față de realitatea foarte practică, de acțiune, acestea erau diferite variante, scenarii care îmi umblau prin cap fără să știu cum le puteam pune în aplicare. Eu credeam că la Congres se va declanșa o asemenea revoltă față de minciunile grosolane ale lui Ceaușescu, încât lumea se va revolta și îl va răsturna.

AMS: Care lume?

VAS: În primul rând oamenii din jurul lui, activiștii de partid, oamenii de la județe. Acuma îmi dau seama că dvs. aveți dreptate, pentru că eu fac efortul de a-mi aminti ce gândeam atunci, în timp ce eu sunt dominat de ceea ce știu că s-a întâmplat deja.

AMS: Adică să fi avut simț istoric.

VAS: Nu știu dacă am așa ceva, dar cred că am făcut ceva în istoria acestei țări. Revin și vă spun că ideea unui plan bine pus la punct nu exista, dar în capul meu circulau niște scenarii posibile. Dacă se întâmplă asta, fac asta... Premisa era însă clară, cum spuneți: nu se va putea face nimic, o revoltă, fără

atitudinea Armatei. Eu pentru acel moment eram pregătit. Iar principalul scenariu era cel după modelul portughez, adică un regim militar de scurtă durată urmat de un regim democratic sprijinit de Armată. Tot acum o să vă spun că exact asta s-a întâmplat, dar tovarășii nu vor să recunoască. Așadar, mă așteptam ca lumea, când află ce spune Ceaușescu în raportul lui la Congres și ce știe că se află în spate, să genereze o mișcare. N-a fost să fie. Eu vă mai mărturisesc că la sfârșitul lui noiembrie eram descumpănit. Totodată eram și mai convins că schimbarea va fi violentă. Nu știam cine va face pasul. L-au făcut sovieticii.

AMS: Oricum, aveați proiectul unei predări a puterii către un guvern politic.

VAS: De aceea am și motivat declarația mea: poporul român este sătul de dictaturi. Aceasta a fost ideea.

AMS: Ați ajuns la Timișoara. Ceea ce ați văzut acolo v-a trezit convingerea că ceea ce se întâmplă pe străzi este chiar semnalul, primul pas, cum spuneți dvs.?

VAS: De-abia pe 18 dimineața sau pe 19, nu mai țin bine minte...

AMS: Ziua de 18 decembrie era luni.

VAS: Da, cred că în 18 dimineața, pentru că în noaptea de 17 spre 18 decembrie i-am trimis pe ăștia de la Apărarea Civilă să vadă câți morți sunt și cine sunt aceștia. De asta mă acuză pe mine că am condus represiunea, este o prostie, eu l-am trimis pe cel de la Apărarea Civilă, pentru că era treaba lui să afle unde sunt morții, cine sunt, câți sunt. Ei lucrau în zona Marelui Stat-Major și nu își făceau datoria. Stăteau la

cutie, nu se băgau, în timp ce morții zăceau pe străzi. Când mi s-a raportat în dimineața de 18 decembrie că sunt morți, am cerut informații. Cine sunt? Că oamenii lui Ilie Ceaușescu spuneau că sunt străini. Apoi, să afle ce avem în spitale. Apoi am fost acuzat că de ce l-am oprit pe ăla cu sirena. N-aveam nevoie de sirenă, pentru că deja vorbisem cu cei de la comisiile militare să nu se facă agitație mai multă în Timișoara, că și reacția *masselor* față de o astfel de agitație ar fi fost mai dură.

AMS: Nu uitați întrebarea mea: văzând distrugerile din oraș, atacul inexplicabil asupra Armatei, nu v-ați gândit că este semnalul pe care îl așteptați?

VAS: Am văzut distrugerile din oraș. Ca dovadă că nu am putut să ajungem la Divizie decât după două ore. Pe 17 decembrie, când am ajuns acolo, încă nu-mi dădeam seama. Mi-am dat seama în noaptea de 17 spre 18, după ce s-a tras, au tras ca disperații toată lumea. De fapt, nu pot spune că au tras ca diperații, dar au tras oameni neinstruiți. Pe 19 după-amiază, când am stat de vorbă cu reprezentanții comisiilor militare, aceștia mi-au spus că muncitorii sunt agitați, că vor să iasă pentru a se alia cu cei din stradă și că vor să iasă în mod organizat. Le-am cerut să nu se opună. Tot atunci am avut următoarea reacție: am făcut raportul ăla pe care nu-l mai am, la care a fost martor generalul *(de Justiție,* n.a.) Gheorghe Diaconescu, care a murit, și mai este un secretar de stat la Justiție, nu reușesc să-mi aduc aminte numele. Noi trei stăteam în camera din spatele cabinetului prim-se-cretarului, care era camera de odihnă, iar aici în

dreapta era WC-ul. Și atunci am scris raportul către Ceaușescu, că nu pot să particip la reprimare... și așa mai departe. L-am semnat. Și Diaconescu mă întreabă: „Ce scrieți, tovarășul general?“ Îi arăt: „Citește“. A citit, i-a dat și ăstuia de la Justiție, iar ăsta l-a făcut pe Diaconescu atent: „A semnat acceptarea să fie împușcat“. Eu voiam să trimit scrisoarea prin fax. Iar Diaconescu atunci mi-a spus: „Tov. general, ăștia vă împușcă imediat ce ajunge scrisoarea la București. În câteva ore veți fi și împușcat. Părerea mea este s-o distrugeți“. Atunci am rupt-o și am aruncat-o la WC.

AMS: Dle general, vine din nou momentul unei confruntări. Eu am studiat arhive, am cercetat documente. Unii pot să afirme că cercetarea documentelor nu este suficientă, că acestea mai și mint. Numai că eu am stat de vorbă și cu principalii actori ai evenimentelor, cum stau aici cu dvs., și în cercetarea mea eu confrunt diferite surse. Verific, reiau, îmi dau seama când sunt mințit sau plimbat cu vorba, la fel cum pot să determin ce parte a unui document conține o informație falsă. Asta este munca istoricului. Ea nu este înțeleasă de indivizii care habar n-au ce înseamnă această muncă. Ei cred că e un fel de presă, de jurnalistică. În sfârșit! Dvs. vorbiți de după-amiaza de 19 decembrie, când, stând de vorbă cu ofițerii din întreprinderi, le-ați cerut să nu se opună revoltei muncitorești. Da?

VAS: Da, asta am făcut.

AMS: Păi, ia uitați-vă ce scrie în dosarul nr. 6/1990 al Curții Supreme de Justiție, Secția Parchetelor Militare, declarația de martor a dlui Pastiu Ion, director la Întreprinderea

Optică Timișoara, din data de 12.06.1990, la pagina 3: „În noaptea de 17 spre 18 decembrie 1989, pe la orele 01.00, am fost sunat de generalul Stănculescu care se interesa de situația existentă în unitate. După ce i-am răspuns că nu este nimic îngrijorător, acesta mi-a cerut să fiu atent la tot ce fac, afirmând că nu este timp de alte discuții. Am înțeles prin aceste vorbe că trebuie să-mi drămuiesc fiecare pas de acțiune și în sinea mea am mai făcut legătura cu cauzele reale care îi determinaseră pe oameni să iasă în stradă". Prin urmare, dle general, încă din noaptea de 17 spre 18 decembrie, nu pe 19, dvs. v-ați pus în gardă ofițerii de la conducerea întreprinderilor, directorii militari, să nu împiedice revolta muncitorilor. Iertați-mă, trebuie să fii tâmpit să nu faci legătura cu tot ce mi-ați spus până acum, cu tot ce pregăteați, cu legăturile pe care le aveați la serviciile străine, britanice și maghiare, cu scenariul răsturnării lui Ceaușescu prin forță, cu semnalul pe care îl așteptați. Vă rog să priviți data: în noaptea de 17 spre 18 decembrie, nu în 19! Știți ce a făcut directorul Pastiu în dimineața de 20 decembrie? Nu? Vă spun eu. S-a consultat cu ofițerul de Securitate al întreprinderii, Țepenel, și împreună au organizat ieșirea muncitorilor în coloană în stradă. Sunat de Coman să oprească muncitorii în fabrică, Pastiu coboară în curte, deschide porțile, apoi se întoarce și raportează că nu i-a putut opri.

VAS: Aveți dreptate, așa a acționat.

AMS: Vă întreb direct: ați dat ordin directorilor de întreprinderi din Timișoara, încă din noaptea de 17 spre 18 decembrie, să treacă de partea manifestanților?

VAS: Nu ordin direct, dar le-am sugerat...

AMS: A doua întrebare: a existat vreun moment în care subordonații dvs. să nu vă execute ordinele?

VAS: Nu, n-a existat așa ceva.

AMS: A treia întrebare: a existat vreun moment în care subordonații dvs., măcar cei de la Timișoara, să acționeze de capul lor?

VAS: Niciodată.

AMS: Cum vă explicați acțiunile colonelului Pastiu?

VAS: Eu nu pot scăpa acum din chingile logicii dvs. de fier. Dacă era un jurnalist, altfel stăteau lucrurile *(pauză)*. Eu fac acum efortul să-mi amintesc și să retrăiesc situația de atunci. În noaptea de 17 spre 18 decembrie eu nu puteam să dau un ordin direct: treceți de partea revoltei! Mai ales prin telefon, pentru că eram prins la sediu, pus de Coman să răspund la telefon în locul lui, noaptea, când el dormea. Le-am sugerat să fie prudenți, ceea ce însemna foarte mult, în condițiile în care Armata trăgea deja pe stradă și lucrurile erau clare. În timp ce colegii lor de instituție trăgeau în tot ce mișcă pe străzi, ei au fost preveniți să nu se asocieze. Atât puteam face în prima noapte. Nu vreau să-mi arog prea mult, dar, în planul situației de atunci, o astfel de recomandare venită de la șeful lor pe ierarhie a însemnat foarte mult. Apoi, la discuția din 19 decembrie după-amiază le-am spus să nu se opună mișcării muncitorești.

AMS: Este important. Din mărturiile revoluționarilor din Timișoara, a celor aflați în întreprinderi, rezultă că, în dimineața de 20 decembrie 1989, au ieșit în curtea

întreprinderilor. Le era frică să iasă în stradă. Cei de la UMT au încercat să pună în funcțiune sirena de pe acoperișul întreprinderii, dar aceasta nu funcționa. Au trimis electricienii. Lumea era speriată, se trimiteau bilețele între întreprinderi cu apelul să se iasă în stradă. Nu mișca nimeni. Toată platforma industrială a Timișoarei era paralizată de teama unei reacții din partea Armatei. Și în jurul orei 11.00, directorul militar de la IOT, domnul Pastiu, deschide porțile, și prima coloană de muncitori iese în stradă. Celelalte întreprinderi observă coloana și oamenii încep să sară gardurile, să rupă porțile ș.a.m.d. Așa a început mișcarea muncitorească de la Timișoara din data de 20 decembrie 1989. Tot mai afirmați că nu aveți nici o legătură?

VAS *(râde):* Asta va hotărî istoria. Muncitorii au ieșit scandând: „Armata e cu noi!"

AMS: *Q.e.d.!* Vreau să înțeleg resortul acestor acțiuni ale dvs. Aveați sentimente anticomuniste?

VAS: Aveam niște tragedii în familie. Sora mea vitregă fusese arestată, închisă, când a ieșit din pușcărie cu tuberculoză a și murit. Mama a avut de suferit, apoi alte rude. Eu am urcat în cariera militară și am fost repartizat pe ce știam, pe ce învățasem, față de ceea ce mi se oferea de către societatea respectivă. Acum este ușor să judeci, în libertate. Tot timpul, asta a fost lupta mea.

AMS: Dle general, nu uitați un lucru pe care l-am discutat deja: erați, dincolo de faptul că văzuserăți Occidentul, că ați stat în Occident, erați în legătură, și o spun iarăși foarte

direct, erați în legătură cu o serie întreagă de reprezentanți ai unor servicii de informații străine, occidentale...

VAS: Fusesem, da.

AMS: Era clară miza. Dar să știți că o carieră militară la un asemenea nivel nu se făcea nici în Armată, nici în viața publică, decât din calitatea de activist al partidului comunist, de om devotat partidului. Nu puteați ajunge prim-adjunct al ministrului, fără garanția că gen. Stănculescu e de-ai noștri... cum se spunea. Partidul v-a ridicat.

VAS: M-am ridicat prin profesionalismul meu, prin faptul că mă făceam util și le eram util prin realizările deosebite, mai ales în domeniul comerțului militar.

AMS: Nu ajungeați în nici o funcție fără decizia partidului, iar pentru asta era nevoie de încredere. Nu uitați că Ceaușescu v-a pus cu mâna lui pe lista membrilor CC al PCR la Congres, că Elena Ceaușescu vă simpatiza. De unde?

VAS: A fost numai o apreciere profesională. Plus că, în timp, în ani, dezvoltasem o serie de unități și rezolvasem și unele probleme de relații externe ale Armatei, partea militară a vizitelor lui Ceaușescu. Eu cred că mă aprecia.

AMS: Dar nu-mi puteți indica un om din vârful nomenclaturii numit pe criterii profesionale.

VAS: Acum nu pot, că nu-mi amintesc, dar asta a fost credința mea.

AMS: Tot dvs. mi-ați spus că, între 1968 și 1977, ați fost cucerit de politica antisovietică atât de curajoasă a lui Ceaușescu. S-a spus inclusiv că erați un apropiat al lui Postelnicu.

VAS: Postelnicu m-a chemat spre sfârșitul anului 1989 și m-a făcut trădător. Se transmitea, prin Stamatoiu, ca fiecare întreprindere de comerț exterior să predea toți banii în contul X, nu mai știu cum îi spunea atunci. Noi reușiserăm la Armată să câștigăm sume mari și stăteam destul de bine. Dar nu am vărsat banii în contul ăla, pentru că în lege scria că se pot preda până la sfârșitul anului, iar eu nu am vrut să vărs banii înainte. Mă pomenesc chemat la Postelnicu, eu și cu generalul Popescu, directorul Romtehnica. Acolo era și Stamatoiu, sus, pe Chei, la Ministerul de Interne. Și acolo Postelnicu începe dur: „V-am chemat aici pentru că așa cum acționați dvs. vă consider că trădați ordinul comandantului suprem". Mie mi-a sărit țandăra, l-am respins direct acolo și m-am întors la Milea și i-am spus: „Eu nu accept ca altul să strige la mine, dumneata poți să mă cerți, dar Postelnicu să mă facă trădător, eu nu accept". Se pare că Milea a vorbit cu el și a aplanat conflictul. Singurul de la Interne cu care am lucrat și mi-a plăcut a fost Stamatoiu, care avea altă educație.

AMS: Totuși, o persoană care să se miște cu atâta ușurință pe la vârful conducerii comuniste trebuie să se fi bucurat de încredere.

VAS: Așa este, nu neg. Dar la un moment dat am început să-mi revin. Ceea ce este important constă în faptul că în 1989 eu eram deja convins că România trebuie să scape de Ceaușescu și că eu însumi pot face ceva. Acest gând a fost foarte puternic în avion, când mă întorceam de la Timișoara.

Atunci m-am gândit pentru prima dată că pot face chiar eu ceva și pot fi eu alesul, ca să zic așa.

AMS: Succesorul.

VAS: În condițiile pe care vi le-am spus. În avionul care mă aducea la București de la Timișoara m-am gândit că nu trebuie să mai aștept de la alții, ci trebuie să o fac eu. Gândul meu a fost să mă duc acasă, să mă informez de ce se întâmplase la București în lipsa mea și apoi să merg la minister pentru a organiza ceva. Apoi evenimentele au luat alt curs.

AMS: Erați totuși prim-adjunct al ministrului.

VAS: Fusese o problemă la numirea în această funcție; Curticeanu s-a opus unei funcții mai înalte, de ministru secretar de stat. Ca ministru secretar de stat, aveam 17 adjuncți la ministere, poziția ar fi trecut peste cea de șef al MSt-M. Pe atunci era Olteanu ministru, iar Milea era tocmai șeful M.St.-M. Și Curticeanu a propus prim-adjunct al ministrului. În Armată lucrul ăsta se cunoștea.

AMS: În avionul cu care vă întorceați de la Timișoara... Apropo, cine v-a chemat la București?

VAS: Milea. Eu am vorbit cu el, l-am sunat și i-am spus: „Eu nu mai am ce să fac aici, pentru că muncitorii sunt în stradă, nu în întreprinderi, unde sunt comisiile mele". Și atunci Milea mi-a spus: „Bine, ia primul avion și vino încoace". Eu abia la București am aflat că l-au pus pe Chițac să citească comunicatul cu decretarea stării de necesitate în județul Timiș în locul meu. I-am spus lui Milea și de faptul că

m-au numit comandant militar al Timișoarei și că am refuzat, fiind și în spital.

AMS: Hârjeu, secretarul personal al lui Ceaușescu de la Cabinet, spune că el v-a transmis ordinul lui Ceaușescu de a veni la București. Voia să vă pună ministru.

VAS: Nu mi-amintesc de un astfel de telefon. Eu m-am înțeles cu Milea.

AMS: Bun, în avion v-ați gândit să faceți ceva. Ce puteați să faceți?

VAS: Mă gândeam în primul rând să iau informații de la București, că nu aveam. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-i întreb, și pe aghiotant, și pe șofer, ce se întâmplă la București. Și mi-au povestit evenimentele, apoi am ajuns acasă și soția a completat.

AMS: Este perfect posibil să nu vă amintiți, este firesc, dar eu cred că ați primit acel telefon de la Hârjeu sau ați aflat de el și v-ați dat seama că Ceaușescu, după ce vă numise o dată comandant al Timișoarei, urmează să vă numească șef și la București. În aceste condiții, în loc să vă duceți la minister pentru a încerca ceva, v-ați dus la Spitalul Militar și v-ați pus piciorul în ghips.

VAS: Este posibil să aveți dreptate. Eu atunci mi-am spus: „Domne, cum să rezolv?“ Și atunci m-am gândit să repet cumva figura de la Timișoara, să nu mă duc în față, să întârzii cât mai mult prezența mea acolo, unde mi se cerea. Eu am răspuns mai întâi că mă duc la minister. Și mi se spunea: Nu, vino încoace, la CC! Discuția a fost și cu Milea, și cu ofițerul operativ pe minister: „Măi, raportează lui tov. Milea că eu vin

la minister, dacă e nevoie de mine". Nu, că se cere prezența mea imperios la CC. Atunci a fost ideea, care n-a fost a mea, a fost a soției mele, care mi-a strigat la un moment dat: „Îți dau cu o vază de cristal în cap și te bag în spital". Și de aici mi-a venit ideea de a mă duce la Spitalul Militar și să mă imobilizez cumva.

Document

Constantin Manea, șeful de Cabinet, a precizat că Nicolae Ceaușescu, aflând că Stănculescu n-a sosit, l-a chemat pe fratele său, Ilie Ceaușescu, în dimineața de 22 decembrie 1989. Potrivit mărturiei lui Eugen Florescu, la acea dată consilier de presă la CC al PCR, înainte de ședința de la ora 08.00, Ilie Ceaușescu i-a spus fratelui său: „Situația este deosebit de critică. Vin coloane de muncitori. Trebuie făcut ceva. Trebuie destituit guvernul". Atunci, Nicolae Ceaușescu a reacționat brutal: „Vezi-ți de treaba ta, avem acum ședință de Consiliu Politic. Executăm și vom vedea ce facem"[1]. Tot Eugen Florescu arată că dialogul lui Ilie Ceaușescu cu Nicolae Ceaușescu, petrecut mai întâi în jurul orei 06.00, a continuat cu aspecte mult mai dramatice: „Ilie încerca să-i atragă atenția că vin muncitorii de pe platformele industriale, iar Ceaușescu îi răspundea vesel: «Lasă, că în Piața Tien Anmen au fost un milion

[1] Biblioteca Institutului Național de Istorie „Nicolae Iorga" (de aici BIINI), *Interviuri cu personalități implicate în evenimentele din decembrie 1989*, București, 2007, p. 411, Interviu cu Eugen Florescu.

și i-au pus la punct de nu s-au văzut». Ilie a plecat, pentru că era imposibil să se discute cu el. Elena Ceaușescu dirija totul și el, ca frate, nu o mai suporta. Apăruse, îl ataca: «Nu-l mai speria pe tovarășul!» A plecat de gura ei"[1].

Rămas fără soluție după sinuciderea lui Milea, Nicolae Ceaușescu cere din nou să-i fie adus Stănculescu. Constantin Manea arată că, informat asupra „accidentului" lui Stănculescu, Nicolae Ceaușescu i-a strigat: „Cu picioarele rupte să vină și să vină în 5 minute, să nu se joace, că-l aduc arestat!" Stănculescu a sosit în aproximativ un sfert de oră îmbrăcat cu haine civile. Simula că e accidentat și că îl doare piciorul. Ceaușescu i-a dat atunci un ordin: „Stănculescule, preiei conducerea Armatei în urma sinuciderii lui Milea și execuți ordinul. Mergeți și opriți!" și i-a cerut să-i cheme pe generalii Voinea și pe Eftimescu.[2]

AMS: Lumea trebuie să înțeleagă gesturile dvs., ca acela de a vă interna în spitalul din Timișoara și cel de a vă pune piciorul în ghips la București. Eu le privesc ca încercarea de a evita implicarea în represiunea ordonată de Ceaușescu, în condițiile în care știați bine că acesta va fi răsturnat...

VAS: Prin forță...

AMS: ... prin forță și că mulți se vor compromite în acele momente. Dar, spuneți-mi ceva, cât ați stat la Timișoara, ați

---

[1] *Ibidem*, p. 412.

[2] Arh.SR, *Stenograma nr. 23/28 decembrie 1993, Audiere Manea Constantin*, p. 33.

avut la un moment dat informații despre faptul că ce se întâmpla acolo era o acțiune organizată din străinătate?

VAS: În două situații. Odată când a venit consulul iugoslav la Comitetul Județean de Partid, n-am fost prezent la discuție, dar mi s-a spus că era foarte deranjat că este împiedicat să-și îndeplinească misiunile. El își oferise ajutorul, chipurile, dar ajutorul era Banatul, vă ajutăm, dar ne dați Banatul. Doi: am aflat mai multe date de la băieții de la Securitate, cum a fost cu evenimentul care a inflamat fitilul de la Tökes, că asta a fost, un fitil, care a ars mai bine sau mai prost, dar a fost folosit. Veneau agenții acolo, veneau și plecau în schimburi. Voiau să știe cum decurge acțiunea, ca să poată să ducă mai departe, să împrăștie vestea și să declanșeze acțiunea în oraș. Erau foarte mulți străini. Au spus că au venit foarte mulți bărbați în mașină, în excursie, fără nici o femeie sau copil. Domne, zic, chiar așa?! Pe vremea aia nu eram familiarizați cu fenomenul gay. Ca militar, eram printre primii care își puteau da seama că ăștia au venit cu misiune, n-au venit să se plimbe.

AMS: Dar cei de la Securitate, Macri sau Sima, v-au dat la un moment dat raportul că au surprins astfel de agenți în misiune?

VAS: Nu puteau să-mi dea raportul, că n-aveam nici o misiune acolo, nici o autoritate. Era însă colonelul Popescu, vechiul șef de la Inspectorat, pe care l-au pus telefonist la prim-secretar acolo. Mai stăteam de vorbă cu ăla. Și ăsta îmi spunea: „Știți că acționează unii". Zic: „Dar de ce te-au dat

la telefoane?“ „Păi m-au acuzat că n-am fost ferm, că n-am făcut...“, nu știu ce.

AMS: Popescu executase ordinul generalului Vlad de a nu ieși cu muniție de război și de a nu se implica în seara de 16 decembrie.

VAS: Și Nuță, cum era foarte dur, l-a trântit și l-a pus să răspundă la telefoane.

AMS: Și ce v-a spus?

VAS: Că au fost prinși niște străini. Nu se știe ce este cu ei. Erau cu documente de tranzit sau de concediu. Când îi întrebau, ei răspundeau că li s-a comunicat că Timișoara este cel mai vechi oraș din Europa unde s-a introdus iluminatul cu gaz, tramvaiul și nu știu mai ce.

AMS: Au fost prinși făcând ceva? Pentru că așa pot să declar și eu. Poate că erau chiar turiști.

VAS: Nu prea au fost prinși, pentru că majoritatea a trecut mai întâi pe la Tökes să vadă dacă a început acțiunea și pe urmă diversioniștii au apărut în diverse puncte fierbinți.

AMS: Și ce făceau în aceste puncte fierbinți?

VAS: Mai mult nu știa nici el. Îl dăduseră deoparte și l-au făcut un simplu telefonist la CJP. Era foarte nemulțumit și el. Dar dvs. nu trebuie să faceți eroarea unora care judecă lucrurile după informațiile pe care le au acum. Trebuie văzut care era nivelul de informații atunci și cum au reacționat oamenii la ce era atunci. Or, dacă Securitatea s-a retras din ordinul lui Vlad, a plecat de pe străzi, cum am aflat după aia, cine să-i vadă pe ăștia care făceau diversiunea?

AMS: Vă propun acum să analizăm intrarea dvs. în rolul istoric. Sunteți în avion, vă întoarceți de la Timișoara la București. Dvs. sunteți de părere că lucrurile pe care le-ați spus până acum sunt niște întâmplări disparate, izolate. Dar eu nu cred că sunt izolate. Colaborați cu serviciile secrete occidentale, nu predați banii câștigați de Armată până la sfârșitul anului, pentru că știați că va cădea Ceaușescu, vă gândiți chiar la o acțiune prin care să luați puterea, la Timișoara și la București ați făcut tot felul de manevre să nu fiți implicat în represiunea ordonată de Ceaușescu, astfel încât să vă păstrați numele...

VAS: ... și credibilitatea și, mai ales, libertatea de mișcare, de acțiune.

AMS: Toate lucrurile astea par gândite, nu par întâmplătoare. Logica lor nu poate fi stabilită decât dacă avem de-a face cu un om pregătit să acționeze la momentul schimbării lui Ceaușescu.

VAS: Toată familia mea a avut de suferit încă de pe vremea lui Gheorghiu-Dej. Fratele bunicului meu, băieții lui, arestați, închiși. Fratele lui taică-meu fuge din țară. Sora mea apoi, cum v-am povestit. În toată perioada aceasta, chiar și sub Ceaușescu, în timp ce colegii mei primeau funcții politice, în MAN, la CC, în alte sectoare politice, eu eram ținut undeva la distanță. Eu am fost tot timpul ținut deoparte și m-au pus la treabă. Eu am fost decorat pe toată perioada comunismului cu 14 decorații și medalii românești și 17 decorații străine. M-am simțit ținut să fiu bun la muncă.

Rezolvam cele mai grele probleme ale Armatei pe care activiștii de acolo nu erau în stare să le facă.

AMS: Înțelegeți? Există o contradicție, pentru oricare cititor mediu, între cariera și funcțiile dvs. militare înalte și sentimentele pe care le aveați față de comunism. Bun, se pare că ați disimulat. Dar sentimente anticomuniste... Sau e prea mult spus?

VAS: Nu erau sentimente anticomuniste. Venind dintr-o ramură de intelectuali, simțeam marginalizarea și, mai ales, mă simțeam inconfortabil în acest sistem. Sora mea vitregă, era mai mare ca mine, era avocat și a pledat în niște procese pentru cei care au luptat în munți. După două procese din astea a fost arestată și ținută cinci ani la închisoare. Când iese, când eu eram deja căpitan, i se depistează TBC și moare. O pierdere directă apropiată.

AMS: Și ce puteați face?

VAS: Nu puteam face nimic. Eram deja căsătorit, aveam copil, trebuia să îmi susțin familia. În 1968, când Ceaușescu s-a opus rușilor, am lucrat în Marele Stat-Major o lună de zile fără să ies din clădire. Și familia mea venea vizavi și ne făceam semne de la distanță, prin ferestre. Atunci am lucrat zeci de variante de planuri de mobilizare, ca să pregătim apărarea țării la momentul invaziei rusești, să rezistăm invaziei.

AMS: Ați avut sentimente antisovietice?

VAS: N-am avut sentimente antisovietice, dar nu am vrut să merg la ei la studii. Nu m-a atras mirajul avansării prin școala sovietică. Avusesem o rudă, Maximov, care a

fost colonel în armata țaristă, și a murit în 1905 în războiul ruso-japonez.

AMS: Ați vorbit despre asta în cartea cu Dinu Săraru. Dle general, ajungeți la București, pe 22 decembrie dimineață.

VAS: Ajung, mă informez ce s-a întâmplat și hotărăsc să nu mă duc la CC.

AMS: Ceaușescu vă chemase pentru a vă numi ministru al apărării.

VAS: Nu a spus așa. Am vorbit și cu Matenciuc, aghiotantul meu, care a fost de față, și mi se pare că Ceaușescu a spus: „Preiei comanda Armatei!" Așa a spus. „... și grăbește să vină coloanele militare". M-am dus la grupa operativă să mă interesez unde sunt coloanele de blindate chemate de Milea. Nu știu dacă ei știau că am fost numit. Apoi m-am dus la maiorul Tufan, la etajul 6, și i-am spus să execute numai ordinele mele.

Document

Din Caietul comandantului Armatei 1, gen. Voinea, în ciuda notațiilor prescurtate sau codificate, se poate reconstitui cu ușurință ordinul ministrului Vasile Milea de aducere spre București a unor unități noi de blindate pentru nimicirea manifestanților, adunați la acele ore la periferia Bucureștilor.

„(Ora) 07.05 – col. Constantinescu – ord. tov. ministru.

– oamenii din cazărmi pregătiți.

– îmbarc(are) pe mașini – 1UF (o unitate de foc) + Hrana rece 1 zi.

– Transmis mr. Carp + Handaric

– R(egimentul de) Gardă a plecat la ora 07.00

– au intrat cei 100 de la C(entrul de) I(nstrucție) Tr. Rachete

(**Ora**) **07.13** – cpt. Marin – a blocat Piața Palatului.

(**Ora**) **07.37** – lt. col. Dumitru P. *(Întreprinderile din Brașov,* n.a.) Steagu Roșu, Metrom, Hidromecanica, aprox. 3–4 000 se pregătesc *(este vorba de manifestanți,* n.a.)

(**Ora**) **07.45** tov. ministru – R1Mc, 7 Tc, 215 m.t. (militari în termen) pleacă spre Turbomecanica – Armata Poporului.

(**Ora**) **08.03** – tov. ministru.

– 21 Tc. cu Ds.(desant) pe ele se deplasează Târgoviște – București – R1 Tc.

(**Ora**) **08.15** – a plecat R1 Tc (Regimentul 1 tancuri)"[1]. (...)

„(Ora) 09.03. R.10 Mc. în mișcare cu tot ce are spre București – transmite.

– Slobozia-Urziceni – linia de centură.

– R2 Mc + R 22 Tc – între Cons(iliul) de Stat și C.C. – Piața Palatului.

(**Ora**) **9.10** – Slobozia a plecat.

(**Ora**) **9.15**. – R2 Mc. a plecat.

---

[1] *Documentarul-Comandantului,* general-maior Voinea Gh., copertă verde, p.111.

(În acest loc pe caietul Documentar *pentru ciorne, copertă roșie, apare o notație în plus):* Olteniței – mișcare – Centru Bv. Mărășești – Piața Republicii.

(**Ora**) **9.25** – R7Mc. – să fie pregătit pentru Ploiești"[1]. (...)

În apropierea orei 10.00, Nicolae Ceaușescu încearcă prin gen. Eftimescu să anunțe forțele militare că a preluat personal conducerea Armatei:

„Gl. Eftimescu, 22.12.89, (ora) **09.54**.

– Toate unitățile armatei execută num(ai) ord(inele) Cdt. Suprem. Toate U(nitățile) subord(onate) A1 (Armatei 1) din G(arnizoana) M(ihai) Bravu și Târgoviște se concentrează în București în cazărmile din Șos. Olteniței.

– Unitățile...

– Raportez ce U. mai avem în cazărmi și unde sunt"[2]. *(Urmează raportul cu locația unităților).*

Între orele 09.55 și 10.07 are loc întâlnirea dintre Nicolae Ceaușescu și gen. Stănculescu. Acesta urcă la etajul 6, unde îi dă ordin maiorului Tufan să oprească toate trupele, folosind indicativul lui Milea – Rondoul.

„(Ora) 10.07. Col. Negrea.

---

[1] *Ibidem*, p. 112.

[2] *Documentarul-Comandantului*, general-maior Voinea Gh., copertă roșie, p. 6 (pagina din stânga cu ordinul lui Eftimescu, pe contrapagină raportul asupra poziției unităților).

Rondoul – ind. MApN transmite: nu se trage de către nimeni, nici foc de avertizare – să se parlamenteze"[1].

Ordinul este repetat în următoarea oră:

(**Ora**) **10.35** – c. amiral P. George și col. Costin – să se *parlamenteze* cu demonstranții la care să se spună că se retrag în cazarmă *(al doilea ordin al gen. Victor Stănculescu transmis prin grupa de transmisiuni în numele gen. Milea,* n.a.).

(**Ora**) **10.40** – Toate unitățile *parlamentează* cu demonstranții că se întorc în cazarmă.

(**Ora**) **11.15**

– Strada Băceni – Obor, Dimitrov, Republicii, M. Eminescu, coloane.

– R7Mc. este solicitat să intervină, *nu se aprobă.*"

Începând cu **ora 10.10** echipajele blindatelor din Centru încep deplasarea spre cazărmi, ca urmare a ordinului de ieșire din luptă dat de gen. Stănculescu la ora 10.07, dar mișcarea lor este încetinită de urcarea manifestanților pe tehnică. La acea oră militarii nu știau de sinuciderea lui Vasile Milea.

Ora 11.00. Comunicatul lui Nicolae Ceaușescu transmis la radio și televiziune. Acest comunicat este mutat intenționat și diversionist la ora 10.00, pentru a susține teza falsă că Armata a întors armele când a aflat

[1] *Documentarul-Comandantului,* general-maior Voinea Gh., copertă verde, p. 112 (pagina din dreapta).

că ministrul Milea a murit. După cum se observă din ordinele primite la Armata 1, trupele au fost oprite din misiunea de represiune și au fost trimise spre cazărmi de gen. Stănculescu imediat după ora 10.00.

La **ora 11.22,** *Documentarul* comandantului Armatei 1 preciza: „TAB de la Piața Palatului să se retragă la intrările de la CC. Col. Costin: unit(ățile) care sunt în apropiere de Sala Palatului să se retragă către intrările CC“[1]. Acest ordin preliminar, menit să asigure forțele cu care să fie pus în aplicare planul de evacuare terestru a soților Ceaușescu, nu a ajuns la trupe, din cauza faptului că echipa de transmisiuni din clădirea CC nu mai răspundea la alte comenzi decât ale generalului Stănculescu. În consecință, la **ora 11.52,** comanda Armatei 1 îi cere colonelului Paul „să trimită pe cineva care este în oraș să anunțe TAB(-urile) din Piața Palatului să se retragă spre intrările din sediul CC“. La **ora 12.15** (la 6 minute după evacuarea lui Nicolae Ceaușescu din clădirea CC al PCR) intervine însă ordinul generalului Constantinescu, de la minister, care comunica cu generalul Stănculescu: „retragerea unităților în cazărmi pașnică“, iar la **ora 12.43** acesta este completat cu indicația „să se poarte discuții cu cetățenii că armata nu trage în popor, că nu are nimic cu ei și să-i lase în pace“.

---

[1] *Documentarul-Comandantului*, general-maior Voinea Gh., copertă verde, p. 112 (pagina din dreapta).

AMS: Am relatat eu pe larg și cu documente ce ați făcut acolo. Ați oprit coloanele și le-ați trimis în cazărmi. Nu mai insist. Ați ajuns la minister după ora 13.00.

VAS: Am ajuns la minister pe la 13.05 sau 13.07. Am chemat doctorul să-mi taie ghipsul, pentru că mă omorâse piciorul de durere. Cineva spunea că trebuia să-i pun pe toți să semneze pe ghipsul ăla și să-l trimit la muzeu, atât de celebru a devenit. M-am dus la cabinet și acolo l-am găsit pe Ilie Ceaușescu. Insista să stea acolo lângă mine, la cabinetul ministrului. El se considera ministru în locul lui Milea.

AMS: Care a fost discuția cu el?

VAS: I-am spus: „Nicolae Ceaușescu a plecat, dau ordin acum ca toate forțele să intre în cazărmi". El a ripostat că nu e bine, că a dat ordin să se execute numai ordinele comandantului suprem și e stare de necesitate. Atunci am început să mă cert cu el și l-am bruscat, spunându-i la un moment dat: „Domne, știi ceva, dă-te deoparte ca să nu te închid". Atunci am chemat ofițerul operativ: „Camera ta e liberă?" „Da." „Condu pe tovarășul general în cameră și acolo o să stea sub pază."

AMS: Petre Roman afirmă că v-a găsit discutând cu el.

VAS: Petre Roman a venit repede. Oricum, mi s-a părut cel mai răsărit dintre ăștia, revoluționarii. L-am simpatizat. Apoi m-a dezamăgit. Vă dau un număr din *Paris Match* în care Petre Roman a dat un interviu și unde spune nouă minciuni, începând cu faptul că el a stabilit semnalul cu eșarfa galbenă la elicopter, când ne-am dus la Târgoviște.

AMS: Poate s-a referit la „noi", revoluționarii.

VAS: O să vă aduc revista să citiți. Am notat pe margine cele nouă minciuni.

AMS: Eu am stat de vorbă cu plutonierul adjutant Ciocănel, îl știți, DS-istul lui Ilie Ceaușescu. El mi-a povestit că s-a dus cu Ilie Ceaușescu în fundul curții și într-un cazan au ars o serie de documente.

VAS: E posibil s-o fi făcut înainte să ajung eu la minister. După aceea eu l-am băgat la cameră și i-am spus ofițerului operativ să-l încuie și să pună pază la ușă. Am verificat că este acolo.

AMS: După ce l-ați arestat pe Ilie Ceaușescu, ce ați făcut?

VAS: Am început să dau telefoane, să vorbesc cu comandanții de armate, să văd care este situația în zona respectivă. Mi-au spus despre mișcările care s-au declanșat în special pe zona Oltenia–Banat, gen. Roșu era comandantul Armatei a 3-a, cu gen. Topliceanu la Armata a 4-a de la Cluj, care mi-a raportat că a avut incidente și el în oraș, dar că nu au fost probleme majore. Că este o stare de tensiune generală, pentru că, după deschiderea televiziunii, oamenii au prins curaj și au ieșit în stradă, manifestându-și bucuria. La 13.30 am hotărât să oficializez răsturnarea lui Nicolae Ceaușescu de la putere.

Document

Mai întâi, gen. Stănculescu anulează ultimul ordin al gen. Ilie Ceaușescu (Nota nr. 37). Nota telefonică nr. 38 a fost întocmită de conducerea Marelui Stat-Major,

după evacuarea lui Nicolae Ceaușescu din clădirea CC al PCR, găsită în acest stadiu de generalul Stănculescu la sosirea în minister și semnată de acesta. Prin nota nr. 39, Nicolae Ceaușescu este deposedat oficial de autoritatea de comandant suprem, iar unitățile militare din țară și din București primesc misiunea de a prelua controlul asupra Comitetelor Județene de Partid, asupra Televiziunii, Radioului, Palatului Telefoanelor și a altor obiective.

Republica Socialistă România
Ministerul Apărării Naționale

NOTĂ TELEFONICĂ

Nr. 37 / 22 decembrie 1989,
ora 11.30

Toate unitățile militare să se considere în stare de luptă și să acționeze conform condițiilor „Stării de necesitate".

General-locotenent
Ilie Ceaușescu

Republica Socialistă România
Ministerul Apărării Naționale

NOTĂ TELEFONICĂ

Nr. 38 / 22 decembrie 1989,
ora 13.30

Unitățile militare de pe întreg teritoriul țării se retrag în cazărmi, în ordine și calm, fără a se lăsa

provocate, dezarmate sau dispersate. Unitățile militare care sunt angajate în fața sediilor comitetelor județene de partid vor calma spiritele, fără să tragă, după care se retrag în cazărmi. În unități se va organiza apărarea cazărmilor și a tuturor obiectivelor militare.

General-locotenent
Atanasie Stănculescu

Republica Socialistă România
Ministerul Apărării Naționale

NOTĂ TELEFONICĂ

Nr. 39 / 22 decembrie 1989,
ora 13.30

Se vor executa numai ordinele primite de la ministrul Apărării Naționale. Față de cele ordonate, comandanții militari să asigure paza obiectivelor civile de importanță deosebită cu subunități înarmate, care să nu tragă decât în situația în care sunt atacate de grupuri înarmate cu arme de foc. Pentru stabilirea priorităților în asigurarea pazei, comandanții militari să se pună de acord cu reprezentanții organelor locale. Militarii care asigură paza acestor obiective să poarte pe brațul stâng banderolă tricoloră.

General-locotenent
Atanasie Stănculescu

În legătură cu acest ultim ordin, Curtea Supremă de Justiție menționa în Raportul sinteză asupra

evenimentelor din decembrie 1989: „Acesta a fost momentul în care **Armata a preluat practic prerogativele comandantului suprem,** în condițiile în care ministrul Apărării nu mai exista“[1]. Evident, Parchetul Militar se referă la dispariția gen. Vasile Milea.

AMS: Aveați televizorul deschis? Ați văzut imaginile cu revoluționarii?

VAS: Da. Atunci l-am chemat imediat pe Pintilie și l-am întrebat: „Există vreo posibilitate să întrerupi emisia Televiziunii?“ Și el mi-a spus: „Da, de la Palatul Telefoanelor“. „Bun, du-te, stai acolo și când îți transmit eu, oprești Televiziunea.“

AMS: Ce v-a deranjat din ce se întâmpla la Televiziune?

VAS: M-a deranjat în primul rând căpitanul acela, Lupoi, care a apărut și a spus că la Ministerul Apărării este haos, nimeni nu conduce Armata, or, eu eram acolo și, în ciuda spaimei celor din jur, păstram totuși legătura operativă cu forțele din teritoriu și cu comandanții, și apoi m-a deranjat fiindcă el s-a erijat în reprezentant al Armatei. El era nimeni.

AMS: Nu știați cine este căpitanul Lupoi?

VAS: Habar nu aveam.

---

[1] CSJ.SPM, Autor colectiv coordonat de gen.bg. Samoilă Joarză, *Sinteza aspectelor rezultate din anchetele efectuate de Parchetul Militar, în perioada 1990–1994, în cauzele privind evenimentele din decembrie 1989,* p. 122.

AMS: El zice că era celebru, că tatăl lui era mare șef la cadrele Armatei!

VAS: Eu am vrut să-l arestez pe acest Lupoi. Mai ales când a spus că ministrul apărării naționale este Militaru...

AMS: Asta s-a întâmplat la a doua lui intervenție.

VAS: M-a mai enervat faptul că spunea că apără el Televiziunea, convoca gărzile patriotice, chestii de-astea aiurea. Atunci l-am chemat pe Pintilie și am discutat blocarea Televiziunii, ca să opresc valul de prostii care se spuneau acolo.

AMS: Chemarea lui Pintilie a fost declanșată de apariția lui Lupoi?

VAS: Păi, nu știam cine e ăsta, de unde este, habar nu aveam. Am și pus să-l caute în evidență să vedem cine e.

AMS: În jurul orei 13.40 vă sună Ion Iliescu de la Casa Scânteii. Este important dialogul dvs. cu el. În primul rând, spuneți-mi cum l-ați tratat. Vă suna directorul Editurii Tehnice. Și ce?

VAS: I-am vorbit politicos, cu condescendența faptului că știam că a fost adjunct la Timișoara, prim-secretar la Iași, apoi coborât de Ceaușescu. L-am informat despre lucrurile principale: că am oprit coloanele, că pe Ceaușescu l-am evacuat și că este la Snagov, că am ordonat ca toate unitățile să treacă în cazărmi și că sunt probleme la Sibiu, cum îmi raportase Dragomir – fals, cum aveam să aflu mai târziu –, și că eu sunt la minister la cabinetul ministrului. Atunci i-am cerut să vină la minister pentru a-i putea asigura protecția. Între timp luasem legătura cu cei de la CC și aflasem de mișcările lui Dăscălescu, cel care voia să formeze un guvern

cu care să continue ideile lui Gorbaciov. A fost un moment care a dezvoltat ideea că Iliescu ar putea fi unul dintre succesorii lui Ceaușescu, din rândurile de jos ale partidului. În al doilea rând, pot să spun că mă sunase și Sergiu Nicolaescu și așa i-am chemat pe amândoi la minister, să ne sfătuim ce să facem. Am chemat și șefii unor structuri, Minister de Interne, Justiție. În mintea mea, numirea lui Iliescu drept succesor era o posibilitate, dar nu sigură. Încă ezitam...

AMS: Întrebarea mea este: de ce l-ați chemat la minister pe directorul Editurii Tehnice și nu l-ați chemat pe Dăscălescu?

VAS: Pentru că atunci, la telefon, mi-am zis că ăsta poate să fie un om care să preia conducerea politică după Ceaușescu. Am făcut legătura cu ce știam din trecutul lui.

AMS: Niciodată în contactele cu străinii nu vi s-a atras atenția asupra numelui lui Ion Iliescu?

VAS: Nu mi l-a nominalizat nimeni. Eu mă grăbeam să găsesc un lider politic, pentru că îmi dădeam seama că eu nu pot să fac ceea ce doream cu Armata, pentru că generalii erau speriați, panicați. Nu mai puteam să contez pe o serie întreagă de generali, care umblau acum prin mulțime să spele rușinea represiunii. Ăsta este un lucru care nu se înțelege. Eram pregătit moral și profesional să preiau puterea în țară, să asigur tranziția și liniștirea populației, dar, când am încercat să fac ceva, m-am lovit de incapacitatea generalilor, mai toți compromiși, de a acționa. De aceea, măsurile de preluare a puterii s-au făcut treptat, în câteva ore, și nu au

fost atât de spectaculoase încât să dea încredere populației și lucrurile să reintre în normal. Nu puteam să acționez cu generalii, Hortopan și ceilalți, pentru că fuseseră la represiune. Asta a fost principala cauză pentru care am căutat repede un înlocuitor pentru Ceaușescu. Nu vă ascund că mă gândeam și la mine, în mod personal, să preiau eu puterea după Ceaușescu, în altă postură.

AMS: Ceea ce ați făcut dvs. în CC și apoi la minister, cu ordinul de preluare a controlului Consiliilor Județene de Partid din țară, este o lovitură militară clasică.

VAS: Așa este, dar alții n-o acceptă.

AMS: De ce n-o acceptă?

VAS: N-o acceptă pentru că asta înseamnă că n-au făcut-o ei. M-au invitat la așa-zisul Institut al Revoluției și am refuzat, pentru că, așa le-am spus, nu vreau să particip la scrierea istoriei lui Iliescu. Lucrurile nu s-au petrecut cum le fabrică ei acolo. Nu-mi plăcea, pentru că Iliescu a vrut să dea la o parte tot și să iasă el în prim-plan, și eu, care știam de ce a fost el în prim-plan...

AMS: De ce a fost Ion Iliescu în prim-plan?

VAS: Pentru că l-am scos din trecut și l-am adus în prezent. Oricare ar fi putut să fie, oricare altul, dacă îl alegeam eu atunci. E adevărat, nu mai știam nimic de Corneliu Mănescu. Ca o presupunere, cred că, dacă ar fi dat Ștefan Andrei telefon atunci: „Ce faci?"... nu știu ce, i-aș fi răspuns: „Ia vino tu încoace". Nu a fost aruncată ca la zaruri, această soluție, dar trebuia să iau repede o hotărâre, să nu mă bâlbâi.

AMS: Cum caracterizați dvs. acțiunile pe care le-ați operat în clădirea CC, de îndepărtare fizică a lui Ceaușescu de la putere.

VAS: Da, clar, când au fugit toți și am rămas numai noi pe culoar, el cu mine și cu Ceaușeasca, se îndepărtase și Manea Mănescu, au plecat toți, nu mai rămăseserăm pe coridor decât el cu ea și eu cu aghiotantul, cu Matenciuc.

AMS: Și ce ați discutat cu Ceaușescu pe culoar?

VAS: El mi-a spus: „Milea a fost trădător, te-am chemat ca să preiei comanda Armatei, vezi unde sunt trupele care am ordonat să vină în piață să împrăștie mulțimea". S-a exprimat apoi ca în Biblie: „Mergeți și opriți", astfel încât eu am putut interpreta dacă să opresc mulțimea sau trupele. Așa am înțeles eu. Mi-am notat undeva și este foarte interesantă treaba asta. M-am dus la Tufan și am oprit cele două coloane blindate care veneau. După aceea am coborât și i-am spus că o să vină, că o să sosească și că ar fi bine să nu rămână în sediu, pentru că este periculos. Va fi o acțiune sângeroasă în piață și nu e bine să fie prezent.

AMS: Ce acțiune sângeroasă urma să fie în piață?

VAS: Urmau să sosească ăia pe care îi chemase Milea și care trebuiau să măcelărească mulțimea. Că ăsta era ordinul lui. Și atunci mi-a venit ideea: Dar dacă ăsta fuge pe unul dintre coridoare, pe unde îl găsesc? Asta a fost pe moment, pe urmă mi-a venit în minte legenda lui Anteu, desprinderea de pământ. Atunci i-am spus: „Vă propun să aducem două elicoptere". „Da." „Da, dar trebuie să-mi dea și Neagoe acordul." Ceaușescu a aprobat: „Vorbește cu Neagoe". Era

dubla decizie la o operațiune de evacuare a șefului statului. I-am spus lui Neagoe, acesta a fost de acord, repede, că și el voia să o rupă de acolo, să plece, să dispară. Am sunat la gen. Rus și i-am cerut elicoptere. Apoi am spus: „Hai să mergem să vedem ce este pe terasă". Am dat ordin să se golească terasa, care era un câmp de antene. Nu a putut să aterizeze decât unul dintre elicoptere. Apoi au apărut Mănescu și Bobu și toți patru, plus doi aghiotanți, s-au urcat în lift. Eu am plecat pe scări, că aici este problema: toată lumea zice că mi-a spus: „Ai grijă de copiii mei". Păi nu putea să-mi spună asta, că până am ajuns eu șchiop de la etajul unu la etajul șase, pe jos, ei deja au intrat pe scara aia, au trecut prin geam și deja, când am ajuns, elicopterul se înălța. Atunci, cum poți să afirmi că mi-a spus: „Ai grijă de copiii mei"? Când mi-a spus?

AMS: Nu prea cred eu în povestea asta, dar mai este un aspect. Din grupa operativă organizată de Ceaușescu la etajul unu, pe 21 decembrie, la ora 18.00, s-a încercat în 22 dimineața o ieșire, o evacuare din CC cu TAB-uri, tancuri și infanterie. Înainte s-a încercat evacuarea terestră a lui Ceaușescu.

VAS: Pe asta nu am făcut-o eu. Generalul Eftimescu s-a ocupat.

AMS: Eftimescu planifică împreună cu grupa operativă această ieșire, cu niște TAB-uri de comandă, din acelea cu chepenguri în spate...

VAS: Da, sigur, le știu...

AMS: ... și înconjurați de trupe de infanterie, care sigur că nu puteau trece decât prin lumea de afară, omorând lumea, că altfel n-aveau cum. Numai că, revenim la documente, dle general, în registrul de note telefonice al Armatei 1, al generalului Voinea, sunt mai multe ordine disperate, de telefoane disperate date de Eftimescu către comandanții de...

VAS: Și Voinea era acolo...

AMS: Așa este, venise la ora 09.00... ordine disperate către comandanții de companii de TAB-uri și tancuri care însă, atenție!, fuseseră îndepărtați din piață de către dumneavoastră.

VAS: Da.

AMS: De ce ați îndepărtat dispozitivul de apărare cu blindate al CC?

VAS: Pentru că mi-era frică să nu înceapă acolo lupta, pentru că de acolo se începe lupta. Dacă ăsta vede că nu mai vin coloanele și dă ordin să deschidă focul blindatele din piață, trăgeau ăștia, care erau sub misiune de viață și de moarte, că erau unități de gardă cu misiunea să apere viața președintelui cu prețul vieții lor. Nu mai rămânea nimic în piață. Aveau destulă muniție să facă praf toată piața. Aveau câte 600 de unități la fiecare mitralieră de 14,5 și la pușt ile de 7,62 vreo mie de cartușe fiecare. În zonă erau deja vreo douăzeci și ceva de transportoare.

AMS: Facem din nou bilanțul, dle general. Unu: ați oprit coloanele de blindate care intrau în București; doi: ați îndepărtat blindatele din paza CC. Cum se numește acțiunea asta?

VAS: Eu nu știam că au vrut să-l evacueze pe cale terestră, dar nu voiam să intru cu Ceaușescu la discuții. Îndepărtarea forțelor blindate era garanția că nu pot executa un ordin criminal. Nici cei de acolo, nici eu. Putea să fie un episod sângeros în piață. Încă o dată vă spun că de aici am început să mă întreb: generalii noștri, ce fac cu ei?

AMS: Da, foarte important. Multă lume nu se gândește că dvs., ca actor principal al acestor evenimente, judecați situația în primul rând din punct de vedere militar. Era problema structurilor Armatei, ce faceți cu generalii ăia compromiși. Din câte înțeleg, încă din clădirea CC v-ați pus problema asta.

VAS: De asta nu am vrut să dau detalii până acum, să spun ce am vorbit cu Ceaușescu. Dar trebuie să caut pe unde am scris, că a fost o expresie a lui Ceaușescu care mi-a dat posibilitatea să speculez, să spun: așa mi-ai spus dumneata.

AMS: V-a spus: „Mergeți și opriți!" Iar dvs. ați folosit ordinul împotriva lui.

VAS: Așa este, ăsta a fost ordinul: „Mergeți și opriți!"

AMS: Există un martor, Manea a fost de față, iar discuția s-a purtat în antecamera biroului lui Ceaușescu, nu pe hol. Eu revin și subliniez: ați scos din dispozitiv și blindatele care păzeau clădirea CC.

VAS: Tot atunci am văzut, când Ceaușescu a început să urce la etaj, că toate coridoarele erau pustii și că toate trupele Securității au dispărut. Mi-am dat seama că am libertatea de mișcare. Direcția a V-a a depus armamentul în anumite

încăperi și le-au încuiat acolo, iar alții au trecut prin culoarele subterane și au traversat la Sala Palatului.

AMS: Dnul Iliescu zice că asta nu e lovitură militară. La fel și domnul Voican.

VAS: Păi, dar vă spun și de ce. Dvs. nu vă dați seama că această negare a realității le dă lor prioritate? Eu le-am spus *(la Institutul Revoluției,* n.a.): „N-aveți decât să spuneți ce vreți, treaba voastră, v-am scos, v-am pus, acuma vreți să vă arogați și ce n-ați făcut. Ați apărut toți după ce ați văzut că s-a ridicat elicopterul. Cam așa e povestea. Până atunci ați stat toți și v-ați ascuns ca dracu'. Și acum vreți să fiți voi cei care ați fost inițiatorii răsturnării lui Ceaușescu? Ați venit când era locul curățat".

AMS: Acum urmează un alt episod important și anume comunicațiile dvs. cu generalul Rus, care, după ridicarea elicopterului, devin interesante. Ați început să discutați cu Rus evacuarea lui Ceaușescu în China și aducerea avionului prezidențial din Germania.

VAS: Nu în China. Mai întâi a fost altă treabă, i-am spus: „Vezi dacă se îndreaptă spre Bulgaria, că era drumul cel mai scurt, și vezi să nu ajungă acolo". Apoi am aflat că s-a oprit la Snagov, care a fost pentru mine o enigmă completă. De ce s-a oprit și ce-a făcut acolo?

AMS: A luat legătura cu prim-secretari de județ și comandanți de armată.

VAS: Nu știam de asta, dar am aflat ulterior că Ceaușescu le-a comunicat: „Vedeți că plec la Târgoviște, că acolo mă apără oțelarii mei". Probabil că a vorbit cu prim-secretarul

de acolo, care i-a spus: „Veniți aici, că noi vă apărăm“. Găvănescu era. Numai că acolo avea niște legături speciale, pentru că era un punct de comandă de rezervă al Armatei. Ăsta era pericol!

AMS: Bun, dvs. spuneți că se putea duce spre Bulgaria. Cum putea să-l oprească Rus?

VAS: Practic, nu cred că mai avea timp să ridice avioanele de luptă să-l doboare, că nu mai avea nici un avion pe Otopeni. Cea mai aproape bază era prin Bărăgan.

AMS: Dar repet întrebarea: cum putea Rus să-l împiedice să zboare unde vrea?

VAS: Păi vă spun eu cum: să-i comunice pilotului, și de fapt pilotul a fost dirijat de Rus de două ori, o dată că să nu o ia către sud, și el a confirmat că a luat-o spre Snagov, și a doua oară a aflat de la Maluțan, un pilot foarte bun, că se vor duce, că vor merge spre Târgoviște, când s-au suit în elicopter, acolo, la Snagov. I-a lăsat pe Mănescu și pe Bobu la Snagov. Și eu atunci i-am spus lui Rus: „Vezi să nu ajungă, găsește o soluție să nu ajungă la Târgoviște“. Și atunci i-a dat ideea lui Maluțan, și Maluțan a executat, că va fi doborât cu antiaeriana.

AMS: Dle general, ajungem iar la documente. Rus a emis două ordine. Primul a fost de interdicție a oricărui zbor în spațiul aerian al României. Și doi, că orice zbura sub această interdicție era doborât. La acea oră se afla în zbor doar elicopterul cu Ceaușescu.

VAS: Asta era antiaeriana, care putea să facă treaba asta.

AMS: Locțiitorul comandantului de la unitatea din Târgoviște, lt.col. Țecu, a confirmat că a primit ordin de la gen. Mocanu să doboare elicopterul cu Ceaușescu la bord. V-a raportat Rus sau v-ați înțeles asupra acestor două ordine?

VAS: Da, mi-a raportat.

AMS: Deci Rus v-a raportat că a emis aceste două ordine.

VAS: A raportat. Rus a fost foarte solidar cu mine. Era singurul cu care puteam să vorbesc, fără să am grijă că mă va trăda. Aveam cea mai mare încredere în el.

AMS: De ce?

VAS: Pentru că n-a fost în față, nu a fost la CC, n-a participat cu trupe, n-a primit ordin să facă represiune.

AMS: Stați puțin! Nu vă cunoșteați cu el dinainte, nu erați prieteni, nu a fost el cel care v-a relatat scandalul între Ceaușescu și Gorbaciov?

VAS: Rus era un om de societate, altfel decât alții, cu care puteai să vorbești fără să-ți fie teamă că te toarnă la vecini imediat. Erau puțini ca el.

AMS: Nu credeți că era și el, ca și dvs., în așteptare? Cam se pregătea și el...

VAS: Nu știu dacă se pregătea, dar a fost foarte operativ și direct. Nu s-a comentat în discuția cu el ce voiam eu. A executat.

AMS: Vă repet însă că în registrul Armatei 1 apare problema trimiterii în China, acțiunea gen. Rus de a chema aeronava prezidențială care era la reparații în Germania în vederea trimiterii lui Ceaușescu în China. Aeronava Romavia.

VAS: Nu-mi amintesc.

AMS: Deci nu v-ați înțeles cu Rus să-l expediați pe Ceaușescu în China?

VAS: Nu doream să plece în altă parte.

AMS: Păi ce făceați cu el aici?

VAS: Ne gândeam să găsim o variantă.

AMS: Bun, l-ați răsturnat de la putere, l-ați scos din sediul puterii, e prin țară pe undeva, ce faceți cu el?

VAS: Dacă, atâta timp cât trăiește... nu poți să hotărăști o mișcare, care, chiar dacă oamenii au fost obligați să-l venereze, totuși au rămas lângă el...

AMS: Nu vă înțeleg. Sunteți obosit, doriți să vă odihniți?

(Pauză de odihnă. A durat însă 10–12 minute.)

AMS: Dle general, repet: nu sunteți un tip oarecare, sunteți un om calculat, inteligent. L-ați îndepărtat de la putere pe Ceaușescu, ce se întâmplă mai departe cu el? Nu vă mai interesează?

VAS: Trebuia să văd unde se oprește, ca să-l apuc iar. Aveam în gând să-l prind și să-l duc undeva să nu mai poată să aibă legături, să nu mai poată să comande. La comandă acum eram eu. Eu nu mi-am dat seama că la Snagov a putut să comande, pentru că avea acolo toate legăturile, deși puteam să le opresc. Dar pe moment nu mi-am dat seama. Avea legături și putea vorbi pe TO cu toți, cum a și vorbit, de fapt.

AMS: Cine era la Pitești, gen. Anghel?

VAS: Anghel.

AMS: Cu Anghel am stat de vorbă și mi-a relatat dialogul telefonic cu Ceaușescu. L-a întrebat dacă servește cauza, dacă este de partea lui, iar Anghel i-a dat toate asigurările că este loial, a închis telefonul, a sunat la MSt.-M și sigur că n-a mișcat nimic. Era vorba de acea coloană de la Pitești despre care se tot spunea că vine să radă Bucureștii. Aici probabil că unii dintre generali au jucat ambiguitatea.

VAS: De-aia vă și spun că a fost o nesiguranță a mea mare. Unii voiau, aveam impresia, să țină un as în mânecă.

AMS: Domnule general, dacă discutăm îndepărtarea lui Ceaușescu ca pe o inițiativă personală a dvs., care, desigur, implică Armata pe ici, pe colo, prin ordinele pe care le-ați dat și care s-au executat... toate ordinele pe care le-ați dat s-au executat întocmai, nu avem situația în care dvs. să fi dat un ordin și ofițerul să se mai gândească, să vă conteste autoritatea și Armata să nu execute ordinele.

VAS: Este exact, cu excepția viceamiralului Dinu.

AMS: Sunt unii care spun acum că Stănculescu nu conducea Armata, că nu avea nivelul, că nu avea pregătirea. Astea sunt diversiuni. Totuși, elementul principal este acțiunea personală a dvs. Nu credeți că îndepărtarea lui Ceaușescu de la putere de către dvs., acolo, în CC, are mai degrabă aspectul unei lovituri de palat?

VAS: Dacă s-ar fi terminat acolo, da. Dar s-a prelungit cu toate acțiunile următoare. Și vă reamintesc: ordinul de ocupare a punctelor strategice din București, ordinul de ocupare și pază a tuturor sediilor puterii din țară, Comitetele

Județene de Partid, ordinul de interdicție în spațiul aerian, chemarea reprezentanților civili la MApN pentru a le încredința puterea, blocarea Securității, arestarea CI-știlor, că pe-asta nu v-am spus-o, că am dat ordin să fie arestați toți CI-știi din unități... *(pauză)* Vă spun ceva acum: am ajuns la concluzia că am făcut destul, m-am săturat și de „recompensele" primite, mă pot retrage inclusiv pe Lumea Cealaltă. Mie nu mi-e frică de ce se întâmplă cu mine. Stau drept.

AMS: Eu vă mulțumesc oricum că m-ați ales, că m-ați chemat să...

VAS: Vreți să vă spun ceva? Mi s-a părut că ați fost cel mai bine documentat, cel care a căutat să intre până în adâncimea evenimentelor. Dumneata n-ai făcut o plimbare superficială ca să faci ceva. Am văzut lucrările alea atâta *(gest)*, le-am citit cu atenție, care nu înseamnă că... Mă și enervează unii, care vă atacă: „Nu e istoric!" Niște ratați, niște indivizi fără operă, niște neica-nimeni puși să ascundă cu ghearele, cu ghearele adevărul. Păi, băi omule, un om care a făcut așa ceva este mai bun decât un istoric care n-a făcut nimic și te uiți în diploma lui și vezi că e doctor în istorie și când îl pui în fața ta constați că e un bou. Știți vorba lui Vadim: „Doctor în istorie înseamnă că istoria este bolnavă".

AMS: Să nu credeți că dacă mă lăudați scăpați de întrebare: Nu credeți că vorbim de o lovitură de palat și nu de o lovitură de stat militară?

VAS: Ea nu poate fi doar o lovitură de palat, pentru că a continuat prin acțiuni clare ale Armatei, ale întregii Armate, în sprijinul unei anumite forțe politice.

AMS: Acum îmi dau seama că șeful statului a fost ținut prizonier într-o unitate militară, unde a și fost executat!

VAS: Păi vedeți! Mai mult decât atât, am trimis la unitatea din Târgoviște un batalion de tancuri și o companie de vânători de munte, pentru că știam că ăia n-au efective. Le-am trimis atunci, imediat când mi s-a comunicat că Ceaușescu este în unitate. N-a stat Kemenici singur, chiar l-a deranjat că am băgat în unitatea lui forțe de la alte unități. Scopul meu era să fie izolat Ceaușescu și să nu mai comunice cu nimeni. Să-i tai vocea, asta era ideea principală, că altfel oricând putea să izbucnească o revoltă a susținătorilor lui, oameni pe care comunismul i-a ridicat din promiscuitate, din satele pe unde erau argații și leneșii satului.

AMS: Deci, din punctul dvs. de vedere, acțiunea din decembrie poate fi definită mai degrabă ca o lovitură militară.

VAS: Eu sunt de acord cu treaba asta, deși odată, într-o emisiune de televiziune, v-am contrazis, dar mi-am cerut scuze pe urmă. Pentru că mi-am dat seama că, de fapt, dvs. aveți dreptate, nu eu. Eram agitat de faptul că acest episod pălea față de pretențiile altora. Adevărul este că și mai târziu l-am apărat, inconștient, pe Iliescu. Eu nu vreau să-mi arog merite de revoluționar, ca Iliescu. Recunosc că am acționat în primul rând din interes personal, pentru că Ceaușescu mă adusese cu forța la CC și mă pusese astfel între două plutoane de execuție: dacă refuzam ordinele lui sau dacă afla că nu le execut, iar dacă le executam și căsăpeam mulțimea, urma celălalt pluton de execuție, al poporului. Eu trebuia să-l rup pe Ceaușescu de comandă, să-l împiedic să dea ordine prin

mine, ca ministru al apărării, apoi, sigur, să nu dea ordine împotriva oamenilor. Aceasta este ordinea, dar efectul a fost același.

AMS: Acum vine un moment-cheie. L-ați primit pe dnul Iliescu la MApN, în 22 decembrie 1989, la ora 16.00.

VAS: Da. Mai întâi i-am chemat pe Apostoiu și pe ăstalalt, de la Consiliul de Stat, Nicolcioiu, care erau juriști, apoi niște dactilografe, am pregătit mese, tot ce trebuie, ca să poată Iliescu să lucreze, să dea primele legi ale noii puteri, și m-a deranjat foarte mult, când a plecat, că nu și-a luat la revedere, și n-am știut că a plecat *(înapoi la CC* n.a.). Iliescu a lucrat pe două fronturi.

AMS: S-o luăm pe îndelete. Aveți discuția telefonică cu dnul Iliescu în jurul orei 13.40...

VAS: Cam așa ceva...

AMS: Și la ora 16.00 îl primiți la MApN.

VAS: Vorbisem și cu Sergiu Nicolaescu. M-a sunat și mi-a spus că este la Televiziune cu Ion Iliescu și că vor să vină la MApN, dar să le dau un transportor blindat. Iar eu i-am spus că este mai periculos cu transportorul blindat. „Veniți mai anonimi.“ Și doi, m-a deranjat când am aflat că, ducându-se înapoi la CC, s-a dus la Verdeț, s-a dus la Dăscălescu, s-a dus la ăia. Iar pe Gușă l-a pus cu Vlad și au făcut ce-ați văzut. După mine așa-numita „Noapte a generalilor“ a fost o făcătură. Filmul.

AMS: Dar la ora 16.00 apar la dvs. la MApN Ion Iliescu, Petre Roman, Gelu Voican, Montanu... Martorii oculari spun că i-ați dat un raport lui Iliescu.

VAS: Nu a fost propriu-zis un raport, l-am informat. Să știe despre ce este vorba. Că unităților le-am dat ordin să intre în cazărmi, că am urmărit ca Ceaușescu să nu ajungă la punctul de comandă de la Târgoviște, i-am reprodus dialogul între Rus și Maluțan și că nu trebuie să ajungă cu orice chip la punctul de comandă și că este undeva oprit, că am luat măsuri ca să întăresc această unitate, pentru că este foarte subțire, vulnerabilă și are puțini oameni, că l-am băgat pe Ilie Ceaușescu deoparte și că i-am chemat doi juriști ca să aibă cu cine să emită noile decrete.

AMS: Domnule general, nu aveți în față un ageamiu, dumneavoastră afirmați că ăsta nu este un raport?!

VAS: Aveți dreptate, dar eu am considerat că este o informare de la militar la civil.

AMS: Deja vedeați în el pe succesorul lui Ceaușescu?

VAS: Categoric. Nu mai vedeam altul.

AMS: Da, este clar. V-ați așezat toți la masă. Acolo erau prezenți generali și ofițeri din Marele Stat-Major, l-ați chemat pe Romeo Câmpeanu de la Inspectoratul General al Miliției...

VAS: Da, mă sunase că a auzit nu știu ce la radio...

AMS: A venit colonelul Rațiu, șeful Direcției I a Securității, mai era ministrul justiției, Popovici, procurorul-șef, reprezentanții principalelor ministere de forță. La un moment dat, gen. Romeo Câmpeanu intră, vine către dvs. să vă dea raportul. Era vorba despre tentativele pe care le făceau diferiți civili de a elibera criminalii, violatorii, hoții din penitenciare. Gen. Câmpeanu se apropie și vă roagă să nu se aprobe

o astfel de măsură. Iar dvs. i-ați spus: „Nu-mi raportați mie, raportați tovarășului Iliescu". Recunoașteți această scenă?

VAS: Cum să nu!

AMS: Deja vedeați în Iliescu pe noul lider.

VAS: Deja hotărâsem, cum se spune. Ăsta este, eu mă dau un pas înapoi, iar dumneata, dle Iliescu, du-te în față. De-aia spun că m-a deranjat atitudinea lui, după aceea, când a plecat la CC fără să mă salute.

AMS: Eu îmi dau seama acum că dnul Iliescu habar nu avea ce făcuserăți în CC. El credea că Ceaușescu a fugit de frica manifestanților, că a fugit gonit de aceștia. Nu cunoștea nici acțiunea Securității, nici acțiunile dvs. Este posibil ca el să nu fi știut că toată căderea lui Ceaușescu fusese începută de sovietici și că era consecința unei serii de acțiuni de blocare și îndepărtare făcute de Securitate și de Armată. Știați că gen. Vlad a scos trupele de Securitate din dispozitivul de apărare al CC încă de la 08.30 dimineața?

VAS: Nu, nu știam.

AMS: Mai spuneți-mi o dată: v-a deranjat că Iliescu a plecat fără să vă salute?

VAS: A plecat și nu mi-a spus: „Măi, eu plec la CC să fac treaba cutare și cutare", după ce era evident că îi oferisem sprijinul.

AMS: Domnule general, sunt puțin uimit să constat că dvs. nu ați cunoscut psihologia activistului înalt de partid. Pentru el, vizita la MApN era doar o escală necesară pentru a se informa ce face Armata. El se considera mai presus de asta, principala lui preocupare era partidul, pentru că

partidul era puterea și conducea totul, inclusiv sectorul acela din lateral, numit Armată. La acea oră dnul Iliescu era interesat de conducerea partidului, care fusese întinat, iar partidul se afla la CC al PCR. De-abia când Brucan și cu Bârlădeanu i-au spus: „Las-o moartă, Ionele, că partidul este terminat, fă altul", s-a trezit. Am convingerea că lui Ion Iliescu nu i-a trecut nici o clipă prin cap că acțiunea dvs. și a Armatei l-a adus la putere. El credea, cum a și declarat, că s-a instalat un vid de putere.

VAS: S-ar putea să aveți dreptate. El a punctat, OK, la Armată e ăsta, e în regulă, și a trecut mai departe, fără să-și dea seama că nu era așa. Îl băgam într-un beci și ieșea când voiam eu. Pe mine m-a deranjat faptul că între mine și el lucrurile credeam că sunt clare: te las pe tine, iar tu îmi întorci spatele și pleci? Au plecat, au ieșit prin coridorul de la sala de consiliu. L-a chemat pe Gușă după el și au plecat împreună la CC. Pe Gușă!!!? După Timișoara!!!?

AMS: Poate nu știa.

VAS: Păi l-am auzit după aia, nu știu ce, că „nu știam ce a făcut gen. Stănculescu la Timișoara"... Cum adică? Îl iei pe Gușă cu tine să faci nu știu ce comandament cu Iulian Vlad, șeful Securității!?

AMS: Și asta v-a deranjat.

VAS: M-a deranjat, după tot ce făcusem. N-am reacționat și am urmărit să văd ce se întâmplă în continuare. M-am interesat și așa am aflat că Verdeț făcea lista guvernului și i-a propus lui Iliescu să fie ministrul culturii. Urmăream să văd care învinge. Eram sunat în permanență.

AMS: Dle general, știu că am abordat acest subiect și în discuția de la Teatrul Național, dar vă întreb din nou: Aveați oameni din Direcția de Informații a Armatei în clădirea CC, infiltrați în civil printre revoluționari?

VAS: Da, da.

AMS: Nu vă cer numele lor, doar să-mi spuneți ce-au făcut.

VAS: Da, au fost acolo și m-au informat în permanență cu tot ce se întâmplă. Din motivul ăsta m-am și supărat pe Dinu Ștefan *(șeful DIA* n.a.) pe urmă, că el a avut impertinența să mă întrebe de ce mi s-a raportat mie direct. De ce ofițerii DIA din CC îmi raportează mie și nu lui. „Păi cum să nu-mi raporteze mie, când tu nu mi-ai dat mie nici o informație." Ăsta a jucat pe invers. Omului ăstuia i-a fost frică în permanență să vorbească cu mine, după decembrie. L-am întâlnit odată în Piața Floreasca, fugea de mine, că trebuie să se ducă repede acasă... Știa că l-am mirosit.

AMS: Știți că este un tip cât se poate de suspect. Pe data de 9 decembrie, când intră primele coloane de sovietici în țară, el a plecat în concediu, spunându-i lui Milea, textual: „Revolte civile, revoluții, chestii din astea, nu sunt treaba DIA". Pe 9 decembrie 1989!

VAS: Nu cunoșteam care erau relațiile lui externe, dar oricum au fost.

AMS: Credeți că lucra cu sovieticii?

VAS: Se poate, pentru că principalul schimb de informații și cooperare al DIA era cu GRU. Securitatea nu agrea. Cu

KGB și cu GRU, astea au fost cele două relații oficiale ale lui.

AMS: El i-a mărturisit gen. Olteanu că a luat o mașină și a circulat prin București, depistând mai multe acțiuni ale comandourilor sovietice pe stradă. Nu v-a raportat acest lucru?

VAS: Nu a raportat. De-aia vă spun că el a venit să-mi spună un lucru, iar eu i-am dat peste gură.

AMS: Atunci ați început să lucrați direct cu rețeaua DIA din CC.

VAS: El s-a dus în biroul lui și a luat legătura cu Gușă, a făcut tandemul cu el și dvs. ați văzut, din filmul cu „Noaptea generalilor", ce informații îi dădea Dinu lui Gușă: atac de elicoptere de sub autostrada București–Pitești, dinspre mare, apa otrăvită și toate prostiile astea.

AMS: Pleacă echipa Iliescu la CC, iar dvs. începeți să lucrați direct cu rețeaua DIA din oraș. Prin urmare, ați descoperit timpuriu că s-a declanșat o luptă pentru putere între grupul Verdeț, cu revoluționarii, și grupul Iliescu, al foștilor activiști staliniști, cu Brucan, cu Bârlădeanu, cu Militaru.

VAS: Vreau să vă mai spun că multe dintre informațiile acelea stupide erau transmise de Caramitru soției mele și ea mă suna pe TO. Și până la urmă am strigat la ea: „Nu mai transmite aceste tâmpenii, că nu este nici o bază subterană de elicoptere sub autostradă, că eu am făcut autostrada și știu ce este acolo". Dar, adevărul era că astea erau informațiile care veneau la Televiziune.

AMS: O să completez eu, spunând că la Televiziune, la etajul 11, dar în cabinetul 2, s-a instalat o echipă militară care

ținea legătura cu Dinu, de unde veneau bazaconiile alea. Lumea crede că le scotea Brateș, că este evreu, Mossad... prostii de-astea. Nu, Brateș n-are curajul să vorbească, să spună adevărul. Toate tâmpeniile, care erau de fapt diversiuni calificate, erau transmise la studioul 5 lui Brateș și nefericitei ăleia de Hossu-Longin, marea luptătoare pentru rege, Pacepa, țărăniști și alți comuniști, și ăia le transmiteau pe post, ca papagalii.

VAS: Aia a fost declanșarea diversiunii.

AMS: La ora 17.30 se deschide focul simultan, să-i zicem „focul", deocamdată, simultan asupra Direcției a IV-a a Securității, asupra MApN și asupra CC-ului, fără să existe victime. Se pare că a fost vorba despre simulatoare. Cine credeți că a generat fenomenul terorist?

VAS: Va fi răspunsul unui militar.

AMS: Dnul Iliescu este de părere că focul s-a deschis la CC împotriva lui, din cauză că lucra la Declarația politică.

VAS: De-aia i-am și spus: „Cine te-a pus să pleci de la MApN, ca să te expui? Nu trebuia să te expui. Nu mai aveai dreptul să te expui".

AMS: Fenomenul terorist se declanșează în trei locuri simultan, ceea ce dovedește, în primul rând, că avem de-a face cu un fenomen organizat, nu cu unul spontan. Acum, după atâta timp, puteți să spuneți românilor cine este autorul fenomenului terorist?

VAS: Încep cu o acțiune depistată precis, pentru că mă afecta pe mine. Îmi dă telefon soția că asupra casei ei, începând din 22 decembrie noaptea, pe la ora 12, se trage. Am trimis un

subofițer cu 10 soldați. S-a tras toată noaptea. Militarii s-au refugiat împreună cu soția în pivniță. Atunci i-am spus: „Pune-i pe militari să caute, să vadă de unde se trage". Militarii se duc și, din Primăverii, din podul unei case, un cetățean trăgea tot timpul în casa în care se afla soția mea.

AMS: L-au prins pe acest cetățean?

VAS: Imediat. A scos documente că este de la Gărzile Patriotice, că trage asupra casei că așa a primit ordin, pentru că acolo, în casa aia, sunt teroriști. Deci, i s-a dat o informație falsă și cu o misiune precisă. Erau din acele grupe pregătite la CC. Doi: Mi se prezintă, cred că pe 25 decembrie, că Militaru era acolo, mi s-a dat listă, asta sigur vă spun, cu 1 015 nume de teroriști prinși de Armată în diverse locuri din Capitală și provincie. Mi s-a raportat că au fost predați la Poliție și de la Poliție li s-a dat drumul. Iar trebuie să fi fost ce am discutat noi înainte. În al treilea rând, adaug ce a spus scriitorul rus Abdulaev, care este tânăr, are 50 de ani, dar a avut acces la documente importante din arhivele sovietice, KGB și GRU, că și ei au tras de pe niște înălțimi, și la București, și la Timișoara, peste trupe, ca să incite și mai mult populația, ca să mărească amploarea mișcării de protest.

AMS: Cam aceasta este definiția fenomenului.

VAS: Știți care e partea proastă? A fost prost organizat. În 1956, când Patilineț era prim-secretar la Timișoara, iar gen. Dragnea, venit din URSS, era comandantul Corpului 38 Armată, acesta ne spune nouă: „Trebuie să acționăm în așa fel încât să nu fie represiune" și reușește să transforme regimentul de la Săcălaz în lagăr, și pe toți studenții pe care

îi prindea pe stradă îi suia în camioane și îi ducea acolo. Atunci nu s-a tras un foc. Or, în decembrie 1989, sunt convins că sovieticii au lucrat puternic și au tras de la înălțime peste trupe împotriva oamenilor. Misiunea lor era să pună sânge între Armată și manifestanți. Mi-a spus fostul consilier al lui Iliescu, cel care a murit, Dan Iosif, când a fost acțiunea de la baricadă, el n-a stat pe baricadă, el a stat lateral, în stânga, la Ciclop, iar acolo au ieșit în față Milea, Postelnicu mai în spate și Hortopan transmitea ordinele directe la trupe, de spargere a baricadei și deschidere a focului. Până la miezul nopții, morții care au apărut în stradă nu au fost ai trupelor. Se trăgea selectiv, pentru că militarii stăteau de ore întregi de vorbă cu manifestanții, și de câte ori dădea Ceaușescu ordin să se tragă, trăgeau în sus.

AMS: La ora 12.00 noaptea se produce un moment grav. Eu am intrat în posesia planului operativ, desenat de cei de la MSt-M, cu dispozitivul de la baricadă și cu mișcarea forțelor la ora 12.00 noaptea, cine a tras și a omorât 38 de oameni. Sunt unii, care cred că au fost pe acolo și care sunt paralizați de frică să nu se afle adevărul, și care mă acuză că am ceva cu Armata, că sunt omul Securității, diversiuni de-astea... Ei continuă și astăzi diversiunea de atunci. Acolo, la baricadă, au fost puși în unitate de luptă, spuneți dvs. cine.

VAS: Ofițerii de la Academia Militară.

AMS: Ei au deschis focul?

VAS: Milea i-a dat ordinul lui Hortopan și acesta l-a transmis formațiunii care se afla în primul rând la baricadă.

Această formațiune era de la Academia Militară. După aceea Hortopan s-a zbătut foarte mult să iasă din cauză.

AMS: Părerea mea este că ați aflat foarte repede acest lucru. În 1990, când Petre Roman a încercat să facă o comisie de anchetă a evenimentelor de la Timișoara, a vrut să facă și o comisie la București.

VAS: Dar știți că nu s-au mai găsit documentele acelea de la Timișoara? Le-a adus o femeie de la Timișoara, le-a dat lui Petre Roman, acesta spune că le-a dat lui Voican, acesta spune că nu le are nici el, că le-a dat tot lui Petre Roman. Nu se știe până la urmă.

AMS: Cele mai multe au fost retrase de Armată, distruse, iar unele registre de unități au fost rescrise filă cu filă, eliminând părțile incriminatoare. Există totuși următoarea replică a lui Petre Roman: „În momentul în care am vrut să fac comisia de anchetă pentru baricadă, gen. Stănculescu mi-a spus: «Nu vă atingeți de cazul baricada!»“

VAS: Nu i-am spus așa ceva.

AMS: Când ați aflat că cei care au tras la baricadă sunt cei de la Academia Militară?

VAS: De la Hortopan și confirmat de Dan Iosif. El mi-a spus: „Erau ofițeri“.

AMS: „Soldați bătrâni“, cum spuneau manifestanții în mărturiile lor.

VAS: Da. De la Hortopan și de la Dan Iosif am aflat că cei care a tras au fost de la Academia Militară. Mi-am dat seama că și ofițerii de comandă de la diferite eșaloane erau astfel compromiși, pentru că la Academia Militară se

pregăteau viitorii comandanți... Vă mai spun ceva, ca să nu uit. Când s-a făcut Cartea Albă a Armatei, de către gen. Codrescu, ofițer care mi-a fost subordonat, am fost ocolit, nu m-a întrebat nimeni nimic. Și primesc o scrisoare, după câtva timp, că facem a doua ediție și că să-mi spun punctul meu de vedere. Și le-am scris: „Mă mir că mă întrebați acum, trebuia să mă întrebați la prima ediție". Am impresia că au primit ordine de la Gușă, asta e părerea mea. Nu pot să arunc vina pe Gușă acuma, că Gușă, săracul, e mort.

AMS: Am ajuns în punctul în care vă rog să descrieți fenomenul terorist, așa cum îl știți dvs. astăzi.

VAS: Fenomenul terorist a avut două componente. Componenta externă, sovietică, și componenta internă, a celor care au acționat ca oameni care, văzând că regimul a fost răsturnat, trebuiau să facă reacția la această acțiune. Teroriștii prinși la noi la Armată și dovediți au recunoscut că au plecat și ofițeri din unități. O să vă dau niște date luate de la cineva care a lucrat la contrainformații și care a raportat despre acești ofițeri care au plecat din unități, au dispărut un timp de și pe urmă au revenit în unități. Și nu se știe ce au făcut în timpul ăsta.

AMS: Ce părere aveți de Dinu, că se pare că și oamenii lui au fost implicați?

VAS: Am impresia că și el a folosit oameni de la Batalionul 404, unde aveau o companie pregătită să lupte în spatele frontului.

AMS: Eu am studiat niște documente de la MApN și forțele astea de la Batalionul 404 nu par a fi fost implicate, ci

dimpotrivă, în momentul când au fost aduse la București, s-a tras asupra lor și au avut și răniți, și morți.

VAS: Nu cunosc.

AMS: La ora 15.00 din data de 22 decembrie ați emis două ordine. Unul: un ordin, pe care am să vi-l prezint, cu ocuparea obiectivelor strategice din București.

VAS: Din București, da.

Document

La ora 15.00, gen. Stănculescu emite ordinul ca toate unitățile din țară să ocupe Comitetele Județene de Partid, iar în București, principalele instituții strategice.

OBIECTIVE

Banca comerț. Exterior

Da – Banca RSR pl. (Da) R(egimentul) 22 = 26 mil(itari)

Da – Poșta pl. (Da. R22)

Castelul de apă Buc. (vezi verso) *(au fost preluate sub pază toate centrele de alimentare cu apă potabilă ale Capitalei, indicate de ICAB,* n.a.)

Radiodifuziunea Nuferilor – 4 *(blindate)*

TV – 8 *(blindate)*

CC – 8 *(tăiat și pus 7 blindate)*

Palat. Cons. Stat – 4 *(blindate)*

Telefoane *(Palatul Telefoanelor)* – 3 *(blindate)* – 40.22.53 *(telefon de legătură)*.

Centr. Rd. Comunic Nr. 2 *(Centrul de Radiocomunicații)* – 3 *(blindate)*

MAI *(greu descifrabil)* – 4 *(blindate)*

Dispeceratul energetic naț. – 2 *(blindate)*

CET Progresu – 30 militari *(de la)* R 2 Mc.

Da – *(text indescifrabil)* ... Venezuela Nr. 1 – 10 *(militari de la)* R 48 R H 1 *(sau A).*

Da – cpt. Pascu – Centr. ptr. inf. extern *(acesta ar fi sediul CIE al Securității, dar, având în vedere locația, este posibil să fie vorba de centrul de informatică din clădirea Crețulescu,* n.a.) –

– mag. Muzica C. Victoriei

– Ministerul de externe – 3 *(TAB-uri)* + 1 Tc ?

– Tezaur (vizavi CEC) – 6x3 = 18 +1+1) R2 Mc.[1]

AMS: Cum vă explicați că fenomenul terorist apare exact în locurile unde dvs. ați plasat trupe ale MApN?

VAS: Nu poate fi explicat decât prin faptul că ordinul de ocupare a locațiilor strategice, Televiziune, Radio, Telefoane etc, a fost transmis prin Marele Stat-Major și acolo ordinul a fost deconspirat. Singurul argument valabil, că prea s-au dus la punct exact. La MSt-M era secția aia specială cu Tratatul de la Varșovia și se poate să fi acționat în favoarea sovieticilor.

AMS: Ați investigat cazul?

VAS: Am cercetat, nu s-a finalizat.

AMS: Doi: tot la ora 15.00 ați emis ordinul de arestare a tuturor CI-știlor din unitățile militare. Ce aveați dvs. cu Securitatea, de fapt?

---

[1] *Documentarul Comandantului Armatei 1* (copertă verde), p. 114.

VAS: Pentru că totdeauna de la Securitate s-a aflat orice mișcare a Armatei. Asta a fost ideea. Nu puteam să fac cu Armata ce intenționam să fac, ideea personală de care v-am vorbit, cu ei în spate.

AMS: Vina aruncată pe Securitate, că securiștii sunt teroriști, v-a suprins?

VAS: A fost organizată treaba asta. S-a lansat o direcție greșită. Acum, având toate elementele, cu ce ordine a dat Vlad, ce au făcut ceilalți, m-am întâlnit cu... Au fost scoși în rezervă 700 de ofițeri numai de la Securitatea din București. După 15 februarie, după ce am fost numit ministru, a venit o delegație a lor și mi-au arătat documente că n-au făcut nimic, că au primit ordin de la șeful Securității să nu miște, că au depus armele la rastele încă din 16 decembrie. Dar știam doar că a existat ordinul de distrugere de documente, că au ars în draci și pe 22 seara, și în zilele următoare. Ei de la 15 februarie 1990 nu mai primeau nici un ban, drepturile de ofițeri. Atunci eu le-am prelungit angajarea până pe 15 iulie, că mai aveam fonduri. „Până la 15 iulie vă pot asigura leafa, până atunci găsiți-vă de lucru în alte părți.“ Au intrat în presă, în partide și în afacerile altora. Pe cei de la USLA i-am adunat în Sala Sporturilor și le-am anunțat: „Atâta timp cât sunt eu ministru al apărării, nu se atinge nimeni de voi, pentru că este o unitate de elită a Armatei Române“. Cred că erau vreo 200.

AMS: Dle general, eu vă propun să ne oprim aici. Sunteți obosit.

VAS: Am început să amețesc puțin. Am din când în când niște derapaje de memorie teribile, dar discuția cu dumneata mă ajută enorm să-mi exersez memoria.

IV

Interviu din 29 august 2009

București, reședința personală a gen. Victor A. Stănculescu

AMS: Mi-ați solicitat data trecută să folosim o întâlnire pentru creionarea unor portrete de persoane cu care v-ați intersectat în acei ani, niște portrete ale unor „tovarăși de drum", cum i-ați numit. Aveți ocazia acum să o faceți, dacă prin asta credeți că vă este mai confortabil.

VAS: În ce ordine?

AMS: În ce ordine doriți dvs.

VAS: Să vedem ce vreți să alegeți dvs.

AMS: Uite, eu, de exemplu, v-aș propune să discutăm din zona militară mai întâi. Poate portretul lui Milea, al lui Militaru sau dacă în Armată existau generali cu care dvs. ați fost prieten și cu care ați acționat împreună în decembrie 1989. Începem cu zona asta militară, și după aceea trecem la zona politică, la civili.

VAS: Milea! Să începem cu Milea. Cu Milea am fost coleg de an în Școala militară, am fost pe urmă colegi la Academia Militară, dar la facultăți diferite, artilerie-tancuri, ne-am întâlnit pe urmă de-a lungul carierei, el ajungând repede în posturi de comandă sau de învățământ, iar eu am mers pe cariera Marele Stat-Major, Departamentul de Înzestrări. Asta a fost specialitatea mea din anul 1959 și până în anul 2000.

AMS: Ascensiunea rapidă a lui Milea s-a datorat aspectelor politice ale carierei sale?

VAS: Într-o anumită măsură, da. Ce vreau eu să subliniez acum este că trebuie să vă spun dvs. și românilor că nu există dubiu asupra dispariției sale: Milea s-a sinucis! Acesta este primul lucru pe care vreau să-l accentuez, din mai multe argumente principale. Primul: cunoscându-l că era trup și suflet pentru Ceaușescu, pentru că el, provenit din țăran și om de jos, prin starea lui socială modestă, a avut avantajele înaintării în grad și în poziție politică, lucru pentru care trebuia să-i mulțumească lui Ceaușescu. Ajuns în partea superioară a societății pe vremea lui Ceaușescu, Milea era în întregime creația sistemului comunist, în general, și a lui Ceaușescu, în particular. Doi: știu că în casă la el portretul lui Ceaușescu era la loc de cinste în două locuri, unul sigur era în sufragerie, și m-a frapat faptul că Milea repeta gestul activiștilor de partid care afișau portretul mare al lui Stalin în casele lor. Și trei: Milea era totuși un om foarte sensibil și cred că l-a durut teribil când s-a pomenit acuzat de incompetență și chiar de trădare de către cel pe care îl diviniza. În al

patrulea rând, știu că ofițerul de la care a luat Milea pistolul a fost și cel care a transmis ordinul meu către trupe, iar el a trăit atunci o dramă personală pe care mulți nu o înțeleg. Acest ofițer, maiorul Tufan, fusese cel de la care a luat Milea pistolul, prin ordin, iar în nebunia de atunci putea fi acuzat oricând că el l-a împușcat pe Milea. Apoi a fost ofițerul care a încălcat ordinul superior al ministrului și împreună cu mine a ocolit, pe cine?... toată suprastructura de conducere a Marelui Stat-Major, aflată lângă el, la etajul 1, care conducea și dădea ordine de foc, care planifica acele crime și care putea să-l lichideze pe el, pe Tufan, pe loc dacă aflau că nu transmite ordinele lor, că ordinele lor nu ajung la trupe. Omul ăsta a riscat enorm și va trebui să vă imaginați starea lui sub această presiune: încalcă ordinele MSt-M, care este Dumnezeu pentru militar, și împreună cu gen. Stănculescu începe să transmită ordine pentru dărâmarea de la putere a șefului statului și comandant suprem! Dar Tufan îmi zice: „M-am ținut după el, după Milea, să-mi dea pistolul înapoi și acolo, la cabinet". Milea nu avea cum să fie împușcat de cineva, decât prin geam, de afară. Or, așa ceva s-a dovedit inexistent, prin fereastră, dacă s-ar fi tras, s-ar fi găsit o gaură undeva printr-un geam.

AMS: S-a împușcat din lașitate, cum a afirmat inițial Ceaușescu?

VAS: A fost un militar bun, dar a avut o treabă care dezvăluia marile lui slăbiciuni de caracter. Faptul că era pur și simplu persecutat de către cei doi Ceaușești cu acuzația că în Armată este în permanență dezordine. Milea a emis peste

o sută și ceva de ordine peste regulamentele militare. Erau ordine ale ministrului apărării naționale absolut aberante: să nu se poarte șapca ofițerului la luneta mașinii, pe platforma de la geamul din spate al mașinii, să nu poarte cămăși cu mânecă scurtă și să i se vadă ofițerului părul de pe braț, să se coasă buzunarele la haina militară, ca să nu țină ofițerul mâna în buzunar, să nu se ducă ofițerul în piață cu sacoșele și așa mai departe. Eu am anulat 105 ordine, în momentul când am ajuns ministru, în februarie, pentru ca să rămână toată lumea pe regulament.

AMS: Deci aceste ordine ale lui Milea erau peste regulamentul militar, în afara lui. Dar dvs. nu știați că aceste ordine sunt date sau inspirate de Elena Ceaușescu?

VAS: Multe dintre ele, da. Dar erau și situații mult amplificate. De exemplu, era un eveniment deosebit: un soldat s-a împușcat pentru că i s-a măritat logodnica cu altul. Se făcea un mare caz până sus, la Ceaușescu, cu acuzații grave și cu consecințe, pentru că Ceaușescu spunea: „S-a împușcat soldatul pentru că ofițerul lui nu și-a făcut datoria, să urmărească, să supravegheze, pentru că ofițerul de serviciu pe unitate nu a fost vigilent, pentru că respectivul comandant al unității era acasă și dormea, suicidul având loc noaptea, pentru că la divizie nu se iau măsuri"... și așa mai departe. Fiecare dintre comandanții de pe ierarhia militară era vinovat pentru că nu a stat de vorbă cu soldatul și să-l lămurească. Sau, venea Ceaușeasca și acuza Armata că ofițerii nu respectă viteza legală cu autoturismul personal pe drumurile publice.

AMS: Dar eu vă întreb din nou, dle general, nu credeți că această atitudine a lui Milea ținea mai degrabă de latura activistului de partid, decât de cea a militarului? Milea nu a fost cumva, așa cum spuneați, un activist de partid cu munci de răspundere în Armată?

VAS: Ba da. Vă mai dau un exemplu. Comandantul Armatei de București, gen. Velicu, făcea niște analize cu evenimentele deosebite, că avea impresia că nu sunt în regulă lucrurile în Armată, și seara generalul Velicu este trăsnit de Ceaușescu, făcut praf la ședință tocmai pe raportul întocmit de el. A doua zi Velicu vine la minister, eu eram cu Milea, cu Ilie Ceaușescu și cu Gușă la mine în birou să discutăm pe ce să punem accentul în ședință, problemele militare, să nu ne mai împiedicăm de fleacuri, și aflăm că generalului Velicu i s-a făcut rău în sala unde urma să se țină ședința și a murit în brațele medicului. A făcut infarct în ședință, stând sub tensiunea creată de Ceaușescu seara. Milea, din punctul ăsta de vedere, era foarte dur, ca nu cumva să i se reproșeze că n-a luat măsuri în sectorul lui de activitate.

AMS: Deci factorul politic a avut o influență foarte mare asupra lui.

VAS: A avut.

AMS: L-ați cunoscut în perioada când era comandantul Școlii de tancuri și auto de la Pitești?

VAS: Nu. Știam că este acolo, dar nu ne-am cunoscut.

AMS: Ați cunoscut episodul revoltei țăranilor din 1962, din două sate de lângă Pitești în care Ceaușescu și Milea au intervenit cu forța militară?

VAS: Da. Nu se prea vorbea de el. Îl știam, dar nu făceam discuții pe marginea unor asemenea acțiuni. Milea, pentru a satisface anumite cerințe ale politicului, acționa cu forța. Vă dau un alt exemplu. Se lucra la Casa Poporului, mai mult de 2 500 de militari. Oamenii aceștia se duceau sus pe construcție să lucreze, apoi veneau afară jos ca să mănânce. La o vizită făcută de Ceaușescu i s-a reproșat lui Milea că e dezordine, iar Milea a dat ordin să mănânce pe schele acolo unde sunt, să nu mai iasă afară. Am avut un conflict direct cu el atunci când se lucra la Canalul București–Dunăre, pe Argeș, și mă cheamă și-mi spune: „Uite, tovarășul a hotărât să cumpărăm 1 000 de camioane de la Brașov ca să mărim mișcarea pe canal". Eu i-am răspuns: „Tov. ministru, nu pot să cheltuiesc din banii ministerului pe așa ceva" „Nu, că a dat tovarășul ordin." Și atunci, am făcut un raport scris: „Conform ordinului pe care mi l-ați transmis, pentru asigurarea dispoziției date de comandantul suprem, vă informez că achiziționarea a 1 000 de camioane de la Brașov costă atâta și asta diminuează bugetul Apărării Naționale cu atât, scăderea cea mai mare înregistrându-se la înzestrare". A fost o aberație, i-am pus raportul în față, iar Milea l-a semnat fără nici o ezitare, fără cea mai elementară responsabilitate, și a luat 1 000 de camioane, numai pentru a satisface ordinele absurde ale șefului său.

AMS: Milea trecea peste lege și peste regulamentele militare, numai să execute ordinele lui Ceaușescu, asta vreți să spuneți? Este o explicație pentru complicitatea la crimă din decembrie 1989.

VAS: V-am mai dat exemplul ăsta: Milea a executat ordinul antinațional al lui Ceaușescu de a reduce consumul de metale scumpe din instalațiile militare. Și i-am spus: „Atenție, reduceți capacitatea de apărare a țării!“ Nimic! „A dat ordin tovarășul.“ Vă mai spun și faptul că Milea era un tip sentimental, emotiv, dacă un om avea un necaz îl ajuta, dar în momentul în care primea ordin de la Ceaușescu intra într-o panică plină de duritați. La el, linia cazonă era foarte accentuată. Eu vă mărturisesc că am avut o discuție telefonică cu el, în timpul evenimentelor, în care i-am reproșat că și-a adus punctul de comandă la CC, la etajul 1, lângă cabinetul lui Ceaușescu. A adus acolo toți generalii, coloneii, pe comandantul Armatei de București, pe șeful Direcției Operații, șeful DIA, șeful Infanteriei, al trupelor terestre, transmisiunile la fel, și au condus de acolo represiunea. Toți oamenii ăștia au fost implicați în crima din noaptea de 21 spre 22 decembrie. Eu i-am reproșat că a părăsit comanda din minister. El trebuia să raporteze: „Tovarășe comandant suprem, pot executa ordinele din sediul ministerului și vom avea un reprezentant care să le transmită, să facă orice comunicație“. În al doilea rând, a făcut exces de zel în două rânduri. A ieșit la baricadă în fruntea unei echipe de militari, pe stradă, cu Hortopan în spatele lui și mai în spate cu Postelnicu.

AMS: La ora 18.00 din 21 decembrie, Ceaușescu a instituit un Comandament Militar Unic în clădirea CC, l-a pus pe Milea șef și i-a subordonat inclusiv civili, activiști cu rang înalt din CC. Omul de legătură între Ceaușescu și acest

comandament, aflat doar la câțiva metri de biroul lui, era Silviu Curticeanu, cel care se prezintă ca fată mare pe la televizor.

VAS: Exista și o legătură de familie. Milea a fost nașul copilului lui Curticeanu. Milea a făcut un gest, care văd că nu este înțeles. Pe 22 dimineață, Milea a ieșit în stradă la trupe și le-a spus: „Măi, vedeți, nu care cumva să trageți!“, după ce noaptea trăseseră la ordinul lui și omorâseră oamenii de la Universitate. Milea era însoțit de aghiotantul de la Direcția a V-a a Securității. Până a ajuns sus, bineînțeles că tovarășul a aflat de „trădarea“ lui Milea. Imediat ce a venit sus, i s-a dat ultima lovitură.

AMS: Acum îmi dau seama de ce a convocat Ceaușescu o ședință fulger la 08.15. Ce spuneți dvs. este explicația cea mai plauzibilă pentru acuzele grave pe care i le-a adus Ceaușescu lui Milea la ședința din 22 decembrie dimineața, ora 08.15, când l-a apostrofat: „Marș și adu trupele!“ Era vorba despre coloanele de blindate chemate de Milea și care trebuiau să radă Bucureștii. Vă aduceți aminte gestul lui Ceaușescu de la proces, când a fost întrebat: „De ce l-ați făcut trădător pe Milea?“ Atunci Ceaușescu a făcut un gest circular cu degetul pe masă sugerând încercuirea. Îl considera trădător pe Milea pentru că nu a continuat represiunea cu forțele proaspete de blindate aduse din teritoriu.

VAS: Trebuie să se înțeleagă faptul că, în acel moment, cei doi, Ceaușescu și Milea, rămăseseră izolați. Activiștii de partid fugeau ca potârnichile, Securitatea nu mai executa ordinele, Ceaușescu nu-l mai avea decât pe Milea pentru

continuarea acțiunii de noaptea. La ora 09.00 toate coloanele de blindate erau în mișcare, iar la ora 10.00 am găsit coloana de la Mihai Bravu intrată deja pe Olteniței și cobora pe Dealul Viilor. Urma un măcel, pentru că ăștia de la Mihai Bravu făceau instrucție și erau unitate de elită. Milea s-a dus sus la etaj, a cerut pistolul și s-a sinucis. A fost momentul ultim.

AMS: Eu am studiat dosarul autopsiei și am și stat de vorbă cu medicul legist. Milea s-a autoîmpușcat, a încercat să-și producă o rană care să-l scoată din joc, dar să nu moară. Și-a fixat pistolul într-un unghi și într-un loc lateral al pieptului ca să treacă glonțul, să iasă și să nu lovească organe vitale. Glonțul însă a segmentat o arteră și s-a produs hemoragia internă.

VAS: Nu este atitudinea unui militar. Luați de exemplu săracul Popa, judecătorul de la Târgoviște. S-a împușcat în cap. Ăsta este gestul militar, când ești hotărât să te sinucizi. Ori te împuști de tot, ori găsești o altă soluție. Aveți dreptate, a fost o tentativă de autorănire. După aceea s-a întârziat trimiterea lui la spital și astfel Milea a murit datorită hemoragiei, care mai putea fi oprită.

AMS: Imaginea mea, ca istoric, despre Vasile Milea, este aceea a unui activist de partid din Armată care executa obedient ordinele lui Ceaușescu și care a fost principalul complice al acestuia la represiunea din decembrie și la distrugerea credibilității Armatei Române.

VAS: Sunt de acord cu concluzia dvs.

AMS: Dar știți că există și această comparație: „Milea n-a avut ghips să-și pună la picior, ca Stănculescu“. Situația era însă mult mai gravă la Milea. Nu putea ieși din situație decât printr-un gest extrem.

VAS: Eu nu am avut nici un moment în gând să mă sinucid. Eu voiam să evit implicarea în represiune și, imediat ce ajung la București, să-l răstorn cumva pe-ăla sau să contribui.

AMS: Să trecem la Militaru.

VAS: Militaru a ajuns general fără să aibă liceul terminat. A venit din Rusia, probabil că la Moscova s-a cunoscut și cu Ceaușescu, și cu Iliescu, fiindcă existau întâlnirile periodice de la ambasadă. Degeaba spun unii că erau la studii în diferite părți ale Uniunii Sovietice. De ziua națională, de ziua URSS, cu alte ocazii, studenții români se întâlneau la ambasadă și mai trăgeau și câte un chef împreună. Multe legături de prietenie s-au făcut acolo, pentru că erau elita comunistă trimisă în URSS. Și vă repet ceva și o fac fără nici o reținere: studenții români din URSS din acea perioadă au fost racolați de serviciile speciale. Categoric!

AMS: La generalul Militaru au existat și dovezi. Dosarele Corbul 1 și Corbul 2.

VAS: Militaru a fost un tip căruia îi plăcea armata, pentru că îl reprezenta în altă postură decât cea adevărată, de analfabet cules de pe aici de sovietici și făcut agentul lor în România. Știa regulamente militare foarte bine. Când s-a aprobat, s-a dat un ordin ca toate cadrele militare să-și completeze liceul măcar, el a făcut câteva convocări la poligon

la Mihai Bravu, cu cort, cu muzică, cu băutură și cu profesorii la care dădea examene. Apoi a raportat: „Mi-am făcut liceul!“ Militaru a fost un tip răzbunător. Aici am trei motive: primul, discuția din noaptea când a cerut să vină grupul de la USLA, în care Ion Iliescu era pe scaunul ministrului, iar eu și cu Militaru în fața biroului, pe fotolii. Eu am spus atunci: „Lăsați-i să se oprească la calea ferată“. Prima discuție a fost că, așa cum raportase Ardeleanu *(comandantul USLA,* n.a.), locțiitorul Trosca trebuia să stea la comandă, nu avea ce să caute într-un ABI de intervenție. Militaru s-a opus: „Nu, să vină încoa', să dovedească acum că este de partea noastră“. Când au raportat că au ajuns la linia de tramvai, le-am spus: „Să nu vină!“ Este noapte deja, n-aveam legături, eram vai de capul nostru. În acel moment, și mi-a spus asta șeful Direcției Operații, Militaru a dat ordin să se maseze foarte multe trupe în dreptul ministerului. Era acolo capacitatea pentru apărare a unei unități de tip regiment pentru frontul de atac al unei divizii! O enormitate! Militaru a insistat pentru această concentrare de foc nemaipomenită într-un oraș, într-o curte, că totul se petrecea, știți și dvs., la clădirile de la Orizont. Când am auzit lovitura de tanc de nimicire a mașinilor de la USLA, i-am spus: „Domne, v-am spus că nu trebuie să vină până aici, că e noapte și se poate întâmpla o nenorocire?“ Iar el a răspuns: „Lasă, domne, că la război e ca la război!“

AMS: Generalul Romeo Câmpeanu a fost de față la această scenă și confirmă.

VAS: Cu mult cinism. Trei: și acum am în minte că în două operațiuni, pe care le-am condus nemijlocit, eram să mă curăț și eu, și oamenii care erau cu mine, măcelul fiind organizat tot de Militaru. N-am dovezi însă.

AMS: Descrieți-le.

VAS: În noaptea când am plecat spre Târgoviște, eu am comandat. În primul rând, mi-am pus căștile lângă pilot, ca să mă audă toți și să-i aud pe toți din cele cinci elicoptere. Am spus așa: se va zbura la rasul pământului, ca să nu ne descopere radiolocația, și mergem în primul rând, ținta numărul unu, direcția Crângul lui Bot. Când am ajuns deasupra, am spus stânga spre Târgoviște. I-am spus lui Kemenici: „Omule, fii atent, eu o să am un semnal cu tine", dar nu i-am spus de la început. Apoi, când ne-am apropiat, i-am transmis: semnalul va fi următorul. Aveam pânză galbenă de la magazie, din care se făceau drapelele. L-am chemat pe Daminescu, care era șeful Spatelui, cum se spunea atunci, și i-am dat ordin: „Adu patru metri de eșarfă de mătase galbenă". „La ce vă trebuie?" „Adu-o aicea, nu te interesează pe tine." Lui Kemenici i-am transmis că acesta va fi semnalul. În *Paris Match*, de peste un an, în cele nouă minciuni ale lui, Petre Roman spune că el a dat această idee, să punem un semn galben. El nici nu era în temă. Apoi i-am ordonat lui Kemenici să descarce tunurile, să nu avem vreun incident la apropierea și aterizarea la Târgoviște. Din neatenție, să scape vreunul o lovitură și să ne doboare.

AMS: Deci ați ordonat descărcarea de muniție a tunurilor.

VAS: Da. Când am coborât, după ce am aterizat și mi-a raportat, Kemenici zice: „Bine că ați avut semnalul galben, pentru că altfel trăgeam“. „Cum să tragi, băi, ce, ești nebun? Ce ordin ți-am dat?“ „Păi am primit ordin să se încarce tunurile, pentru că va veni un comandou care să-l salveze pe Ceaușescu.“ Ordinul era al lui Militaru.

AMS: Este ilogic. Care să fi fost rațiunea lui Militaru, când dvs. vă duceați să-l omorâți pe Ceaușescu?

VAS: Aici este de neînțeles. Ordinul s-a transmis prin Apărarea Teritoriului și, când i-am luat la rost, nici unul nu a mărturisit că a primit ordinul. După ce m-am întors și am pierdut „pachetele“, am plecat și am căutat și m-am învârtit cu transportorul. Am urmat traseul specificat pentru întoarcere și cu drapelul ridicat la turelă. Când m-am întors la colț, s-a tras, dar nu s-a tras numai în transportor direct, s-a tras și de jos, de la nivelul solului, de către oameni care au dispărut. Pentru că toate cauciucurile transportorului au fost secerate. Transportoarele noastre aveau opt roți și un compresor mare, pentru ca, în cazul în care este lovită o roată sau două, să fie umplute cu aer sub presiune ca să permită să mai meargă. Or, ne-au ras toate roțile și s-a tras din două locuri: dintr-un transportor blindat și dintr-un tanc. După ce ne omorâseră ochitorul, cu un cartuș de 14,5 care a intrat și i-a retezat gâtul locotenentului-major din fața mea, ofițerul cu tragerile de la Moreni, Matenciuc a deschis chepengul și a strigat. Ricoșeul gloanțelor în interiorul TAB-ului, care mi-a făcut impresia unui foc de artificii de Crăciun, a rănit patru oameni, inclusiv pe al doilea avocat din procesul de la

Timișoara, Teodorescu. I-a intrat o schijă în spate și a trebuit să-l duc la spital. Al treilea a fost un subofițer, rănit în picior, iar eu am avut o schijă care mi-a ars puțin pantalonul.

AMS: Extraodinar!

VAS: Am ieșit din TAB și m-am dus și am pus mâna pe țeava tancului. Țeava era fierbinte. Și l-am întrebat: „De ce ai tras, nenorocitule? „Am crezut că sunteți teroriști.“ „Păi, nu ne-ai văzut când ne-am dus încolo?“

AMS: Din ce ați aflat ulterior, cei care au deschis focul au făcut-o din proprie inițiativă sau din ordin?

VAS: Părerea mea este că au primit ordin. *(Întrerupere)*

Document *Paris Match* **1994**

CEAUȘESCU. Cinci ani s-au scurs; Petre Roman, fost premier al României, povestește în sfârșit dedesubturile operațiunii „Eșarfa galbenă“.

Articolul este prezentat ca o descriere, ca o povestire făcută de Petre Roman la persoana I, dar în text apar inadvertențe atât de mari, încât este perfect plauzibil ca textul inițial sau relatarea dlui Petre Roman să fi suferit o intervenție redacțională. Gen. Victor Stănculescu a făcut pe marginea coloanelor nouă observații:

1. Afirmația că „Armata a trecut de partea noastră, nu fără anumite ezitări“ i se pare gen. Stănculescu un neadevăr. Având în vedere că acest articol apare la 5 ani după evenimente, dnul Petre Roman a avut suficient timp să afle că unii generali ai Armatei au jucat cel puțin dublu;

2. Afirmația că „unele părți ale Armatei se puteau întoarce de partea vechii puteri“ este, din punctul de vedere al gen. Stănculescu, al doilea neadevăr. Cazul Militaru îl

contrazice, precum și structurile care au declanșat diversiunea teroristă;

3. Afirmația că „sarcina de a organiza procesul a revenit gen. Stănculescu, o personalitate controversată, care l-a evacuat pe Ceaușescu din sediul puterii pentru a-l proteja". Afirmația este propagandistică, incorectă și ține mai mult de fabulația jurnalistică;

4-5. Afirmația că ar fi existat o operațiune secretă „Eșarfa galbenă", eșarfă agitată de gen. Stănculescu pe geamul elicopterului, nu corespunde adevărului. Semnalul cu eșarfa galbenă a fost stabilit numai între gen. Stănculescu și col. Kemenici, comandantul de la Târgoviște. Dnul Petre Roman nu s-a aflat în echipa care s-a deplasat pentru execuția lui Ceaușescu și, prin urmare, a aflat acest episod din relatările altora;

6. Afirmația că „exact la ora 13.50 din ziua de 24 decembrie 1989, gen. Stănculescu ne-a anunțat prin comunicațiile militare că misiunea *Eșarfa galbenă* a fost îndeplinită și tiranii au fost executați", nu corespunde adevărului, gen. Stănculescu afirmând că la acea oră se afla în sala de judecată și nici nu a dat vreun telefon;

7. Articolul conține o eroare care nu-i poate aparține dlui Petre Roman: într-un dialog cu gen. Stănculescu, Petre Roman l-a întrebat unde a depus cadavrele, iar acesta a răspuns că le-a lăsat într-un hangar de pe Aeroportul Otopeni!!! Informația falsă aparține evident revistei *Paris Match;*

8. Dnul Petre Roman descrie biroul ministrului apărării naționale ca „monumental, în stil stalinist". Gen. Stănculescu afirmă că era un birou simplu de militar;

9. *Paris Match* continuă teoria cu pierderea cadavrelor pe Aeroportul Otopeni, pe care îl confundă cu Stadionul

Steaua. Gen. Stănculescu consideră că dnul Petre Roman trebuia să corecteze această eroare, care i se atribuie.

AMS: Domnule general, după ce Nicolae Ceaușescu a fost executat, tentativa lui Militaru de a vă lichida are o rațiune, rațiunea lui, să șteargă urmele, cum făcuse și cu Trosca. Dar înainte, când vă duceați să-l executați pe Ceaușescu, încercarea de suprimare a dvs. nu are nici o logică.

VAS: Asta e marea enigmă. Pentru că ofițeri de la Târgoviște au primit ordinul: „Încărcați tunurile, pentru că va veni un grup de elicoptere să vă atace și să-l salveze pe Ceaușescu".

AMS: Este lipsit de logică.

VAS: Cred că au existat interferențe pe linia de comandă, mai ales pe comunicații, iar astea nu se puteau face decât la MSt-M. Acolo a existat un nucleu care încerca să reziste sau care încerca să preia comanda. În perioada de până în 18 februarie, Militaru a făcut numiri, și-a adus generalii complici din primele zile și le-a dat niște sarcini personale. Aproape pe regiuni istorice. Ajung la Palatul Patriarhiei, unde fusese Marea Adunare Națională, la biroul lui Iliescu, și Petre Roman îmi spune: „Dragă, vrem să te numim ministrul apărării naționale". Și eu îi răspund a treia oară: „Domne, v-am spus că nu vreau să mă mai întorc". Și urmează fraza: „Eu la ora 18.00 l-am chemat pe Militaru și l-am obligat să semneze demisia. Am vorbit cu Coposu și cu Câmpeanu, au fost de acord și am semnat decretul". Iar eu am avut replica: „Atunci de ce mă mai întrebați dacă vreau?" Eu nu m-am

mai văzut cu Militaru, el a părăsit ministerul înainte să vin eu. În spatele biroului era casa de fier a ministrului și am dat telefon, l-am întrebat pe aghiotant, pe secretar: „Unde sunt cheile?“ Mi-au răspuns: „A plecat ministrul Militaru cu ele“. I-am dat telefon, o dată, de două ori, de trei ori. Îi spuneam: „Adu cheile.“ Văzând că nu vine, presat de timp și de faptul că nu știam ce e acolo, după vreo săptămână m-am suit în mașină și m-am dus la el acasă. Când am ajuns acolo, soția lui era emoționată: „Vedeți că este într-o stare de nervi deosebită și aveți grijă că sunt chiar speriată“. Eu intru la Militaru și îi spun: „Domne, trebuie să-mi dai cheile, că eu nu știu ce ai lăsat acolo. Vreau să știu ce se întâmplă în spatele meu“. Și el îmi spune: „Eu ți le dau, dar te rog foarte mult nu schimba nimic din planurile pe care le-am făcut și nu schimba nimic din comandanții centrelor militare, pentru că ăștia, în concepția mea, sunt viitorii prefecți de județe“. Se produsese schimbarea administrativă și eram deja cu prefecții. „Iar Armata are planurile ca să ocupe principalele obiective din marile orașe.“ Deci el a mizat pe o treabă, care însemna inclusiv darea deoparte a lui Iliescu și a celor care luaseră oficial puterea de la mine.

AMS: O lovitură militară clasică.

VAS: Militaru pregătea o lovitură militară în martie. A doua *(râde)*. Îl consider pe Militaru un coleric, dar apreciat ca militar de trupeți, tipul cazonului cu instrucția aia dură și care și la aplicații venise din URSS cu morga celor care aveau raportarea situației după modelul sovietic. Era adeptul regulamentelor militare așa cum erau în anii ’50.

AMS: Când ați aflat de dosarele Corbii, fiindcă știu că acest caz s-a prelucrat în Armată? Militaru a fost depistat ca agent GRU.

VAS: Ne-a convocat la Academie, s-a prelucrat tot cazul și s-a anunțat că a fost numit adjunctul ministrului construcțiilor. Fiind omul sovieticilor, Ceaușescu nu putea să-l împuște. Apoi, după. Deja am știut imediat după numirea mea ca ministru al economiei. Mi s-a spus atunci.

AMS: Și cine v-a informat, mai țineți minte?

VAS: Nu mai țin minte.

AMS: Era din Armată persoana respectivă?

VAS: Nu, era cel care a înființat UM 0215. Șeful numit acolo. După ce a fost numit, omul a venit la mine să-mi spună: „Am fost numit la UM 0215, s-a reînființat... nu știu ce și dacă aveți nevoie de informații, să vi le aduc". Omul lucra pe mai multe zone, ca să se pună bine și cu unul, și cu altul. El mi-a spus: „De aia l-a omorât Militaru pe Trosca, pentru că Trosca a făcut toate cercetările și a făcut dosarele Corbul 1 și Corbul 2". În general, mie nu mi-a plăcut să discut subiecte colaterale. Îmi plăcea discuția pe lucruri foarte concrete.

AMS: Generalii cu care erați prieten în Armată.

VAS: În special, și din motive clare, aviatorii. Opruță, Rus, Puiu, Zărnescu... în general aviatori, pentru că m-am înțeles bine cu ei.

AMS: Extrag de aici informația că erați foarte bun prieten cu generalul Rus, comandantul aviației în decembrie 1989. Asta explică cumva empatia, felul rapid în care v-ați înțeles cu Rus asupra îndepărtării lui Ceaușescu de la putere?

VAS: Da. Când am dat ordin: pregătiți elicopterele, facem așa, decolați. În perioada de care zice lumea că nu știam ce-i cu Ceaușescu, pe unde este, am discutat întruna cu Rus. Eu îmi ziceam: „Ăsta ori a trecut Dunărea la bulgari, ori este undeva prin țară". Și atunci l-am sunat pe Rus: „Întreabă pilotul unde este". Și Rus mi-a raportat imediat despre escala de la Snagov și apoi plecarea. Și i-am spus: „Hai să găsim un loc unde să-l prindem și să-l reținem". Dar, mai întâi, principalul era să-l împiedicăm să zboare într-un loc de unde să comande Armata. Și i-am cerut lui Rus să-i comunice lui Maluțan să găsească o soluție să-l aterizeze forțat. Rus i-a transmis lui Maluțan și el a făcut ce știm că a făcut: l-a lăsat pe marginea drumului. Ideea a fost, într-o anumită măsură, și a lui Rus, nu mi-a aparținut în întregime.

AMS: Apare aici o întrebare firească: în momentul în care ați hotărât împreună cu gen. Rus venirea elicopterelor pe clădirea CC, nu ați discutat cu el și unde trebuie dus Ceaușescu? E luat Ceaușescu, dar unde ajunge? Ca militar, știți foarte bine, pleacă, se ridică la un anumit plafon, se duce într-o anumită direcție și aterizează undeva, are un traseu cu final cunoscut: în locul cutare. Nu ați discutat acest subiect? A fost o scăpare?

VAS: De aia m-a surprins și pe mine aterizarea lui la Snagov. Mi s-a raportat imediat: vedeți că a aterizat la Snagov. Eu, ridicându-l în aer, am crezut că o ia spre Bulgaria și am aflat de la Rus imediat că a aterizat la Snagov. Rus a aflat de la Maluțan că Ceaușescu a spus: „Mă duc la Târgoviște, că acolo mă apără oțelarii mei". Rus mi-a

raportat mie. Atunci mi-am dat seama că acolo era și punctul de comandă, unde nu trebuia să ajungă cu nici un preț.

AMS: Aici este un punct important de subliniat: deși este vorba de militari, de generali care cunoșteau foarte bine procedurile, nu v-ați gândit nici o clipă că, odată scos de la comanda statului, ridicat din CC, trebuie să se și ducă undeva.

VAS: Vă spun sincer: ideea în capul meu era: Pleacă dracului afară din țară și scap de el! Eu recunosc că am rămas cu proiectul la povestea lui Anteu, l-am desprins de pământ și i-am luat puterea.

AMS: Nu era în firea lui Ceaușescu. Era de așteptat să încerce să mai facă ceva.

VAS: Nu am planificat cu Rus nici o destinație, ăsta este adevărul. L-am ridicat în aer, deși era clar că nu putea rămâne acolo. Este una dintre ironiile istoriei.

AMS: Într-adevăr, istoria cunoaște astfel de situații hilare, simple, ciudate. Pe un rege assirian îl durea o bătătură și nimeni nu înțelegea ce îl apucase să execute cizmarii din țară. Dar, vă repet această informație. În registrul de note telefonice al Armatei 1 apare ideea transportării lui Ceaușescu în China.

VAS: Vă răspund la fel: nu am știut de acest proiect.

AMS: Da, acum se explică tandemul acesta foarte eficient Stănculescu–Rus.

VAS: Tata a fost pilot, fratele lui taică-meu, pilot. De asemenea, am fost foarte bun prieten cu amiralul Angelescu. Eram prieten și cu Plăviciosu, pe care l-am numit directorul Institutului de Cercetări de la Clinceni.

AMS: Apropo, lui i-ați trimis simulatoarele capturate de ofițerii de aviație pe aeroportul din Timișoara? Vi le-a prezentat gen de justiție Diaconescu, le-ați trimis la analiză la Clinceni și le-au găsit bateriile de fabricație maghiară, cablurile și tranzistorii de origine sovietică etc.

VAS: Nu le-am văzut, mi s-a raportat și am ordonat să fie trimise la Clinceni. Așa a fost.

AMS: Dar când au făcut raportul inginerii, nu v-a venit raportul de expertiză asupra simulatoarelor capturate de aviatori?

VAS: Raportul nu a venit la mine. Este posibil ca întreaga această scenă să fi avut loc în ultimele zile din decembrie 1989. Dacă raportul a venit apoi la Militaru, dus a fost.

AMS: Consider o lipsă mare de responsabilitate numirea lui Militaru la conducerea Armatei. Este un subiect de analizat.

VAS: O catastrofă! Dar cred că numirea lui Militaru a fost la ordinul rușilor. Am mai avut o ceartă cu Petre Roman pentru bugetul Armatei. Am intervenit și am anunțat că mă voi adresa Parlamentului. Iar Petre a zis: „Nu pot să mă opun". Am obținut un miliard de lei cu care am putut să măresc consumul de carburant la aviație și să scot navele pe mare, pentru că se descalificaseră ambele arme. Un pilot pe reactoare ajunsese să aibă cinci ore de zbor pe an! Trebuia să aibă cel puțin șaizeci. La Marină, navele n-au ieșit trei ani de zile din port. Ieșea o navă în larg, în fața portului, și aia marca întreaga desfășurare a exercițiului.

AMS: Ce impresia v-a lăsat Iliescu, măcar la început, înainte să fie președinte ales?

VAS: Nu era suficient de ferm. A dat niște legi, în înțelegere cu guvernul, mai ales legea cu partidele, care au produs o fărâmițare inutilă a scenei politice. Toate aveau nevoie apoi de fonduri, de sedii, trebuia să le satisfaci tot felul de doleanțe, unele extravagante. S-a deschis o târguială pe care eu voiam s-o evităm. Nu s-a putut.

AMS: Să înțeleg că aveați o altă viziune asupra legii partidelor.

VAS: Mă gândeam că toate aceste grupuri vor fi tot atâția factori de presiune asupra guvernului și va fi tărăboi, nu va fi ordine. Și n-a fost.

AMS: Și cum vedeați soluția?

VAS: Câteva partide mari care să aibă aderență la *masse* și să împartă electoratul în doctrine clasice, Stânga și Dreapta. Ceva mai simplu, pentru că România nu avea nevoie atunci de lucruri complicate. I-am spus lui Iliescu și după alegerile din 20 mai, și la 1 decembrie: „Trebuie să dai un moratoriu prin care să liniștim lucrurile în țară". Și la prima intervenție, și la a doua m-a respins categoric. Ba, la a doua intervenție, eram la mănăstire la Râmeți, Patriarhul a tăcut din gură, dar Bârlădeanu și cu Marțian Dan și cu Petre Roman l-au susținut pe Iliescu că nu este cazul să se semneze un astfel de acord între partide. Iliescu motiva că vor fi manifestații politice în continuare, că nu se vor opri, și împotriva lor nu poate da un moratoriu. Trebuie luptat, lupta politică și prin alte mijloace. Eu i-am răspuns atunci că 1 decembrie este un moment

important ca să regrupăm națiunea asta română. Iliescu a fost ezitant în unele momente, mai ales în momentele în care trebuia să iei hotărâri grele. O altă greșeală a fost, și aici nici eu nu am fost atent, că am votat cu toții ca fraierii desființarea CAP-urilor, în loc să facem ferme din ele. Aveam exemplul est-german. Am desființat și IAS-urile și am sfărâmat agricultura, dându-le oamenilor o bucățică de pământ, dar fără mijloace de a-l cultiva. În orice caz, acestea erau niște forme de populism care îi plăceau lui Iliescu.

AMS: Din câte am cercetat eu, au existat două subiecte care l-au deranjat pe dnul Iliescu în ce vă privește: relația dvs. privilegiată cu țărăniștii și legătura cu regele. Ion Diaconescu povestește în memoriile sale că țărăniștii chiar au mizat pe dvs. pentru o schimbare de putere.

VAS: În primul rând fusese pagina de ziar care apăruse în 22 decembrie 1989, din partea Partidului Național Țărănesc Creștin, în care apărea numele meu pe lista persoanelor invitate să se înscrie în partid. Eu am rămas surprins. Ca să aflu că unul dintre vecinii mei din strada Heleșteului, Pavel Suianu, care a devenit trezorierul partidului țărănist, m-a propus știind ce fire am și cunoscându-mă din familie. În al doilea rând, am avut încă de la primele întâlniri o relație bună cu Radu Câmpeanu, vorbeam mult în franceză, m-a invitat la masă, i-am cunoscut soția. Apoi, când au avut loc primele mișcări de stradă, mitingul din Piața Victoriei, am intrat peste ei în ședință, și, pe măsură ce liderii FSN plecau afară sau în balcon, eu am rămas în sală singur cu delegația PNȚ. Eu am dat drumul la televizor, ne-am reașezat și

am ajuns lângă Corneliu Coposu, m-a așezat lângă el. Am comentat împreună ce se întâmpla afară. Atunci, Coposu mi-a spus o treabă, pe care eu am reprodus-o clar a doua zi lui Iliescu, mi-a făcut următoarea declarație: „Domnule general, dacă noi câștigăm în noaptea asta, vă rog să fiți de acord să fiți numit ministrul apărării naționale în noul guvern".

AMS: Este vorba despre manifestația din 28 ianuarie 1990.

VAS: Da. Mi-a spus că trebuie să preiau conducerea Armatei în noul regim, democratic. Atunci i-am răspuns: „Domnule Coposu, eu sunt ministrul economiei, nu mă interesează să mă întorc la Armată, pentru modul cum am fost scos din joc". El s-a gândit atunci, probabil, că am o nemulțumire față de Iliescu pentru acest fapt și a insistat. Între timp, s-au agravat lucrurile și a apărut pericolul ca delegația țărănistă să fie linșată în clădirea guvernului și m-au întrebat: „Noi ce facem?" Atunci i-am coborât pe scări și i-am scos prin curtea din spate.

AMS: Domnule general, Ion Diaconescu spune că a avut loc o lungă discuție cu dvs. în care le-ați prezentat istoria familiei dvs., că proveniți dintr-o familie de intelectuali, de oameni care au suferit de pe urma comunismului. Ei așa v-au perceput atunci. Ei afirmă că nu ați acceptat imediat, dar le-ați dat de înțeles că puteți fi un candidat serios pentru o acțiune de răsturnare a lui Iliescu folosind Armata.

VAS: A existat această aluzie, dar eu le-am spus încă din noaptea aia că nu accept.

AMS: A doua zi i-ați reprodus lui Iliescu această discuție?

VAS: Da, i-am spus. Noaptea am rămas eu cu Iliescu în clădirea guvernului, Roman plecase cu manifestația la Piața Universității, și nu mai era nimeni. Eram numai noi doi. Și i-am spus: „Domnule, ne surprind astfel de evenimente. N-avem informații. Hai să înființăm un serviciu de informații, nu putem rămâne așa“. Eram noaptea amândoi la geam, luminile nu erau aprinse, Iliescu părea foarte abătut, foarte marcat, și i-am spus că trebuie să înființăm un serviciu de informații urgent. În timpul ăsta apare tipul acela care era șeful Partidului Republican, Mânzatu, și se oferă el să declanșeze procesul de organizare a noului serviciu, dar cu condiția să fie numit el șeful acestuia. Eu i-am făcut semn din ochi lui Iliescu, eram așezat cumva în lateral, în stânga, și i-am făcut semn din ochi să nu cumva să-i dea un răspuns pozitiv. Am strâns ochii, iar Iliescu a tăcut. Bun, s-a făcut SRI-ul. Apoi s-a petrecut un lucru care m-a deranjat. Înființasem poliția militară, care mă însoțea cu un echipaj, și la un moment dat aceștia m-au anunțat că suntem filați. La prima ședință a Consiliului Național de Apărare, cred că eram deja prin iunie, erau cinci puncte pe ordinea de zi și eu am propus încă un punct, șase. Iliescu a aprobat, s-au discutat primele cinci puncte și apoi a venit rândul punctului diverse. Eu atunci am întrebat: „Domnule președinte, ați ordonat ca ministrul apărării naționale să fie filat de către organele speciale?“ „Nu, dragă, cum să fac așa ceva!“ „Atunci întrebați pe cei care se află aici la masă cine face acest filaj.“ Fiecare a negat, dar cred că Măgureanu a avut un nod în gât. În condițiile astea, am avut o explozie de furie și, deși în general

eu am căutat să respect funcțiile superioare, am dat cu palma în masă și le-am strigat: „Dacă ies de aici și ministrul apărării naționale va fi din nou urmărit, o să-i prind pe cei care mă urmăresc, îi bag în forturile din jurul Capitalei și n-o să-i mai găsiți niciodată“. M-am sculat și am plecat foarte nervos. Măgureanu mi-a spus ulterior că n-a făcut-o el, a doua variantă fiind DIA, pusă de gen. Vasile Ionel, în numele lui Iliescu.

AMS: Dar știți că același episod l-a avut și ministrul Spiroiu, i-a prins și erau ai lui Măgureanu. Eu l-am întrebat pe dnul Măgureanu și mi-a spus că în perioada aceea toți cei care intrau în contact cu președintele statului trebuiau verificați și că era o chestiune elementară a unui serviciu secret.

VAS: În toată acea perioadă eu am fost foarte deschis, s-a știut permanent unde mă duc, cu cine mă întâlnesc. Un corespondent englez a scris un articol după întâlnirea cu mine, prezentându-mă ca un tip occidental, lipsit de inhibiții, manierat. M-a întrebat ce este cu telefoanele acelea multe de pe birou și i-am explicat cu cine sunt conexiunile.

AMS: Da, dar vedeți că, deși erați foarte deschis și întâlnirile dvs. erau cunoscute, ați avut o întâlnire secretă cu regele.

VAS: Eram în Elveția la o întâlnire cu doi miniștri ai apărării, cel englez și cel elvețian, despre care Iliescu știa. Atunci am avut un tête-à-tête de vreo oră și jumătate, foarte agreabil, cu Tom King, ministrul Marii Britanii.

AMS: Nu mă miră.

VAS: Și după aia am venit repede la Zürich, pentru că aveam avionul a doua zi foarte devreme. Am ajuns la Zürich pe la zece seara și aghiotantul meu, Roșu, îmi spune: „Domnule ministru, sunt două persoane aici care vor să vorbească cu dvs.“ „Cine sunt?“ „Nu știu, dar insistă foarte mult să vorbească cu dvs. în seara asta.“ Atunci mi-a arătat în spate pe canapea un domn și o doamnă. I-am spus aghiotantului: „Voi duceți-vă sus și odihniți-vă, pentru că sunteți rupți de oboseală – nu dormeau aproape deloc – și mâine-dimineață la șapte bați la ușa camerei mele și mă trezești ca să ajungem la avion“. Mă duc apoi către cei doi. Se ridică și bărbatul îmi spune: „Domnule ministru, venim din partea maiestății sale regele Mihai I“. „Da, și despre ce e vorba?“ „Maiestatea sa dorește foarte mult și insistă să vorbească cu dvs. în această seară.“ „Domnule, eu trebuie să mă odihnesc, pentru că mâine-dimineață plec.“ Atunci domnul acela mi-a răspuns: „Suntem cu două mașini, dacă plecăm acum – era unsprezece noaptea deja – ajungem pe la două la Versoix, stați de vorbă o oră cu maiestatea sa și pe urmă vă întoarceți, vă aducem tot noi“. I-am spus: „Domnule, eu mai mult de ora patru nu pot, trebuie să fiu aici, ca să ajung dimineață la aeroport“. M-am suit în mașina lui și am plecat. La două noaptea am intrat în curte la Versoix. M-a întâmpinat un tip, nu știu ce era, șambelan, valet, ne-a deschis ușile și m-a poftit să intru într-un hol, care avea două uși și pe ușa din stânga m-a întâmpinat Mihai. Era îmbrăcat de oraș. „Vă mulțumesc că ați venit“ – mi-a spus, iar eu i-am răspuns: „Și eu vă mulțumesc pentru invitație, nu știu dacă o

să avem prea mult timp de discuții, dar la ora patru trebuie să plec înapoi". „Bine, avem două ore la dispoziție." Am ocolit pe cât am putut să-i spun rege sau maiestate, dar cred că m-am adresat cu *sire*.

AMS: E cam tot aia. În ce a constat discuția?

VAS: M-a întrebat trei probleme. În primul rând, care este situația politică în România. I-am spus că este pluralitate de partide și i-am prezentat cam care este situația fiecărui partid. Evident, nu i-a convenit adevărul despre slăbiciunile PNȚ-cd-ului, care erau mult mai mari decât imaginea publică. În al doilea rând, regele m-a întrebat care este situația economică. I-am răspuns că suntem într-o fază de tranziție, dar că direcția este cea spre economia de piață, chiar i-am subliniat că fiecare țară are calea ei, și că vrem să facem liberalizarea monedei. În al treilea rând, regele m-a întrebat care este situația în Armată. I-am spus că avem vreo 250 000 de oameni în Armată, facem instrucție, este o anomalie în structura gradelor, și din cauza lui Ceaușescu, și din cauza lui Militaru, și că avem cam atâția generali. El m-a întrebat apoi: „Și cum vede Armata Casa Regală română?" Eu atunci i-am răspuns: „Deocamdată nu prea ne-a preocupat Casa Regală, pentru că suntem republică, iar populația s-a obișnuit cu acest tip de guvernare". Am băut câte o cafea, apoi, aproape de ora patru, l-am rugat să mă scuze pentru că trebuie să plec. Asta a fost întâlnirea, nimic deosebit. Sigur, după aia s-a speculat, iar unii s-au speriat tare că nu știu ce aranjamente de răsturnare am făcut eu cu regele. Nu a fost vorba de așa ceva. Ne-am ridicat și el atunci mi-a spus:

„Înainte de plecare vreau să vă prezint familia“. Eu m-am uitat la ceas și mi-am zis: „Ce familie îmi prezintă regele la patru dimineața?!“ A deschis o ușă și am dat într-un living destul de mare unde ne așteptau regina și cu cele trei fiice. Lipsea Margareta. Erau la mijlocul încăperii, pe covor, aliniate ca la armată. M-am prezentat, le-am spus sărut-mâinile și că sunt deosebit de impresionat pentru faptul că au stat până la ora asta ca să fie prezentate ministrului Apărării Naționale a României. Am plecat, am ajuns pe la șapte fără cinci în fața hotelului, am cerut să oprească mașina ceva mai departe și restul drumului l-am făcut pe jos. Am urcat, m-am dus în baie să mă spăl, să mă bărbieresc și sună aghiotantul: „Domnule ministru, e ora șapte“. „Da, măi, m-am trezit, la șapte jumătate să luăm micul dejun și la opt să plecăm la aeroport.“ Această întâlnire a fost o pierdere de timp, regele fiind scos din joc de ăștia de la Securitate de mult. Dar, ulterior, am aflat că regele a declarat că generalul Stănculescu este un tip alunecos. Apoi, la marea aplicație din 2007 l-am cunoscut pe Dudă. Stăteam la masă la taifas și acolo Dudă ăsta îmi spune: „Domnule general, vă rog ca diseară, când ajungeți la București, să ne faceți o vizită la Palatul Elisabeta. Vă trimit invitația“. Nici până azi nu a venit invitația. După vizita de la Versoix i-am raportat direct lui Iliescu cele discutate, nu i-am ascuns nimic, mai pe larg decât v-am povestit dvs., pentru că atunci le aveam mai clar în minte.

AMS: A existat suspiciunea că i-ați promis sprijinul pentru întoarcerea pe tron. De altfel, aceste contacte nu erau întâmplătoare, domnule general, ele se desfășurau în

prelungirea relațiilor dvs. privilegiate cu Anglia, dinainte de decembrie 1989, a trecerii acestei relații într-o fază nouă, subordonată nu răsturnării lui Ceaușescu, că se făcuse, ci afacerilor, intereselor britanice în România. Cum regele era candidatul lor la șefia statului, că altul nu aveau, tatonările cu ministrul apărării se înscriau în tentativele de a găsi un sprijin decisiv pentru o aducere a regelui în țară, urmată de propagandă și de balamuc. Mare parte din problemele pe care le-ați avut și în primul rând neîncrederea lui Iliescu se datorau faptului că tot anturajul fostului suveran era infestat cu turnătorii Securității și băieții umflau în permanență pericolul reinstalării monarhiei.

VAS: A, am uitat să vă spun că mi-am cerut scuze pentru generalul Opruță, care îl alergase pe autostradă, îl întorsese și-l readusese la aeroport după tentativa aia frauduloasă de a intra în România cu nume de negustor elvețian. Este adevărat că am cerut scuze atunci în numele guvernului pentru incidentul petrecut și în care unul dintre subordonații mei a fost implicat.

AMS: Da, a venit, ca și taică-su, cu acte false.

VAS: S-a declarat om de afaceri elvețian. Așa a dat pe lista de bord și a comunicat în timp ce zburau spre țară. Atunci Iliescu nu a comentat nimic; a comentat ulterior. Pe mine m-a deranjat cel mai mult că, atunci când am plecat de la minister, i-am cerut să plece și Vasile Ionel, iar el l-a luat la Cotroceni.

AMS: Ați primit vreodată informații că Vasile Ionel avea contacte cu sovieticii înainte de 1990?

VAS: Da, am primit odată informația că o primea pe rusoaică, amanta lui, pe șantierul de la Canal și pleca aia cu vapoarele încărcate din România. Când Ionel era șeful Canalului și s-a plâns pe urmă că, la inaugurare, Ceaușescu nu l-a invitat pe navă. S-a știut toată treaba cu amanta rusoaică, cetățean sovietic, că venea, stătea cu el câteva zile și pleca încărcată, cum se spune.

AMS: Deci avea o amantă rusoaică?

VAS: Da, venea acolo, la Canal, unde aveau o garsonieră, rămânea noaptea la el. Aia venea, pleca, iar venea, iar pleca.

AMS: Era un fel de om de legătură.

VAS: Nu putea să fie decât un om de legătură. Aia nu venea de dragul lui, ci de dragul misiunii pe care o avea.

AMS: Așa mi l-ați prezentat pe Vasile Ionel și în discuția de la Teatrul Național, aveați convingerea că a fost în conspirația sovietică, că a fost pe traseul ăsta.

VAS: După ce am plecat de la Armată, el rămăsese consilierul președintelui și m-am pomenit cu o anchetă la detașamentul de construcții al Armatei, dacă mi-am făcut vreo vilă, vreo casă, ceva. Era o casă într-un sat, dar nevastă-mea, Dumnezeu s-o ierte, avea bonuri pentru fiecare basculantă cu care se făcuse drumul în sat și fundația.

AMS: Dar dvs. nu vedeați că toate acțiunile astea, inclusiv ale lui Vasile Ionel, proveneau din faptul că Iliescu vedea în dvs. un posibil adversar?

VAS: Probabil, da. Când a văzut că n-a ținut cu casa, a început a doua anchetă, Motorola, în care diferiți ofițeri din

Direcția Comerț Exterior, din Departament și de la Romtehnica au spus diverse treburi care erau toate minciuni.

AMS: Eu vă repet întrebarea: n-ați avut sentimentul că Iliescu vede în dvs. un contracandidat?

VAS: N-a avut încredere în mine. Când a avut loc lovitura de la Moscova și a ieșit Elțîn pe tanc, eu eram acolo. Eram cu grupul Bali, deschiseserăm reprezentanța Bali pentru Rusia, fusese trimis acolo să facă asta vicepreședintele companiei, de origine poloneză, care luptase în Al Doilea Război Mondial în Bătălia Angliei. Partea amuzantă este că, în timp ce la Moscova se desfășura puciul, vicepreședintele ăsta divorțase de soția din Anglia, și-a luat o secretară cu 40 de ani mai tânără decât el și organizase nunta acolo, la Moscova. Am fost invitat la nunta asta și am nimerit, vorba aia, peste nunta lui Ianaev cu Gorbaciov. La aeroportul Șeremetievo, mă opresc la un chioșc și îmi cumpăr o pereche de ochelari de soare de 10 dolari. Mă vede un ziarist de la *România liberă*, pe care eu nu l-am văzut, așa că este posibil ca informația să vină din altă parte, și apare în ziar că generalul Stănculescu a fost în zilele astea la Moscova unde a acționat în calitate de consilier militar al lui Elțîn. A fost un nou episod de dezinformare în ce mă privește. Concluzia: eu am avut încredere în Iliescu și l-am respectat ca președinte. Mi-a plăcut totuși la el că s-a strecurat printre situații foarte grele, cele care au fost atunci în primii ani. A avut experiența activistului de partid bine pregătit, care a putut să conducă, pentru că eu nu știu care ar fi rezistat. Mai mult, în perioada de până la alegeri, pentru că stătea foarte aproape de casa

mea, aproape în fiecare seară eram la el acasă, să-i mai spun ce s-a întâmplat, ce mai știu. Ba mai mult, doamna Nina era speriată că la ultimul miting electoral, organizat în piața actuală Charles de Gaulle, urcat pe două camioane, să nu atenteze cineva la viața lui, să-i bage un cuțit în spate. Eu i-am spus atunci că, în primul rând, trebuie să fie păzit de oameni care au misiunea asta, să-l apere, iar în al doilea rând mă duc până acasă și rezolv problema. Deja era 11.30 spre 12 noaptea, mă duc acasă și îi aduc soluția lui Iliescu: primisem de la atașatul militar american o vestă antiglonț de-aia mare pe afară și una de corp, cât un maiou. I le-am adus și i-am spus: „Îmbrăcați-vă mâine cu ele și nu bagă nimeni cuțitul, pentru că nu trece". Apoi a fost episodul cu China, când abia mă întorsesem de acolo și el a insistat să merg din nou cu el înapoi, în China. Apoi am aflat că primise informația că, în absența lui Iliescu din țară, eu voi da o lovitură. L-am lăsat până la Karachi să vorbească cu ziariștii și la Karachi, când am ieșit din salonul de protocol, l-am întrebat: „Domnule președinte, ce v-a făcut să mă luați în deplasarea asta în China, când eu abia m-am întors de acolo?" Și el zice: „Dragă, ți-am mai spus și la telefon, eu am fost coleg cu Li Peng, tu ești foarte bine văzut de armata chineză și ca atare vino să mă ajuți să cerem chinezilor un ajutor financiar". „Și cât vreți să cereți?" „Cam vreo 300 de milioane de dolari." Atunci eu i-am răspuns: „Domne, ne umplu ăștia de orez! Dar tu să-mi spui cine ți-a pus nota pe masă în care se spune că eu voi da o lovitură militară". „Nu-i adevărat." „Ba da, după ce am plecat eu de la tine,

a venit cineva și ți-a pus o notă pe masă și tu ai spus: «Las-o aici și vino peste vreo oră». Și după asta mi-ai dat mie telefon și mi-ai cerut să vin în China.“ „Nu, că n-a fost așa ceva, informațiile sunt proaste“. Atunci l-am privit direct în ochi și i-am spus: „Domnule președinte, dacă era să fac ceva, făceam atunci la început, în decembrie, când v-am dat puterea de la Ceaușescu și v-am sprijinit să o mențineți, că fără mine vă măturau ca pe ambalajul de la napolitane. V-am sprijinit, pentru că trebuie să fie liniște în statul ăsta român, că altfel se duce dracului de stat. Nu este suficient că ne zbatem în durerile noastre?“

AMS: Vă propun să facem o pauză pentru a vă odihni.

VAS: Da, vă mulțumesc.

(Se reia interviul după aproximativ 30 de minute.)

AMS: Domnule general, l-ați numit pe Gușă la Armata de la Buzău, știu că erați într-o relație amicală cu el, dar în toată această perioadă de până la moartea lui prematură, nu l-ați întrebat: „Măi, Fane, ce s-a întâmplat, domne, în decembrie, ce-ai făcut la Timișoara?“

VAS: Ce a făcut la Timișoara știam. Eu un singur lucru i-am reproșat: „De ce, după ce v-am adus la MApN și v-am pus totul la dispoziție să conduceți statul, voi ați plecat pe ascuns la CC, și după aia să țipe Iliescu că era să fie omorât de teroriști?“ Și el mi-a răspuns: „Păi, dacă m-a luat domnul președinte și mi-a spus vino cu mine, am crezut că știți“. „N-am știut nimica, îmi pare foarte rău. Iar tu, în loc să vii la

minister unde era locul tău, te-ai dus la Televiziune, și tu, și Chițac. Îți spun, ca să înțelegi unde ai greșit: eu, ca ministru numit, aflat la minister în centrul de comandă, nu puteam conta pe cei de la MSt-M, că fuseseră toți la represiune în CC, cu Ceaușescu, și ajunsesem să comunic eu direct cu teritoriul, când aveam mare nevoie de tine la MSt-M să restabilești autoritatea și ordinea". Gușă a înțeles atunci, inclusiv motivația unor acțiuni ale mele care nu i-au convenit.

Document

În legătură cu întâlnirea de la MApN de la 16.00 din ziua de 22 decembrie există mai multe mărturii. La acea întâlnire au fost prezenți Ion Iliescu, Nicolae Militaru, gen. Ștefan Gușă, Mihai Montanu, Gelu Voican-Voiculescu, Ioan Crețu, Constantin Isac, Mihai Ispas, Florin Velicu, col. Rațiu (șeful Direcției I a Securității), gen. Ghiță (comandantul trupelor de securitate-miliție), lt. col. Gheorghe Stan, adjunctul șefului Direcției a II-a, gen. Romeo Câmpeanu, adjunctul șefului Inspectoratului General al Miliției. Din partea Armatei participau generalii Chițac (cel de la Timișoara), Logofătu (adjunctul șefului Academiei Militare), Dafinescu, Rus (cel care ordonase doborârea elicopterului în care se afla Nicolae Ceaușescu) și gen. Eftimescu (adjunctul lui Milea pentru represiunea de la Inter).

Florin Velicu, prieten, apoi șef de cabinet al lui Ion Iliescu: „Am intrat și l-am găsit pe Roman acolo, care era înaintea noastră și țipa la generali să se pună în slujba revoluției, în ciuda asigurărilor lor că sunt de partea revoluției. Probabil că și eu eram la fel de surescitat în momentele alea ca și Roman. Da, dar ceilalți generali, printre care era și Grigore Ghiță, dacă nu mă înșel, de la

Securitate *(comandantul trupelor de Securitate*, n.a.), lui i-am reținut numele, își declarau adeziunea față de forțele revoluționare. Stănculescu era imparțial, retras acolo. Ca să fiu sincer, eu am crezut că va exista o întâlnire și o decizie private între Stănculescu, Hortopan și Iliescu. Eu pe Stănculescu nu-l cunoșteam, dar știam că este foarte respectat în Armată"[1].

Mihai Montanu: „Aici, biroul plin de generali și câțiva civili. Ponderea era cam de 4–5 civili și restul militari. Ne așezăm la o masă lungă. Discuții: crearea organului puterii de stat, care să preia puterea și să conducă activitatea mai departe. 4–5 variante de denumire până s-a căzut pe Frontul Salvării Naționale"[2].

Generalul Ștefan Gușă: „Deci, în biroul ministrului au intrat dl Iliescu, Petre Roman, Voiculescu (câțiva mi-au rămas întipăriți, dar nu toți). Am intrat, felicitări, s-au așezat la acea masă de consiliu. Eu, întrebați-mă, că vă spun acum, consideram că eram comandantul Armatei. După lege, șeful Marelui Stat-Major automat ia comanda, fără altă numire. Atunci m-am așezat la masă. S-a încercat la acel birou... acolo am spus eu că trebuie să închidem frontierele, și s-a filmat. Din păcate nu știu unde e, trebuie să găsim caseta. Deci, închiderea frontierelor și readucerea înapoi la MApN a grănicerilor"[3].

Colonelul Gheorghe Rațiu: „Ion Iliescu a dat mîna cu toți. De la început l-am recunoscut ca lider. Când a dat mîna cu mine i-am reamintit că toate unitățile Departamentului Securității Statului sunt de partea revoluției și că așteptăm ordine (...). Reuniunea a început printr-o scurtă recapitulare a situației făcută de Ion Iliescu. În

---

1 BIINI, *Interviu cu Florin Velicu*, p. 143.
2 Arh.SR, *Stenograma nr.14/10.XI.1993, Audiere Montanu Mihai*, p. 12.
3 Arh.SR, *Stenograma nr. 3/21 septembrie 1993, Audiere gen. Ștefan Gușă*, p. 6.

context, el a arătat că în țară se declanșase o revoltă populară generalizată, că cuplul ceaușist fugise și că, în consecință, organele puterii și administrației de stat ale vechiului regim fuseseră dizolvate, că se crease astfel un vid de putere. Eram chemați să constituim un organism provizoriu care să-și asume misiunea exercitării prerogativelor administrației și puterii de stat. Ulterior, se vor organiza alegeri libere ale noilor organe ale puterii care vor organiza noile instituții administrative"[1].

Gelu Voican-Voiculescu: „Eu am fost acolo, dar cred că eram cel mai amețit dintre toți, pentru că, după prima apariție la TV a lui Iliescu, unde l-am și văzut întâia oară, aceasta era prima situație concretă la care asistam. Pe de o parte eram speriat, pe de altă parte eram și foarte atent. Memoria mea despre acea împrejurare este mult mai... Rațiu îi dă o coerență care nu a fost. Tot ce spune el este adevărat, dar eu cred că lucrurile acestea nu au depășit 20 de minute".

Gen. Romeo Câmpeanu: „La poartă s-a dat telefon și am fost primit. Stănculescu era pe scaunul lui Milea iar în birou erau revoluționarii... Iliescu, Montanu, Voiculescu. Eu când am intrat, m-am adresat „Să trăiți, tovarășe general-locotenent!" însă el s-a sculat în picioare și mi-a făcut semn: „Nu, nu mie.." și mi l-a arătat pe Ion Iliescu: „Prezintă-te la tov. Iliescu". M-am prezentat și am rugat să știu cu cine țin legătura. Stănculescu a spus atunci: „Pentru orice problemă deosebită ții legătura cu mine. Dacă acum ai niște probleme de ridicat, raportează-i dlui Iliescu". Eu am spus atunci: „Tovarășe Iliescu, avem două probleme mai deosebite în care vă rugăm să ne ajutați. Prima: într-o perioadă foarte

[1] Col. Gheorghe Rațiu, *Raze de lumină pe cărări întunecate*, Ed. Paco, București, 1996, p. 205.

scurtă s-au dat două decrete de grațiere prin care marea majoritate a deținuților cu condamnări sub 10 ani au fost eliberați.“ În penitenciare rămăseseră numai cei cu condamnări grele. „Sunt oameni pentru care s-au depus eforturi deosebite să-i reținem. Ar fi o mare greșeală să-i eliberați“. Se înregistrau deja atacuri, presiuni pentru scoaterea infractorilor din penitenciar, din aresturi. „A doua: vedeți că inspectoratele noastre și IGM sunt pline de armament și muniție, cantități foarte mari. Dacă se intră în inspectorate și cad pe mâna tuturor, putem să avem probleme.“ Iliescu m-a ascultat și a spus: „Da, da, dragă, ai dreptate, o să căutăm să vedem ce se poate face“[1].

AMS: Care a fost reacția dvs. când echipa Iliescu a revenit la MApN în 23 decembrie? Măgureanu, de exemplu, evocă o situație în care Militaru îi dădea lui Iliescu un raport cu atacuri de elicoptere, coloane de blindate, că situația este scăpată de sub control, iar dvs. ați avut o replică: „Astea sunt dezinformări“.

VAS: Da, exact asta i-am spus. S-au dat informații că au venit elicoptere din Libia. Cum să zboare elicoptere din Libia până aici? Că au ieșit elicoptere din hangare subterane de pe autostrada București–Pitești, 50 de elicoptere. Cum să iasă, că nu e nimic sub autostradă? Apoi că au debarcat la mare. Cine să debarce? Toate sunt dezinformări. La un moment dat mă sună comandantul Armatei a 3-a, Roșu, că i-a raportat un colonel că a fost doborât un elicopter cu rachete. Eu îi tot întrebam: „În ce trageți, mă, ca nebunii cu rachete?“ „Păi, știți,

[1] BINI, *Interviu cu gen. Romeo Câmpeanu*, pp. 268–269.

am doborât un elicopter libian.“ „Dă-i ordin colonelului ăla să se ducă la elicopterul doborât, să ia o bucată din profundor și să-mi aducă însemnele Libiei de pe el, să vină cu el la București în noaptea asta“. Dimineață îl întreb: „Unde e, mă, elicopterul?“ „Păi, să știți că nu l-a găsit“. Când am devenit ministru, l-am și schimbat din funcție.

AMS: Domnule general, toată această diversiune venea pe canalele militare, toate treceau pe la MSt-M. Gen. Olteanu mi-a povestit ce-a pățit cu gen. Dândăreanu, la Buzău, că au tras toată noaptea în tot felul de chestii, că luptă cu desant terorist venit pe locomotive etc.

VAS: V-am spus că cel mai mare semn de întrebare îl am asupra acestui amiral Dinu Ștefan, care s-a ferit să vorbească cu mine mult timp.

AMS: Deci credeți că de acolo a pornit.

VAS: Unu: de acolo poate să fie, este posibil. Doi: au mai fost dezinformări de la acel departament de dezinformare al Securității.

AMS: Păi ce numiți dvs. departament era o secție încadrată cu doi oameni!

VAS: A fost un general, care a venit după aia, când eram la Bali, însoțit de doi moldoveni și mi-a propus dacă vreau să cumpăr din Rusia uraniu îmbogățit și mercur roșu cât doresc. Zic: „Măi, frate, cred că mă confunzi“.

AMS: Bun, echipa Iliescu s-a întors la MApN pe 23 dimineața. S-a luat legătura cu Moscova, au început convorbirile telefonice cu Moscova.

VAS: Convorbirile cu Moscova cred că s-au purtat de pe telefonul lui Gușă, din biroul lui de la etajul doi. Cred că de-aia l-au folosit, pentru legătura cu Moscova, și apoi au căutat să scape de el.

AMS: Prin urmare n-ați surprins convorbirile telefonice cu Moscova.

VAS: Nu, nici una, și nici n-am fost informat. O serie de manevre s-au făcut ocolindu-mă și bănuiesc că se gândeau la altceva. Eu nu făceam parte din gruparea filorusă, este posibil să fi fost informați că lucrez cu Occidentul.

AMS: Dar ați avut acest sentiment, că ei sunt o grupare filorusă? Bun, știați că au făcut școala pe acolo, dar era ceva în comportamentul lor care vă sugera că sunt în legătură cu acțiunea sovietică?

VAS: Nu direct. Eu am aflat foarte multe despre acele convorbiri cu Moscova mult mai târziu, de la Gușă, pe vremea când era la Buzău. În timpul evenimentelor, persoanele care mi s-au părut periculoase și am vrut să le arestez au fost ăsta, arhitectul...

AMS: Dnul Lupoi?

VAS: Da, Lupoi, și apoi pe marinarul care n-a avut niciodată legătură cu flota, Cico Dumitrescu. Ăsta a fost consilier militar pe lângă Ministerul Industriei Chimice, ca ofițer de legătură între Ministerul Industriei Chimice și Armată.

AMS: Și de ce ați vrut să-i arestați, ce-au făcut?

VAS: Păi Lupoi a apărut cu arma în mână, că apără el Televiziunea și că Militaru este ministrul apărării naționale.

AMS: El a făcut această afirmație ca urmare a discuțiilor purtate sus la etajul 11 cu dnul Iliescu. El nu a inventat treaba asta.

VAS: Tocmai.

AMS: Iar Cico Dumitrescu a rămas acolo împreună cu alți ofițeri și civili suspecți, în cabinetul doi de la etajul 11, și este cel care transmitea de la MSt-M toate nebuniile alea de pe post cu apa otrăvită, cu elicopterele...

VAS: O parte le-a preluat și de la Caramitru.

AMS: Domnule general, problema rămâne în continuare originea acestor dezinformări. Să știți că în raportul SRI este indicată sursa acestor dezinformări, la Ministerul Apărării Naționale, iar în raport sunt date și nume de ofițeri care se ocupau cu fabricarea și transmiterea de dezinformări. Legate de Dinu, într-adevăr.

VAS: Încă o dată vă spun: Direcția de Informații a Armatei a fost o direcție care a lucrat pe invers. O spun și acum.

AMS: Este un subiect delicat, pentru că DIA a fost întotdeauna o structură de patrioți, foarte discretă, dar fără menajamente. Dacă DIA a reacționat împotriva răsturnării lui Ceaușescu de către sovietici și a acțiunii sovietice în țară, înseamnă că DIA s-a aflat în interiorul misiunii sale de luptă, care trece dincolo de regimuri și se referă la stat. În țară acționau forțe străine, iar DIA avea misiunea să lupte cu ele. Din acest punct de vedere, poate paradoxal pentru unii, dar privind și din perspectiva celeilalte părți, dacă diversiunea și fenomenul terorist au fost declanșate de DIA, asta s-a întâmplat pentru că inamicul pătrunsese în țară și căuta să-și

plaseze oamenii la conducerea statului. În fața istoriei, nu îi poți condamna.

VAS: *No comment!*

AMS: Am două lucruri pe care vreau să le lămuresc. Primul este celebra parolă: „Recurgeți la metodă!“ Este parola stabilită între dvs. și col. Kemenici la Târgoviște, prin care îl anunțați să acționeze pentru a-l suprima pe Ceaușescu. Ați dat detalii în cartea *Moartea Ceaușeștilor,* publicată împreună cu Gelu Voican-Voiculescu.

VAS: Am dat acest ordin, dacă unitatea este atacată și se încearcă eliberarea celor doi.

AMS: Cine ataca unitatea?

VAS: Nu puteam să știu. Nu luați filmul lui Sergiu Nicolaescu, fiindcă este o fantezie. I-am și spus: „Băi, Sergiule, te-am ajutat atâția ani să faci filme, și când a fost vorba să faci unul despre mine, l-ai pus pe Iurie Darie să spună numai prostii. La toți le-ai codificat numele, numai mie mi-ai dat numele în clar. Trebuia să mi-l dai pe Iurie Darie să stau de vorbă cu el, ca să-l învăț cum să se comporte“. Iurie Darie a jucat bine, dar a avut un scenariu prost.

AMS: Problema este clară, domnule general, dincolo de Iurie Darie, filme și regizori: Kemenici a primit ordin de la dvs. în trei rânduri să-i omoare pe Nicolae și Elena Ceaușescu în unitate. Mi-au descris ofițerii cele întâmplate, cu amănunte și în modul cel mai clar. Ați vrut să-i suprimați pe cei doi mult înainte de 25 decembrie 1989. Kemenici n-a fost în stare, și de asta, când ați ajuns la Târgoviște și ați coborât din

elicopter, ați strigat la el: „Am venit să rezolv ce nu ați fost voi în stare“.

VAS: Cel puțin la început, Kemenici a crezut că trebuie să-l apere, pentru că este comandantul suprem. El mi-a spus chiar la telefon: „Cum să n-am încredere în comandantul suprem?“ Și eu atunci i-am spus: „Bine, atunci vezi să nu cadă în mâna altora“.

AMS: Am o sută de argumente împotrivă. Dumneavoastră îi transmiteați ordinul de suprimare lui Kemenici, cum spuneți acum: dacă este atacată unitatea, iar Kemenici, după ce închidea telefonul, dădea ordin trupei să deschidă focul împotriva nimănui, ca să simuleze un atac asupra unității și să aibă pretextul asasinării celor doi. În timp ce trupa trăgea cu toate gurile de foc într-un câmp gol, Kemenici le ordona ofițerilor de pază să intre în încăpere și să-i omoare pe cei doi. Șeful de stat-major, care era și secretarul de partid, s-a dus la dispozitiv, a oprit focul și i-a întrebat pe comandanți: „În cine trageți?“ „Nu știm, ne-a dat ordin comandantul“. Atunci a avut loc discuția între Kemenici și ofițerii lui în care aceștia i-au reproșat că a înscenat totul ca să-i omoare pe Nicolae și Elena Ceaușescu. Kemenici a făcut o criză de stomac și s-a scăpat pe el. Ofițerii l-au spălat de rahat și l-au îmbrăcat cu o uniformă nouă. În acel moment, Kemenici a recunoscut că ordinul de suprimare era dat de ministrul apărării, gen. Victor A. Stănculescu. Ofițerii martori direcți sunt Stoica, Mareș și lt. col. Țecu, secretarul de partid al unității. Oamenii ăștia nu mint.

VAS: Au deschis focul la ordin sau au tras speriați.

AMS: Domnule general, dacă intrăm pe versiunea simulatoarelor, lucrurile devin și mai grave. Pentru că dvs. comunicați secret cu Kemenici, prin parole, și imediat după asta se declanșa atacul simulat asupra unității. Cine știa de aceste convorbiri, decât Kemenici și dvs.? Prin urmare, dacă nu Kemenici o organizat diversiunea ca să-i poată ucidă pe cei doi, atunci simulatoarele au pornit din ordinul dvs.

VAS: S-a știut la Marele Stat-Major, de unde am avut mai multe probleme, și de comunicare și de comandă.

AMS: Țecu se întoarce de la subunități și, după ce oprește focul, îi spune lui Kemenici: „Tov. comandant, înțeleg, dacă este atacată unitatea, să-l împușcăm p-ăsta, dacă se pătrunde în unitate, dacă se ajunge la clădirea în care se află reținut. Dar nu cu o înscenare, care apoi la anchetă ne scoate pe noi criminali, fiindcă atacul n-a existat". Era totuși vorba de asasinarea șefului statului, iar Kemenici a afirmat că a primit ordinul de la dvs.

VAS: Acesta a fost ordinul: „Fiți atenți, dacă cumva unitatea este atacată și sunteți... se pătrunde la el, să nu ajungă Ceaușescu în mâna altora". Ăsta a fost singurul lucru clar pe care i l-am spus.

AMS: Bun, și imediat după asta unitatea este atacată, între ghilimele.

VAS: Poate să fie o treabă care s-a făcut pe plan local. Nu știu despre treaba asta.

AMS: Apoi au vrut să-i omoare când s-a constituit coloana cu care voiau să-i aducă la București.

VAS: Nu mi-a raportat, am aflat-o mai târziu.

AMS: Dvs. în cartea cu Gelu Voican spuneți foarte clar că ați dat acel ordin, sub parola „recursul la metodă“, și i-ați precizat lui Kemenici să-i „arate lui Ceaușescu un tanc“, adică să-l bage într-un tanc și să-l arunce în aer. Asta a făcut Kemenici a doua oară: l-a băgat într-un tanc în coloană și a dat ordin tancului din spate să-l nimicească. Ochitorul nu a vrut să tragă, pentru că însemna să-i omoare și pe colegii lui aflați cu Ceaușescu.

VAS: Cine scrie cartea asta?

AMS: Este interviul pe care dvs. și Gelu Voican-Voiculescu l-ați acordat lui Dorian Marcu.

VAS: Nu se poate, formula nu îmi sună bine.

AMS: Vă rog să reluați lectura cărții și veți vedea că atunci, având amintirea foarte proaspătă, lucrurile erau clare. Voican v-a cerut suprimarea de îndată a lui Ceaușescu, iar dvs. ați pus mâna pe telefon și l-ați sunat pe Kemenici. În textul interviului nostru voi insera acest pasaj. Să trecem mai departe. Brucan și Voican vă presau să-i omorâți pe cei doi Ceaușescu, vă mai amintiți cum ați organizat procesul? Cândva, cu niște ani în urmă, mi-ați spus că juriștii militari au știut de la început că merg să-l judece pe Ceaușescu și au înțeles și sentința.

Document

„Dorian Marcu: Să revenim la destăinuirea dvs. Ce v-a făcut să aveți încredere în domnul Gelu Voican? De ce tocmai în dânsul?

Victor Stănculescu: M-a atras privirea hotărâtă, pătrunzătoare, aproape sfredelitoare și ținuta cvasimilitară. În același timp trebuie să dăm și hazardului un rol – îmi

amintesc perfect: eram mai departe de ceilalți, lîngă numeroasele aparate telefonice, când acest insolit personaj s-a apropiat de mine și mi-a prezentat o analiză surprinzător de exactă a situației în care ne aflam. Comentariul său era pătruns de îngrijorarea că cei doi sunt fugari prin țară. Atunci mi s-a părut firesc să-i spun adevărul, că cei doi erau deja prizonieri la Târgoviște.

DM: Și mai departe?

Victor Stănculescu: Am fost din nou surprins de reacția bruscă a interlocutorului meu care, după o insolită disertație despre Descartes, «recursul la metodă» și rațiunea de stat, debitată pe un ton egal și detașat, în contrast vizibil cu ochii deveniți scăpărători, mi-a propus direct o variantă a suprimării lor imediate, interesându-se de cât de repede ar fi posibilă înfăptuirea acesteia.

DM: Domnule Voican, deci, ideea omorârii de urgență a celor doi vă aparține. Puteți să ne dați o justificare?

Gelu Voican-Voiculescu: Da. Presiunea necesității! În clipa aceea am judecat rapid ce urmări cu adevărat tragice ar fi putut avea menținerea lor în viață, în ideea unei judecăți cu termen lung. Posibilitatea unui revers al situației, în eventualitatea că ei ar fi eliberați, mă îngrozea, știind amploarea pe care o luase lupta de stradă"[1]. (...)

„Victor Stănculescu: Am fost receptiv; subscriind la idee, am telefonat imediat la Târgoviște și am luat toate măsurile de îndeplinire a acestei soluții, în caz de necesitate. Am convenit ca *un simplu ordin verbal* să fie suficient în finalizarea acțiunii.

Dorian Marcu: Și ați avut curajul să ordonați acest lucru prin telefon?

---

[1] Dorian Marcu, *Moartea Ceaușeștilor,* Ed. Excelsior CA, București, 1991, p. 14.

Gelu Voican-Voiculescu: Domnul general Victor Stănculescu a folosit un limbaj criptic, de-o bizarerie uimitoare. Am admirat eficacitatea și promptitudinea cu care a stabilit «soluția» cu comandantul de la Târgoviște.

DM: Vă amintiți bizareria codificării?

Gelu Voican-Voiculescu: Da. Era o referire la două personaje cărora li se va arăta un tanc gol"[1].

VAS: Iertați-mă, va trebui să-mi dați timp să-mi aduc aminte. A fost o perioadă când eram și eu scos din sărite din mai multe motive. A fost un moment când i-am abandonat *(pe grupul Iliescu,* n.a.), m-am dus la Departamentul Înzestrării și mi-am văzut de alte lucruri. Atunci ei m-au căutat: „Unde ești, de ce ai plecat?" Atunci mi-au spus.

AMS: V-au chemat înapoi și ce v-au spus?

VAS: Mi-au spus că trebuie organizat un proces care să închidă epoca Ceaușescu definitiv. „Da, zic, și ce facem mai departe?" „Păi, uite, ia legătura cu Procuratura, ia legătura cu Justiția." Eu nu mai țin minte cum au fost numiți Popa și ceilalți.

AMS: Sunteți foarte obosit, întrebările sunt grele. Vreți să întrerupem?

VAS: Nu mai țin minte exact, este posibil să fi apelat la ăsta care este general acum, Lucescu, parcă prin ăsta am luat legătura și s-a format completul.

AMS: Întrebarea mea este simplă: era clar de la început că urmează execuția lui Ceaușescu?

---

[1] *Ibidem,* p 15.

VAS: I-am întrebat: „Cum o finalizăm, judecata? Îl băgăm la pușcărie, îl punem în domiciliu forțat, cum a făcut și el, sau îl terminăm?“

AMS: Și ce v-au răspuns?

VAS: Cred că a răspuns fiecare: categoric a fost Brucan, Voican a fost pentru suprimare, Iliescu a fost mai ezitant.

AMS: Deci Brucan și cu Voican au fost cei categorici în favoarea suprimării.

VAS: Da. Brucan a și spus: „Ideea este bună, așa trebuie făcut. Orice revoluție trebuie să ia capul șefului statului“. A început el cu teoria, cu Carol al II-lea al Angliei, cu țarii Rusiei... Brucan mi-a mai spus atunci: „Dacă ăsta rămâne ca monument în memoria oamenilor, s-ar putea să le pară rău la un moment dat și să se întoarcă împotriva noastră“.

AMS: Era clar de la început că, indiferent cum se va desfășura procesul, Ceaușescu va fi executat. Încă de la București s-a știut treaba asta.

VAS: Știți cum era treaba aia: să mi-l aduceți mort sau viu! Când s-a terminat judecata, m-am dus la elicopter și mi-am aprins o țigară. Când am ajuns la Clubul Steaua la masă, m-am spălat pe mâini cu whisky. Mi-a raportat ăsta, care e acum director la restaurantul Doina, mi-a raportat că nu e apă. El venea să-mi toarne mie whisky să beau și i-am spus atunci: „Lasă, toarnă aici să mă spăl pe mâini, mă dezinfectez repede și am terminat“.

AMS: De ce? Erați infectat de la trupul lui Ceaușescu?

VAS: Nu. Simțeam nevoia, probabil la fel ca Pilat din Pont. În tinerețe, când am vrut să mă fac medic și am făcut

doi ani practică la Spitalul Militar din Brașov, mă uitam la medici cum se spălau înainte de operație, o jumătate de oră, și apoi când terminau, ca să nu rămână ceva de la pacient. Și acum, când mă întorc din oraș, mă spăl foarte bine pe mâini, după ce am pus mâna în tot felul de locuri.

AMS: Vreți să spuneți că n-a fost un gest simbolic.

VAS: Nu, este un obicei al casei.

AMS: Domnule general, mai este un subiect pentru ziua de astăzi. Observ că sunteți și foarte obosit. Eu voi pleca în Grecia pentru câteva zile, mă duc pe un șantier arheologic, și când mă întorc reluăm discuțiile. Mai avem un subiect pe care îl abordăm și vă las.

VAS: Dacă obosesc, îmi e mai greu să-mi aduc aminte și devin confuz. Scade capacitatea de concentrare.

AMS: Poate ar fi mai bine să fumați mai puțin.

VAS: Nu pot să mă las. Știu că îmi face rău.

AMS: Un subiect foarte sensibil, dar vă rog încă o dată să lăsați românilor adevărul. Este un subiect pe care îl cunoașteți foarte bine, nici nu e nevoie de un efort prea mare de concentrare. Este vorba de așa-numiții „bani ai lui Ceaușescu". Eu pornesc de la un aspect concret, pe bază de probe. După ce au loc procesul lui Ceaușescu și execuția lui, Bebe Ivanovici, care era un tip din Gărzile Patriotice, revoluționar, în sfârșit, se afla la Televiziune, la grupul ăla de comandă instalat acolo, afirmă că a primit prin telefon, de la Ion Iliescu, lista cu capetele de acuzare din procesul lui Ceaușescu. Bebe Ivanovici afirmă în scris că l-a sunat Ion Iliescu și i-a dictat prin telefon capetele de acuzare. La acele capete de

acuzare, care erau în număr de patru, dnul Iliescu îi dictează și un al cincilea cap de acuzare, care nu existase în proces: încercarea de a fugi din țară cu fonduri de 1 miliard de dolari ascunși în bănci din străinătate. *Monitorul Oficial* publică a doua zi acest document, dar cu cinci capete de acuzare, nu cu patru, cum avea originalul de la Târgoviște. Eu am bănuit că dvs. ați fost cel care i-ați atras atenția lui Iliescu că dispariția lui Ceaușescu presupune și preluarea controlului asupra fondurilor statului gestionate de fostul șef al statului.

Document

1. Genocid – peste 60 000 de victime;

2. Subminarea puterii de stat prin organizarea de acțiuni armate împotriva poporului și a puterii de stat;

3. Infracțiunea de distrugere a bunurilor obștești, prin distrugerea și avarierea unor clădiri, explozii în orașe etc.;

4. Subminarea economiei naționale;

5. Încercarea de a fugi din țară pe baza unor fonduri de peste 1 miliard de dolari depuse la bănci străine.[1]

VAS: Nu, eu știam numai atât, că, în diverse puncte de pe Glob – Stamatoiu știa mult mai bine, de asemenea felul în care se vărsau banii în fondul centralizat pentru stingerea datoriilor statului –, pentru acțiuni mari, începând de la propagandă în străinătate, mesele pe care le dădeau în onoarea lui cutare sau cutare, pentru a fi primiți și el, și ea doctori de onoare la diferite academii, în diverse puncte ale Globului sunt depozitate în bănci anumite sume, destul de

[1] *Monitorul Oficial al României*, Anul I, Nr. 3, marți, 26 decembrie 1989, p. 1.

mari, unde oamenii Securității puteau să acționeze, să ridice acești bani și să-i folosească pentru acțiunea respectivă. Stamatoiu mi-a precizat numai două locuri: Singapore și New York, pentru Washington. L-am mai întrebat: „Dar cât este la Singapore? " Și el mi-a răspuns: „Vreo trei milioane de dolari". După aia mi-am dat seama că trebuie să fi fost cel puțin două-trei puncte pe fiecare continent. Scandalul din presă de după evenimente a pornit de la teama că aceste sume au intrat în contul foștilor oameni ai Securității care operau cu ele. Existau și carduri. Pentru asta Ceaușescu trebuia ori să trimită pe cineva cu parola să scoată de la bancomat, ori avea pe cineva în delegație care avea cardul lui și, când era vorba de achitat ceva, îl trimitea pe ăla. Scoteau cât puteau și, să mă ierte Dumnezeu, unii scoteau mai mult decât puteau.

AMS: Ce credeți că s-a întâmplat cu acești bani din depozitele respective în momentul când Ceaușescu a dispărut?

VAS: Au apărut noii milionari.

AMS: Credeți că au folosit banii de capul lor sau au fost totuși controlați?

VAS: Va trebui să întreb pe cineva, nu știu mai multe.

AMS: Dvs. vă referiți doar la acele depozite la care aveau acces anumiți oameni care pregăteau vizitele lui Ceaușescu în străinătate. Alții spun că erau niște conturi folosite pentru diferite operațiuni comerciale. Vedeți că noi discutăm despre două lucruri distincte: banii pentru acțiunile personale ale lui Ceaușescu, vizitele, care pot primi denumirea de „banii

lui Ceaușescu“ pentru că îi folosea el, și sigur că exista acoperirea că făcea vizitele astea în folosul statului român, nu se ducea să se plimbe. Și banii țării, cu care se făceau afaceri. Vă reamintesc că, în timp ce sumele pentru vizite și propagandă în străinătate erau relativ mici, de ordinul a câteva milioane de dolari, sumele pentru afaceri erau foarte mari, sute de milioane. Astea erau o altă categorie.

VAS: Despre astea trebuie să vă spună George Păunescu.

AMS: De ce?!

VAS: El a fost director în Ministerul Comerțului Exterior, bătut în cuie acolo pentru că lucra pentru Securitate, prin el lucra Securitatea în minister.

AMS: Dar pe domnul Stolojan nu l-ați cunoscut, că se ocupa exact cu aportul valutar?

VAS: Nu. L-am cunoscut abia la guvern, prin ’90.

AMS: Domnule general, mai țineți minte cum ne-am cunoscut? Ați venit acasă la mine cu niște persoane de la Fundația România de Mâine să mă rugați să fac un ziar al Universității „Spiru Haret“. Cu această ocazie mi-ați povestit că tocmai vă întorseserăți dintr-o vizită în Libia, de unde ați adus în valizele diplomatice 100 de milioane de dolari, o datorie a Libiei față de România.

VAS: Da, da, a fost așa, dar a fost puțin față de ce datorie aveau. Cred că aveau cu totul vreo 500 de milioane să ne dea.

AMS: Cui i-ați dat banii? Ați venit cu ei cash în valize, cui i-ați predat?

VAS: La banca Bancorex. Era o doamnă care răspundea de departamentul ăsta. De asta am spus eu că s-a căutat probabil să se zdrobească Bancorexul, pentru ca să se piardă urma celor care au beneficiat de banii adunați acolo din diverse fonduri speciale.

AMS: Vă repet întrebarea: acești bani erau controlați de cineva care dirija toată această operație de recuperare a „banilor lui Ceaușescu" sau au făcut-o de capul lor? Oamenii ăștia au luat banii de prin conturi și au apărut în România ca milionari?

VAS: A fost marele mister de ce a fost atât de repede spart Bancorexul, după ce se mutase în Calea Victoriei la, vorba șoferului meu, la „Cilindrul cu bani".

AMS: Opinia mea este că acești bani au fost recuperați integral, cu excepția unor sume mici, pe ici, pe colo, furate de unii pe riscul lor, și că, folosind acești bani recuperați s-a lansat noua serie de milionari români, dar controlată prin Ministerul de Finanțe.

VAS: Sigur că au fost controlați, și acest control nu putea să-l exercite decât partidul la putere, adică FSN. Partidul care a fost 12 ani la putere a controlat acest fenomen și a avut timp să șteargă urmele.

AMS: Da, numai că vedeți că ne întoarcem în același loc: omul de finanțe al acestui FSN este fostul șef de la departamentul de aport valutar, domnul Stolojan, devenit ministru al finanțelor.

VAS: Da, da.

AMS: La el ajunge firul, după cum mi-ați povestit, altfel n-are cum.

VAS: El știe adevărul.

AMS: Eu cred că știe, dar nu vrea să vorbească. Eu speram că știați dvs., că v-ați ocupat cu problema asta a banilor. Banii Armatei știu că au rămas la Armată.

VAS: Pe mine m-a deranjat foarte mult faptul că s-a spart Bancorexul. Ca să spargă Bancorexul, care avea cele mai importante sume și primite numai din fonduri, să zic așa, dirijate, speciale, s-au spart câteva bănci înainte: Banca Religiilor, Banca Agricolă, cutare, cutare. În această campanie spectaculoasă nici nu s-a băgat de seamă ce s-a întâmplat cu banii de la Bancorex. Marele furt a fost atunci, nu în decembrie. În decembrie s-a recuperat tot.

AMS: Domnule general, vă mulțumesc foarte mult. A fost o discuție lungă și consistentă.

La jumătatea lunii septembrie, în timp ce mă aflam într-o localitate izolată din Creta, pe un șantier arheologic, am fost sunat de pe continent, din Grecia, pentru a fi anunțat că în România „gen. Stănculescu, deși grav bolnav, s-a distrat seara la un cazinou cu o femeie tânără și fumează ca un turc". Presa l-a atacat cu violență și l-a acuzat că simulează. La 18.09.2009, Curtea Militară de Apel București a hotărât reîncarcerarea gen. Stănculescu, astfel că ultimul interviu nu a mai putut fi luat la data programată (21 septembrie 2009).

Erorile gen. Stănculescu sunt că nu a înțeles cât de departe poate merge ipocrizia românilor, pe care i-a scăpat de Ceaușescu în 1989, și

că, în era celor mai rapide comunicații, știrea că un cetățean din România a fost la cazinou poate ajunge într-un sat izolat din munții Cretei în câteva secunde.

V

30 noiembrie 2009
Spitalul Penitenciar Jilava, București

AMS: Îmi pare rău că trebuie să ne întâlnim într-o astfel de situație, dar sper să se rezolve cât mai curând și să fiți liber.

VAS: Am recuzat procurorul, col. Toader, care a fost de la început până la sfârșit, de zece ani, mă acuză cu aceleași argumente false și Justiția îl crede sau, mai bine zis, îi convine să-l creadă. Dacă ăsta a fost la toate înfățișările, măcar acum, la sfârșit, să puneți altul.

AMS: Dle general, am discutat subiectul ăsta cu Timișoara, cum ați ajuns acolo, dar, pentru că eu trebuie să fiu mai dur decât procurorii am să vă spun că există posibilitatea să aibă dreptate. Există o informație, declarația gen. Ilie Ceaușescu de la comisia parlamentară de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989, care descrie scena în care dvs. ați intrat la Milea cu textul bilanțului anual al Armatei. Ilie Ceaușescu declară că v-ați oferit să mergeți la Timișoara cu următoarele

cuvinte: "Păi, eu în 1956 am fost acolo și lucrurile s-au rezolvat foarte repede, fără prea mare agitație, și știu cum se face treaba asta". Sigur că eu, în momentul în care am recitit pasajul ăsta, mi-am adus aminte de discuția noastră și de faptul că tocmai mi-ați povestit despre participarea la acea operațiune de represalii din 1956, condusă de Patilineț.

VAS: Și de gen. Dragnea, care era comandantul Corpului de Armată.

AMS: Aș putea să cred că Ilie Ceaușescu, pe care l-ați arestat, a vrut să se răzbune pe dvs., dar parcă această coincidență e prea mare.

VAS: Întrebarea este alta: de unde a aflat el discuția? Ilie Ceaușescu n-a fost prezent la discuția mea cu Milea. În al doilea rând, iar asta este important, Ilie Ceaușescu a spus-o după evenimente. Eu acolo m-am dus cu darea de seamă, ministrul mi-a spus că este foarte îngrijorat de ce se întâmplă la Timișoara, și atunci i-am reprodus eu felul în care s-au petrecut lucrurile în 1956: Dragnea și cu Patilineț au strâns manifestanții, i-au dus la Săcălaz și au stat acolo până s-au liniștit, n-au bătut pe nici unul, n-au împușcat pe nici unul.

AMS: Deci este adevărat că ați avut această replică!

VAS: Da.

AMS: Prin urmare, putem spune că Ilie Ceaușescu a aflat de la cineva.

VAS: De la Milea. Era singurul care putea să reproducă discuția, pentru că am fost doar noi doi.

AMS: Dar nu credeți că este posibil ca Milea să vă fi trimis acolo tocmai pentru că dvs. cunoșteați felul în care la

Timișoara, în 1956, fusese reprimată o mișcare a studenților? Mie mi se pare logic. „A, da, tu ai fost acolo? Păi, ia du-te tu, că știi cum se rezolvă treaba!“

VAS: Nu, n-ar fi adevărat. Milea era îngrijorat că nu avea informații asupra evenimentului în sine. Cum informațiile veneau de regulă de la Securitate, Armata nu a avut date despre ce se întâmplă la Tökes și oricum nu era problema Armatei. Ceaușescu Nicolae făcea presiuni pentru implicarea Armatei în incident, Milea ceda, dar își dădea seama că este un abuz, că n-are ce căuta acolo. Pentru asta mi-a spus: „Du-te și tu acolo, ia legătura cu comisiile militare și află care este starea de spirit în uzine, că nimeni nu mi-a dat informații“.

AMS: Este totuși o neconcordanță, pentru că una este să nu ai informații despre cazul minor Tökes, cu care Armata nu avea nici în clin, nici în mânecă, și cu totul altceva este să pleci în misiune pentru a afla care este starea de spirit a muncitorilor din întreprinderi.

VAS: Această discuție s-a purtat în 17 decembrie, pe la ora unu, după ce în noaptea de 16 spre 17 decembrie avusese loc atacul asupra Comitetului Județean de Partid și devastările din Timișoara. Nu mai era vorba de nici un Tökes, ci de un protest, mă rog, și de un atac la adresa forțelor de ordine. Armata nu avea ce căuta în treaba asta, dar Ceaușescu a implicat-o pentru că Securitatea și Miliția nu mișcaseră. De aici acuzația de trădare și celelalte...

AMS: Dar cum vă explicați că tocmai pe Patilineț, pe omul care efectuase operația de reprimare din 1956, îl vedeați

drept succesor al lui Ceaușescu, în condițiile unei lovituri militare?

VAS: Eu vreau să fiu corect cu dvs...

AMS: Nu cu mine, că eu sunt doar istoricul care consemnează, ci cu românii...

VAS: Da, bineînțeles. Nu știam ce este la Timișoara, mai ales că fusese ceva asemănător și la Brașov și cunoșteam nemulțumirile și din alte orașe. Dvs. ca istoric trebuie să înțelegeți că mulți oameni din conducerea statului și din Armată așteptau căderea lui Ceaușescu, dar este important de știut că nimeni nu se gândea la o revoltă a *maselor,* ci la o răsturnare din interiorul partidului. Nimeni nu se gândea: „Lasă, că se revoltă populația și Ceaușescu cedează puterea și astfel se rezolvă problema". Nu. Realitatea este că și eu, și alții vedeam soluția din interiorul partidului. O mișcare la Timișoara sau la Iași li se părea o chestie periculoasă, necontrolată. Or, în mentalitatea de atunci, o schimbare a lui Ceaușescu de către partid însemna și rezolvarea problemelor populației, mai ales a celor economice.

AMS: Este bine că ați făcut precizarea, pentru că se identifică astfel modul de gândire al conducerii politice de atunci și faptul că nimeni nu vedea posibilă o răsturnare a lui Ceaușescu prin revoltă populară.

VAS: Da, bineînțeles! Numai după evenimente s-au trezit unii cu pretenția că au avut conștiință revoluționară.

AMS: Mentalitatea era că de fapt ei, activiștii de partid, fac revoluția, revoluția socialistă. Nu concepeau o revoluție a populației împotriva comunismului.

VAS: Eu pot afirma despre mine că, prin educația mea, întrezăream o posibilitate, dar conducerea politică în nici un caz. Pe de altă parte, cred că nici populația nu mergea atât de departe cu gândul și că, abia în momentul în care Ceaușescu a fost îndepărtat de la putere de alții, au apărut unii cu ideea căderii comunismului. Dar oricum erau o minoritate și oricum ideea căderii comunismului era legată în România de desprinderea de sub tutela Moscovei.

AMS: Este posibil să aveți dreptate, deși logica îmi spune că scandarea numelui lui Gorbaciov la Timișoara în timpul evenimentelor indica o solidarizare cu reforma sovietică.

VAS: Asta nu schimbă imaginea pe care o avem despre nivelul de înțelegere a momentului. Poate se gândeau doar la o perestroikă și la schimbarea lui Ceaușescu, și atât. Asta dovedește ce am spus... Ideea de cădere a comunismului a venit după, în momentul în care s-a văzut că se poate să ne rupem și de ruși, adică să mergem mai departe, pentru că îndepărtarea lui Ceaușescu era rezolvată, o rezolvasem eu.

AMS: Sigur, lucrurile astea nu se știau...

VAS: Nu, nu se știau, dar nici eu nu pot spune că am mers cu ideea prea departe.

AMS: Mi se pare corect ce spuneți. Erați militar, ideea că un militar ia în calcul o revoltă populară este o fantezie. Militarul este simbolul ordinii.

VAS: Așa au stat lucrurile atunci, nu trebuie inventat nimic.

AMS: Dle general, eu am revăzut interviurile noastre anterioare și am simțit că în anumite locuri este nevoie de mai multă adâncire a cazului, de mai multe precizări. Eu nu

vreau ca informațiile acestea să fie înțelese doar de militari, ci să fie pe înțelesul românilor.

VAS: Asta vreau și eu.

AMS: De exemplu, mi-ați spus că înainte de Congresul al XIV-lea ați stat de vorbă cu diferiți activiști de partid cu funcții înalte și care se așteptau și ei ca N. Ceaușescu să fie înlocuit la Congres.

VAS: Principalul interlocutor a fost Ștefan Andrei, cu care eram prieten. Cu el aveam curaj să vorbesc chestiuni de astea.

AMS: Alții nu?

VAS: Nu mi-aduc aminte să fi vorbit astfel de lucruri. Mi s-au cam șters astfel de amintiri.

AMS: Aveați relații cu Constantin Olteanu? Era șef de secție la CC.

VAS: Fusese ministrul meu.

AMS: Îl vizitați, vă duceați pe la el când intrați la CC?

VAS: Nu prea. Mă mai duceam pe la Gărzile Patriotice, când era șef Milea.

AMS: Asta era de mult. Eu mă refer la 1989.

VAS: La Olteanu nu prea m-am dus.

AMS: Dar în discuțiile cu Ștefan Andrei venea vorba despre Ceaușescu?

VAS: Am să vă povestesc un caz, ca să înțelegeți ce se putea vorbi și care era nivelul. Am fost în mai multe misiuni în străinătate, în care s-a întâmplat să fie și Ștefan Andrei, și am fost chiar într-o misiune în Etiopia în care am fost numai noi doi.

AMS: Acolo ați analizat situația lui Ceaușescu?

VAS: Da, dar ca evocare a întâmplării din Libia. Repet, eu încerc să aduc situația la nivelul real, la felul concret și real în care se desfășurau astfel de lucruri. Ideea cu comploturi, conspirații și chestiuni de-astea este o fantezie. Eu cel puțin nu am participat la lucruri de-astea. În Etiopia am discutat cu Ștefan Andrei momentul Libia, când Gaddafi pur și simplu și-a bătut joc de Ceaușești. Mai întâi a fost aterizarea amânată, apoi aterizarea făcută și avionul rămas la un capăt de pistă, pentru că Gaddafi nu venise, cu faptul că întâlnirea trebuia să fie la ora 17.00 și ăla la 18.00 încă nu apăruse, și dacă Andrei nu insista pe lângă ei și nu-l convingea pe Ceaușescu să rămână, pleca. Ceaușescu striga deja: „Gata, hai să plecăm, voi nu vedeți că ăsta își bate joc de noi?“ și a reușit să-l mențină pe loc, să nu plece. După aceea, la masă... când s-a ținut masa, fusese întâlnirea bilaterală, tête-à-tête, noi specialiștii separat, Andrei, eu, Gheorghe Oprea, după care noi așteptam alături să ne anunțe când se termină întrevederea, urmând să mergem la dineul oficial. În momentele astea au început să se spună bancuri, eu nu sunt prea mare specialist, dar Ștefan Andrei și cu Oprea le spuneau bine. Stând așa, la un moment dat ne-am dat seama că este prea multă liniște alături, la întrevederea oficială. Ies ca să văd ce se întâmplă și când ies îmi spune unul: „Au plecat la dineul oficial, sunt la masă“. Când caut, nu mai era nici mașina, ne lăsaseră acolo. Atunci am luat mașina de la gărzile de securitate, am traversat curtea aia mare și am ajuns la salonul de protocol. Când am intrat în sala aia mare, se

cânta imnul, toată lumea era în picioare, iar în momentul în care s-a terminat intonarea imnului, Elena Ceaușescu a vrut să se așeze la masă cu Ceaușescu. Atunci oamenii lui Gaddafi o iau pe ea, o trag și o pun la o masă unde erau numai femei. Ea face puțină agitație, protestează, el îi face semn să se așeze, dar evident erau iritați amândoi. A fost un moment în care s-au simțit umiliți.

AMS: Și ce legătură avea acest incident cu discuția pe care ați avut-o cu Ștefan Andrei în Etiopia?

VAS: Rămânând singur cu Ștefan Andrei în Etiopia, am analizat împreună acest incident. Andrei privea critic acest incident, prin prisma diplomatului, și în primul rând faptul că ăla l-a tratat pe Ceaușescu ca pe un nimic.

AMS: Și ce însemna asta?

VAS: Asta însemna că se confirma căderea prestigiului lui Ceaușescu în lume. Imaginea lui se prăbușise, dacă ajunsese un paria, cum era Gaddafi, să-și bată joc de el. Acesta a fost subiectul discuției, importanța ei pentru mine. Ștefan Andrei observase că unul dintre atuurile lui Ceaușescu dispăruse și nu se mai putea conta pe o reacție a lumii la o eventuală amenințare. Garanția pe care o reprezentase Ceaușescu pentru România dispăruse. Pericolul era mare.

AMS: De aici ideea că trebuie înlocuit.

VAS: Absolut, deși atunci lucrurile nu se spuneau așa direct.

AMS: Dar discuția a avut loc oricum.

VAS: El, ca diplomat, și eu, ca general în Armată, nu puteam trece cu vederea o astfel de situație pentru țară.

Scăderea acțiunilor lui Ceaușescu pe piața internațională nu îl privea doar pe el, ne privea și pe noi, iar noi știam ce însemnase numele lui Ceaușescu înainte, că cu asta ne ocupaserăm. La nivelul nostru, noi priveam altfel lucrurile decât la nivelul populației. Noi nu aveam lipsuri așa de mari, mai ales cei care mai ieșeam pe afară. Populația era normal să-și canalizeze nemulțumirea pentru că trăia în lipsuri, în timp ce noi vedeam alt gen de pericole, și în primul rând securitatea națională, problema țării. Și, sigur, exista și perspectiva istorică, adică știam ce înseamnă să slăbești forța de apărare a țării. Or, forța de apărare a țării atunci era diplomația și cu forța militară. Ceaușescu începuse să le piardă pe amândouă. Accelerat.

AMS: Și cum vedea Ștefan Andrei plecarea lui Ceaușescu de la putere?

VAS: Spunea: „Nu mai ține! Nu mai ține". El considera că începuse o perioadă în care ea a pus gheara efectiv în gâtul lui. Așa spunea: „Elena Ceaușescu a pus gheara în gâtul tovarășului. Ea conduce!" Îmi povestea ce a mai făcut Elena Ceaușescu, și la un moment dat m-am lovit chiar eu de chestiunea asta, convingându-mă că Andrei avea dreptate. Primul incident a fost cu avioanele MIG 29. Se face raport, se aprobă de Ceaușescu, eu plec la Moscova să semnez contractul, semnez contractul de achiziție și pe la prânz mă sună Milea: „Victore, vino repede înapoi". „Bineînțeles că vin înapoi, că n-o să rămân pe aici." Era jale și la ruși, se trăia mai prost ca la noi. Și Milea îmi spune: „Victore, să nu mai semnezi contractul". „Păi, gata, l-am semnat deja la ora

10.00.“ „Aoleu, ce ne facem? Vino repede acasă să-ți explic.“ Mă întorc în țară și Milea îmi spune că Elena Ceaușescu a intrat în biroul lui Ceaușescu și a băgat mâna în maldărul de lucrări de pe masa de lucru a acestuia, a început să le răsfoiască, să le împrăștie și să comenteze: „Ce ne trebuie nouă MIG-uri acum, ce-i trebuie Armatei să cumpere avioane? Noi n-avem bani să plătim datoriile“... și așa mai departe. „Să nu se mai ia“ și scoate lucrarea și o blochează.

AMS: Iar Ceaușescu nu avea nici o reacție?!

VAS: Ceaușescu i-a transmis lui Milea telefonic că s-a renunțat la contract.

AMS: Deci o asculta pe ea.

VAS: Da. Vin la București înapoi, îmi spune Milea ce s-a întâmplat și ne trezim în fața unei situații aparent fără ieșire, în care practic nu se dorea informarea sovieticilor că s-a renunțat și pur și simplu urma să nu se mai plătească acea comandă. Nu se mai întâmplase așa ceva. Comportamentul devenise acela al unui stat fără credibilitate. Acest lucru este important de știut.

AMS: Și totodată justifică atitudinea structurilor înalte ale puterii, felul în care dvs. vedeați lucrurile.

VAS: Da, bineînțeles. Ceaușescu începuse să facă rău statului. Dă-o dracului de ideologie, de partid și alte chestiuni de-astea: Ceaușescu deteriora poziția statului român. Să o spunem clar. Aici nu era vorba că ne-am săturat de Ceaușescu și că ne-am plictisit de Ceaușescu. Dacă eu, cel puțin, am jucat un rol, l-am jucat pentru că eu aveam o responsabilitate în structura statului, acolo unde eram eu și cu limitele mele

de competență. Nu știu ce gândeau alții, dar în economie, în diplomație și în Armată exista o... cum se spune?... o atitudine. Nu, altfel...

AMS: O motivație?

VAS: Așa! O motivație de altă natură. Ne durea undeva de partid... Era mecanismul statului. Să vă spun mai departe. Am plecat la Ștefan Andrei. Îi zic: „Uite ce-am pățit!" Și el îmi spune următorul lucru: „Spune-i lui Vasile *(Milea,* n.a.) să facă raportul încă o dată, exact cum a fost, trimite-l pe traseu să ajungă iar la grămada de pe masa lui Ceaușescu. De acolo îl ridic eu peste o lună". Și, într-adevăr, după trei săptămâni ne-a scos aprobarea. Apoi m-a chemat pe mine, mi l-a dat înapoi și pe baza asta am avut acoperirea pentru a derula contractul. Am adus în țară 18 sau 24 de MIG-uri 29. Nu le-am adus ca să mă uit la ele cum zboară, ci le-am adus ca să apăr țara cu ele. Aici trebuie să se înțeleagă atitudinea mea. Este ușor să spui că Stănculescu a fost apropiatul lui Ceaușescu sau al ei și i-a trădat, dar trebuie să se înțeleagă cât de periculos pentru stat devenise Ceaușescu și mai ales ea.

AMS: Cu alți lideri politici nu purtați astfel de discuții?

VAS: Cred că am mai comentat accidental, dar am uitat... Probabil că nu au fost lucruri importante și nu vreau să le dau eu importanță acum. Cu Oprea am mai discutat, atunci când Ceaușescu a hotărât să scoată metalele prețioase din industria militară. Alt caz grav.

AMS: Cum ați reacționat pentru faptul că nu s-au făcut avansările la 23 august și 25 octombrie 1989?

VAS: Nu s-a făcut nici o avansare. Iar în 1988–1989 s-au blocat și trecerile în rezervă, ca să nu se mărească fondul de pensii.

AMS: Dar ce reacție ați observat la colegii dvs. din Armată?

VAS: În general, nemulțumire, nemulțunmire, iar cei mai nemulțumiți erau cei care aveau o perioadă foarte mare de așteptare de la gradul de colonel la general. Or, aceste situații se refereau în cea mai mare parte la ofițeri aflați în poziții importante în Armată. Atenție! Una este nemulțumirea unui locotenent-colonel care nu este avansat colonel, nu știu unde, la Transmisiuni sau la Geniu, și cu totul altceva este să nu treci de la colonel la general un ofițer care este comandant sau șef de stat-major la o unitate importantă de ani de zile și nu-i dai drepturile.

AMS: Situația asta a contat în decembrie 1989.

VAS: Bineînțeles că a contat!

AMS: Totuși, au executat fără crâcnire ordinele lui criminale și au tras.

VAS: Asta este o chestiune care depășește discuția noastră de aici. Poate psihologii să o discute... Nu exista scăpare, nu exista loc de manevră, plus că amenințarea a apărut sub forma unei diversiuni care în termeni militari premerge agresiunea armată. În astfel de situații nu faci analize.

AMS: Dar generalii pot evalua altfel o astfel de situație.

VAS: Aveți dreptate, dar țineți cont că, exceptând unele cazuri rare *(zâmbește)*, generalii noștri erau proveniți din

muncitori sau țărani, crescuți și făcuți de partid, și multe funcții militare erau ocupate de activiștii de partid...

AMS: Milea, în primul rând.

VAS: Da, și Milea. Se discuta atunci, la fel cum se discută acum în Statul-Major General, că s-a umplut de marinari *(râde)*.

AMS: Totuși, eu cred că a contat această nemulțumire a militarilor în decembrie 1989, deși din păcate i-au executat ordinele lui Ceaușescu și lui Milea.

VAS: Prima mare greșeală care s-a făcut a fost mutarea comandamentului la CC, sub ochii și sub controlul lui Ceaușescu și al ei. Milea trebuia să rămână la minister, de unde se mai puteau rezolva niște lucruri, inclusiv să o cotești la un moment dat. Pe când așa, l-au controlat tot timpul.

AMS: Dar dvs. credeți că Ceaușescu era idiot? Trebuia să-l aibă sub ochii lui, ca să fie sigur că transmite ordinele.

VAS: Și cu toate astea, Milea a tot amânat deschiderea focului în manifestanți *(de la baricadă,* n.a.), în condițiile în care Ceaușescu punea presiune permanentă pe el: „Lichidează! Lichidează!"

AMS: Apoi, la 23.30, l-a încadrat cu frații săi Ilie și Andruța și l-a trimis să tragă în oameni, ceea ce a și făcut. Andruța și Ilie – nici o zi de pușcărie!

VAS: Da, bună, dar râd eu cam așa... De aceea nu am avut încredere în generalii din camera aia militarizată, de operații, de la CC, doar m-am interesat unde sunt trupele și am acționat cu echipa de transmisiuni. Deja erau prea contaminați toți de presiunea lui Ceaușescu și, după cum mă

interesasem, participaseră la represiune. Eu văzusem ce se întâmplase și la Timișoara, am aflat și ce se întâmplase la București și îmi dădeam seama că Armata este în pericol de pierdere a credibilității. Trebuia făcut ceva, repede și fără discuții. Dar, vă repet, așa am gândit atunci. Acum aș putea să intru în niște legende, să fac de-astea... cum se zice... eroisme... cutare și cutare... eu am hotărât, am făcut și am dres. Nu. Acțiunea mea a fost rapidă, conștient că era momentul să acționez ca militar.

AMS: Oricum a fost acțiunea unui militar.

VAS: Evident... și nu putea fi altfel.

AMS: Dle general, revăzând interviurile am observat că este un subiect asupra căruia trebuie să reveniți și la care ar trebui să spuneți mai multe: faptul că știați dinainte de răsturnarea lui Ceaușescu de la putere și că, odată cu acest moment, va izbucni un conflict armat între Armată și Securitate. Repet: o schimbare de șef comunist nu presupunea așa ceva, ba chiar era exclus să se întâmple. De unde știați că va fi un conflict militar violent între Armată și Securitate?

VAS: Nemulțumirile din Armată erau foarte mari.

AMS: Acest argument nu este suficient. O schimbare de lider comunist nu implica lupta structurilor militare. De unde ați știut ce urmează să se întâmple, astfel încât v-ați scos ginerele și fiica din structurile Securității? Aici s-ar putea să fie un secret pe care nu vreți să-l dezvăluiți?

VAS: Cam așa ceva. Dar... Cele două informații au venit din două locuri diferite. Mai sunt oameni în viață de la ei pe care nu vreau să-i dezvălui și să-i pun într-o situație proastă.

AMS: Care de la ei, de la Securitate?

VAS: Da, de la Securitate.

AMS: Ei v-au informat.

VAS: Da.

AMS: Dle general, nu trebuie să-mi spuneți mie, trebuie să spuneți românilor.

VAS: Ce facem cu ei acuma? Eu mi-am spus că trebuie să se stingă treaba și după aia... să nu se afle.

AMS: Vă înțeleg într-un fel... Și totuși, fără să-mi dați nume, trebuie să-mi confirmați că v-au informat anumiți ofițeri de la Securitate.

VAS: Anumiți generali.

AMS: ... de la Securitate, că va exista acest conflict sau că va fi răsturnat Ceaușescu în decembrie?

VAS: Ambele.

AMS: Știau de atunci că Armata va acționa împotriva Securității? Cam cu cât timp înainte?

VAS: Cu puțin timp înainte de Congres. Atunci au început să se adune.

AMS: Erau siguri că Ceaușescu va fi îndepărtat. De către cine?

VAS: Aveau semnale din exterior, în primul rând, și bineînțeles că ambele zone, Estul și Vestul, se puseseră de acord și lucrează prin oamenii lor de aici. Tot ei mi-au spus că s-au intensificat acțiunile lor la noi în țară. În al doilea rând, s-a pus problema dacă mai luăm sau nu mai luăm anumite produse de pe piețele pe care își desfășurau activitatea. Deja vă orientez spre zona de unde proveneau *(râde)*.

AMS: Eu bănuiesc că unul dintre generalii de Securitate, cu care, de altfel, erați prieten, era Stamatoiu *(interlocutorul râde).* Este clar că e vorba de Stamatoiu.

VAS: Mai era apoi cel care se ocupa de problemele administrative ale Securității și apoi, după decembrie, a fost pus la Poliție. El mi-a spus că îndepărtarea lui Ceaușescu se va produce la sfârșitul anului, iar acțiunea va fi a partidului. Așa se explică de ce așteptam Congresul ca moment al schimbării.

AMS: Bun, în ce privește faptul că Ceaușescu va fi îndepărtat de la putere în decembrie ați aflat de la generali de Securitate. Aveau semnale, știau momentul și probabil cine va acționa.

VAS: Aveam în subordine mulți adjuncți ai miniștrilor, dar uneori vorbeam și cu miniștri. Cu Nicula, cu Avram îmi aduc aminte că am discutat la un moment dat plecarea lui Ceaușescu. Ei își dădeau seama, după efectele economice ale embargoului extern, că nu vom putea rezista și că se îngustează posibilitățile noastre de rezistență. Pentru a scăpa, trebuia să-l debarcăm pe Ceaușescu. Securitatea știa asta și de aceea nu voia să se bage, pentru că nu știa cine câștigă. Ei au așteptat până în ultimul moment, și asta i-a costat.

AMS: Important este cum vorbeau despre această plecare a lui Ceaușescu de la putere: că se prăbușește economia și se declanșează o revoltă a populației împotriva lui sau că Estul și cu Occidentul, cum spunea un general de Securitate, își dau mâna și îi fac vânt?

VAS: A doua variantă. V-am spus: era exclusă o revoltă a populației. Această variantă exista doar în planurile sovietice, care gândeau în termenii marxiști, ai *masselor*. Ceaușescu a fost nuca tare în jocul puterilor. O mare parte din violențele de la noi s-au datorat faptului că Ceaușescu a fost nuca tare pe care nu o puteau sparge cu aparatul de partid. S-a certat cu Gorbaciov, s-a certat și cu Bush sr., i-a jignit. Cu Bush mai puțin, dar lui Gorbaciov i-a spus mai multe și mai dure, acuze grave, care au generat răzbunări.

AMS: A apărut o întrebare acum și nu vreau s-o uit: problemele pe care le aveam noi atunci cu căldura, cu lipsa energiei, se datorau faptului că sovieticii tăiaseră gazul, cum se spune?

VAS: Este adevărat că noi aveam un consum exagerat de energie, capacități ale producției industriale foarte mari, care erau mamuți energofagi. De aceea, din timp în timp, trebuia să se facă pauză la alimentare pentru așa-numita raționalizare a energiei. La petrol se hotărâse să nu mai continuăm extragerea de la noi din țară, că nu mai avem resurse, rezerve. A fost mai greu. Pe de altă parte, atunci când am intrat în criză, eu am plecat în ianuarie 1990 la Moscova și am luat printr-un contract 1 miliard de metri cubi de gaz suplimentar pentru România. Dar înainte, cererile lui Ceaușescu au fost respinse. Erau niște presiuni economice, pe de o parte, din ambele părți ale Globului, iar pe de altă parte acționau niște interferențe care ne scoteau de pe alte piețe. Vă dau un exemplu: în fiecare vară se făcea o afacere de 15 milioane de dolari cu Marocul, noi le dădeam arme, ei ne dădeau fosfați

pentru îngrășăminte. În 1989 au refuzat afacerea. Motivul: primiseră indicația să nu mai lucreze cu România și le-au oferit alt producător, alt partener. Marocul s-a conformat, pentru că Ceaușescu era acum inamicul public al lumii.

AMS: Să revenim la cele două aspecte foarte importante ale schimbării lui Ceaușescu. Dintr-o parte, adică de la Securitate, ați aflat că se pregătește afară și cu mână dinăuntru răsturnarea lui.

VAS: Sus, la nivel înalt în partid, existau cei care își dădeau seama că economia se duce. În aceste condiții au început să aplece urechea la sovietici. Cea mai ușoară scuză era că a pus Ceaușeasca mâna pe putere. Aceasta a fost un fel de mască, de aparență pentru cauzele mai grave.

AMS: Dar nu erau în stare să facă ceva. Lucrurile astea au rămas în stadiul declarativ.

VAS: Declarativ, așa este. Eu am vrut însă să vă explic ce anume așteptam eu, iar prin noiembrie, după Congres, am fost descumpănit, pentru că nu se întâmplase. Erau lași.

AMS: Rămâne totuși al doilea aspect: de unde ați știut că atunci când cade Ceaușescu va izbucni conflictul armat dintre Armată și Securitate? Existau niște generali la Armată care spuneau: „Aoleu, de-abia aștept să cadă Ceaușescu ăsta, ca să mă răzbun pe Securitate!“?

VAS: Nu, nu așa, să știți că se fereau. Exista doar o tensiune. Acum stau și mă gândesc...

AMS: Poate totuși prietenii pe care i-ați avut prin Occident... Este tipul de informație care vine de afară.

VAS: Știu că este logic asta, dar eu mi-am dat seama de realitatea acestui conflict violent după, în momentul în care Militaru a început să acționeze.

AMS: Dle general, v-ați scos fiica și ginerele din structurile operative ale Securității, ca „să nu fie tocați", așa mi-ați spus. V-am întrebat și mi-ați spus că Securitatea va fi „tocată". De unde știați?

VAS: Nu pot să spun acum.

AMS: Tot atunci mi-ați spus că acest conflict, anunțat foarte repede pe televizor, deși șefii Securității erau cu dvs. la MApN, a fost organizat probabil de afară. De aceea, eu gândesc logic că informația v-a venit de afară. În momentul în care prietenii dvs. din Occident v-au anunțat: „Îl dăm jos pe Ceaușescu", tot ei știau că vor fi autorii diversiunii pregătite pentru căderea lui Ceaușescu. Sau credeți că pe Ceaușescu l-au răsturnat Tökes, Doina Cornea, revolta *masselor*, Dan Iosif și cu Dincă?

VAS: Hai, că asta e o glumă prea proastă! Nu. Eram prieten cu atașatul militar american la București. Vă rog să nu-i dați numele. Am fost la el la reședința lui de mai multe ori, inclusiv cu atașatul militar francez, care stătea pe Dorobanți, înainte de a mă muta eu din apropiere, și de la care am învățat să fumez Gauloise, de-alea puternice, că îi spuneam: „Tu ai misiunea să mă omori!" Tot el îmi spunea: „Am atâția copii și îmi convine să am atâția copii, pentru că statul îmi plătește un plus de leafă pentru fiecare". În sfârșit, deveniserăm apropiați.

AMS: Francezul v-a transmis informația?

VAS: Nu, informația mi-a dat-o americanul. „Fii atent, ai grijă că Securitatea trebuie să dispară!“ Îmi pare rău că nu pot să vă dau amănunte mai precise, pentru că pe unele le-am uitat, pe altele am vrut să le uit. Atunci, imediat, aveam nevoie de un interlocutor ca dvs. Acum îmi este greu să-mi amintesc lucruri pe care am vrut să le uit.

AMS: Am avut odată o întâlnire cu cei mai importanți generali și ofițeri de Securitate și ei nu vă iubesc deloc. Ba, mai mult, ei cred că sunteți autorul diversiunii cu securiștii-teroriști și că i-ați lăsat prin închisori, deși știați bine că nu au tras în timpul evenimentelor.

VAS: Se înșală. Acțiunea a fost declanșată declarativ de Militaru, încă din Televiziune. Eu de la Televiziune am primit o singură informație, de la CC am avut mai multe. Or, informația de la TVR a fost asta: Militaru i-a anunțat pe toți ceilalți că el știe că sunt pregătiți teroriști ai Securității care îl apără pe Ceaușescu, copiii orfani crescuți de el. Proștii de pe lângă el l-au crezut, dar tot lângă el era și un securist... nu mai știu cum îl cheamă, care nu s-a despărțit de el...

AMS: Colonelul Stan, de la Direcția a II-a, vecin cu el și care l-a adus de acasă.

VAS: Probabil, nu mai știu. Ăla ce-a făcut? De ce a tăcut la chestiunea asta?

AMS: Întrebarea mi se pare foarte pertinentă. Vă mărturisesc că, deși muncesc la adunarea informațiilor de 12 ani, nu mi-a trecut prin cap acest amănunt. Colonelul

Stan, care a apărut pe televizor, a ținut cuvântarea și nu s-a desprins de Militaru. Nu l-a auzit lansând diversiunea asta?

VAS: Păi vedeți! Pe mine pot să mă acuze, că le-am scăpat, nu?, printre degete, dar în curtea lor era prăpăd. Apoi Militaru a început să acționeze: Trosca, USLA pe stadion cu întregul efectiv, ca să-i împuște. Militaru a fost și el după-amiază la MApN, pe 22 decembrie, ora patru *(16.00,* n.a.), și atunci mi-a spus personal: „Ăștia trebuie scoși, pentru că ăștia sunt pericolul pentru țară, Securitatea!"

AMS: Este foarte important ce spuneți. Deci la întâlnirea din 22 decembrie de la MApN ați avut un dialog cu Militaru.

VAS: Da, mi-a spus: „Fii atent, trebuie așa și așa. Trebuie distrusă Securitatea, pentru că altfel nu rezistăm". Și atunci i-am spus așa: „Nu te apuca, nu fi nebun, cum să omori oamenii?" Apoi l-am luat pe Ardeleanu deoparte și i-am spus: „Fii atent, Ardelene, că ăsta vrea să vă omoare! Să nu răspunzi la comenzi".

AMS: Se confirmă ce-mi spuneți, pentru că am stat de vorbă cu Florin Velicu, care l-a adus cu mașina la MApN pe Militaru. Acesta i-a spus în mașină că se va răzbuna pe Securitate, că era plin de ură și căuta revanșa.

VAS: Vă confirm și eu. Voia să nimicească Securitatea. Asta era preocuparea lui principală. Voia să șteargă urmele și mai voia ceva: să pună mâna pe dosare. M-a întrebat atunci, pe 22 decembrie, imediat ce a venit, cine are în subordine arhivele de la Pitești. Nu știam, că nu mă preocupa, și el a

început să întrebe în dreapta și în stânga, până a aflat și le-a cerut.

AMS: Cine a fost slugă, i le-a adus. Dar vă rog să nu uitați că Militaru dădea aceste ordine din calitatea de ministru al apărării numit de Iliescu. Toată scena dintre Militaru și Velicu din mașină s-a petrecut cu dl Iliescu pe bancheta din spate. Toate ordinele lui criminale, și în primul rând Trosca, s-au dat în prezența lui Ion Iliescu. Iliescu afirmă că l-a numit oficial ministru pe 24 decembrie, după ce Militaru făcuse toate crimele, inclusiv diversiunea cu securiștii-teroriști. Cum vă explicați?

VAS: Păi, domnule, trebuie să-ți mai repet o dată unde au făcut ăștia școala împreună?!

AMS: Este interesant că cel care a cuplat imediat la această diversiune a fost Brucan.

VAS *(râde):* Alt chinez, cu școală la Paris!

AMS: Așa legați dvs. cazul securiști-teroriști. Sunt logice legăturile. Versiunea dvs. explică și implicarea străină și oamenii lor de aici, numai că oamenii lor de aici erau toți agenți sovietici. Probabil că atașatul militar american și, oricum, cel francez cu atât mai mult, au fost informați de sovietici că va exista această manevră pentru distrugerea Securității. Vi se pare că greșesc?

VAS: Nu greșiți deloc.

AMS: Dar în acest moment al demonstrației vine întrebarea grea la care vă rog să răspundeți: de ce ați tăiat legăturile telefonice ale Securității?

VAS: Pentru ca să nu dea ordine în apărarea lui Ceaușescu. Asta aveam în cap. Să nu cumva să acționeze pentru apărarea regimului.

AMS: Păi nu fuseseră la MApN la ora 10.00 toți în păr acolo?

VAS: Păi ordinul meu către Pintilie a fost la două și ceva *(14.00,* n.a.), mult înainte să fiu informat că Securitatea a trecut de partea poporului. Oricum, pe ăștia nu trebuie să-i crezi niciodată.

AMS: Bun, dar n-au avut legături nici după aia. Nici Gușă nu a avut legături. Ei vă acuză pentru chestia asta, iar din ce am discutat noi aici rezultă că ați intrat și dvs. în jocul lui Militaru! Ăștia de la Securitate mai fabulează uneori, mai umplu golurile de informație cu fantezii, dar în chestia asta...

VAS: După evenimente am încercat să-i ajut, le-am plătit leafa, până la urmă i-am scos, pe care am putut, și de prin închisori.

AMS: Vă repet, ei consideră că ați participat la diversiunea cu teroriști-securiști, fie numai și prin tăierea legăturilor. Apoi mi-ați spus mie că ați aflat de distrugerea documentelor. Cum ați aflat că distrug documente?

VAS *(râde):* Am avut informații de acolo.

AMS: Mulți dintre ofițerii, coloneii, generalii de Securitate proveneau din MApN. S-au reactivat ca ofițeri acoperiți DIA?

VAS: S-au reactivat. Dar am avut și o altă sursă, pe care chiar că nu pot să v-o dezvălui.

AMS: În clădirea CC aveați rețea. Aveați și la Securitate?

VAS: Nu, dar mă cunoșteam cu foarte mulți. Când mă duceam la CC pentru activități pe linie economică, punctul de oprire era la Neagoe în birou, șeful Direcției a V-a. Acolo se bea whisky pe rupte. Acolo veneau tot felul de generali de Securitate care vorbeau și spuneau și aia, și aia, chiar ei erau cei mai critici, cei mai nemulțumiți de starea de tensiune pe care o crea Ceaușescu prin deciziile lui aberante. Nu a existat niciodată ca, în afară de Neagoe, să nu fie acolo încă unul sau doi, care veneau la întâlnire.

AMS: Aici este ceva ce nu înțeleg, vă rog să mă scuzați, dar întrebările sunt firești: dacă știați că și generalii de Securitate gândesc așa, de ce ați acționat împotriva lor, de ce le-ați tăiat legăturile? Cum să-l apere ei pe Ceaușescu, dacă ei erau nemulțumiți de el și abia așteptau să scape? Aici nu înțeleg eu.

VAS: Atunci, la momentul greu, eu nu mi-am dat seama dacă ei vor acționa sau vor trăda. Și, ca să fiu sigur că nu suntem loviți, am tăiat legăturile. Am vrut să tai și legăturile Televiziunii, dar am ezitat. Trebuie să luați în calcul ezitările în condiții de stres.

AMS: Vă înțeleg. Voi aborda acum un alt moment cu semnificație istorică. Aceste momente sunt acelea în care se iau decizii care schimbă soarta unui eveniment. Cazul Verdeț. Ilie Verdeț își organizează în CC un guvern cu revoluționari, dar și cu șeful MSt-M și cu șeful Securității.

VAS: Și cu Iliescu ministru al culturii. Iliescu a aflat și asta l-a înfuriat la culme.

AMS: Sergiu Nicolaescu coboară de pe acoperișul clădirii, intră în sala unde era constituit guvernul Verdeț, vede lista cu noul guvern, o ia, o bagă în buzunar și se duce la Iliescu, anunțându-l că este clădirea minată și va fi aruncată în aer. Echipa Iliescu pleacă la TVR, la etajul 11. În clădirea CC rămâne acest guvern Verdeț și grupul izolat, dar foarte nervos, al lui Mazilu. La un moment dat, după ce au definitivat un program de măsuri urgente pentru restabilirea ordinii și reluarea producției, Verdeț și revoluționarii hotărăsc deplasarea la Marea Adunare Națională, pentru a convoca o sesiune. Această adunare urma să dea legitimitate noii puteri, revoluționare, și să emită legile de schimbare a regimului, a lui Ceaușescu, potrivit Constituției. Pentru asta vă solicită telefonic protecția Armatei. Îi trimiteți un TAB, spunându-i că vreți ca el să vină mai întâi la MApN. TAB-ul îl ia pe Verdeț, după care ordonați să-l abandoneze pe stradă. Verdeț pleacă pe jos la Televiziune. Este arestat, bătut, legat cu mâinile la spate și aruncat pe scările din blocul-turn de la Televiziune. Acolo este găsit de dl Măgureanu în 23 decembrie. Întrebare: de ce v-ați comportat așa cu Verdeț?

VAS: Pentru că voia să pună mâna pe putere. Iar eu l-am ales pe Iliescu. Mi s-a părut mai puțin periculos.

AMS: Prin acțiunea pe care ați făcut-o, l-ați scos din joc definitiv pe Verdeț în favoarea lui Iliescu.

VAS: Și pe Verdeț, și pe Dăscălescu, care voiau să repună în funcțiune Marea Adunare Națională, ceea ce însemna al doilea pol de putere în stat. Eu alesesem Iliescu.

AMS: Dar nu vă dați seama că o sesiune a MAN care îl deposeda legal pe Ceaușescu de putere oferea noii puteri lucrul cel mai de preț: legitimitatea?

VAS: Era o alternativă care l-ar fi scos pe Iliescu din joc, dar era o alternativă de continuare a sistemului. Pe de altă parte, eu nu aveam nevoie de o îndepărtare legală a lui Ceaușescu de la putere, pentru că tocmai îl îndepărtasem prin lovitură militară și îl țineam legat într-o unitate militară.

AMS: Și dvs. aveți dreptate. Nu puteați gândi altfel atunci. Numai că, dle general, era Verdeț, dar acela era guvernul revoluționarilor, nu grupul foștilor staliniști și agenți KGB!

VAS: Nu m-am gândit la asta atunci. În plus, nu uitați că ideea de revoluționar și revoluție era departe pentru mine atunci. Eu căutam o schimbare politică.

AMS: ... nu una revoluționară.

VAS: Sigur.

AMS: Deci, l-ați ales pe Iliescu. Foarte important!

VAS: Da, și vă spun, poate și momentul de la Teatrul Național a contat mult și a contat și intervenția telefonică a lui Sergiu Nicolaescu, cu care lucrasem atâta timp. El mi-a transmis că varianta de succesiune este Iliescu. Eu am fost de acord.

AMS: Totuși este ceva ciudat: dvs. nu ascultați Europa Liberă, nu ascultați posturile străine?

VAS: Nu.

AMS: Deci, nu știați că pe Europa Liberă circulă numele lui Ion Iliescu drept succesor al lui Ceaușescu?

VAS: Nu ascultam nici Europa Liberă, nici alte posturi, fiindcă știam că sunt ascultat acasă cu microfoane. Iar în Armată nu se discuta de Iliescu. L-am întâlnit în patru rânduri. La Timișoara, la Iași, la Clinceni o dată, la o expoziție, și la Teatrul Național. Sincer vă spun: nu a existat o relație anterioară cu Iliescu. Numele mi-a apărut în noiembrie și l-am ținut minte.

AMS: Știți că, ajuns în cazarmă la Târgoviște, Ceaușescu le spune ofițerilor care îl păzeau: „Să n-aveți încredere în Militaru, să ascultați doar ordinele lui Stănculescu"? De unde avea Ceaușescu încrederea asta în dvs.?

VAS: Pe mine m-au surprins două treburi: că mă numește comandant la Timișoara și că mă numește ministru al apărării la București. Eu am refuzat ambele numiri, prin comportament.

AMS: Totuși, Ceaușescu vă acorda o încredere inexplicabilă.

VAS: S-ar putea ca asta să vină de la Nicu Ceaușescu. Eram în relații foarte bune. Când am lucrat planul de pregătire a studențimii, am lucrat foarte mult la CC cu Nicu Ceaușescu și Poliana Cristescu, Traian Ștefănescu, Hideguti.

AMS: Mă surprinde totuși faptul că numele lui Iliescu nu a ajuns la dvs. În sfârșit, este clar că vă învârteați în cercuri

care pregăteau scoaterea lui Ceaușescu de la putere. Ce îl ținea totuși pe Ceaușescu la putere?

VAS: Acum, dacă privesc de la distanță și cu timpul mult pe care îl am la dispoziție *(râde),* cred că ceea ce îl ținea la putere pe Ceaușescu era poporul român. Iar noi nu aveam cum să știm atunci că poporul român o să-l abandoneze, fără să miște un deget pentru el. În decembrie eu m-am temut de asta, apoi am trăit eu însumi nerecunoștința. Așa văd lucrurile acum. Atunci era altă treabă... În lumea în care mă învârteam eu, lumea economică, mai ales, această teamă exista, teama că Ceaușescu este iubit de popor și va fi greu să-l dăm jos. Am discutat așa ceva cu ministrul chimiei...

AMS: Mihai Florescu. Ce relații ați avut cu el?

VAS: Erau cele trei arme, iar eu m-am ocupat de arma chimică. Acest subiect era ultrasecret și îl discutam numai cu ministrul. Eram foarte secretoși.

AMS: Acest Florescu era urmărit asiduu de Securitate ca agent Mossad.

VAS: Nu știu dacă era agent Mossad, dar evreu era.

AMS: Nu avea și el ieșiri împotriva lui Ceaușescu?

VAS: Discutam mai mult problemele armei chimice. La el era problema stației-pilot în una, două uzine mari pentru fabricarea iperitei și pe care o experimentasem în teren. Aceasta a fost prima dintre cele trei componente ale armelor chimice. Apoi a fost arma bacteriologică, când a venit gen. Popescu din India cu probele de viruși în eprubete, sticluțe în buzunarul interior de la haină. Erau montate în stilouri, dar

înăuntru era eprubeta de sticlă cu culturile de viruși pentru arma bacteriologică. Cultura s-a implementat în laboratoarele noastre speciale ale Direcției Medicale, prin Institutul de Cercetări al Armatei, și trei era arma nucleară care era cea mai complexă și pe care a trebuit s-o discut cu Ceaușescu. Cu Florescu am discutat numai partea de armă chimică.

AMS: Cam cât de avansată era fabricarea armei nucleare?

VAS: A fost cea mai în urmă.

AMS: Față de marile puteri nucleare?

VAS: Față de celelalte două arme de care am discutat. Dar se pornise acțiunea pentru arma nucleară. Se făcuse programul sub umbrela instalațiilor de la Cernavodă, apa grea de la Turnu Severin, și pentru că centrul de la Măgurele era depășit, a apărut noul centru de la Pitești, unde se discuta problema îmbogățirii uraniului. Se făcuseră pașii ăștia mari, care erau de susținere pentru construcția propriu-zisă a armei.

AMS: Dar vă întreb, știți, ca militar, deținerea sau fabricarea armei nucleare nu este suficientă, este nevoie de vectori. Care erau vectorii?

VAS: Vectorii nu erau decât doi: rachete sovietice care trebuiau procurate sau bombardiere, din aviație.

AMS: Păi ce bombardiere aveam noi să ducă arma nucleară la țintă?

VAS: Nu aveam la ora aia, dar urma să cumpărăm. Ba, mai mult, unitatea de la Buzău, 404 Cercetare, era prevăzută și instruită teoretic ce să faci dacă ai o lovitură în marile orașe cu arma bacteriologică și îți lovește marile rezerve de apă.

AMS: Este posibil ca una dintre cauzele asasinării lui Ceaușescu să fi fost pericolul pe care îl reprezenta apariția unei țări noi pe harta armei nucleare? Bănuiesc că celelalte țări din zonă nu aveau.

VAS: Nu, nu aveau. Ungaria o cam sfeclise. La noi pornise imediat după 1968 și era mult avansat față de alte state care încercau așa ceva. Din 1980, când am intrat în funcție, primul lucru pe care l-am întâlnit în planuri ăsta a fost: Programul de dezvoltare a capacității nucleare de apărare a țării. M-am dus imediat la profesorul Ursu, i l-am prezentat, și el urma să-l prezinte mai departe Elenei Ceaușescu.

AMS: Dle general, dacă se producea o acțiune militară sovietică împotriva României, Ceaușescu ar fi dat ordin de folosire a armamentului strategic, bacteriologic și chimic?

VAS: Sigur!

AMS: N-aveți nici o ezitare?

VAS: N-am nici o ezitare.

AMS: Putem trage concluzia că Ceaușescu chiar era un pericol mare pentru sovietici?

VAS: Da, deranja mult. Depășise deranjamentul pe care îl produceau ceilalți conducători, care totuși intrau în dialog cu rușii. El n-a vrut să intre. După 1968... nu!

AMS: Mai făcea și banca aia, încercarea de a face un FMI al Estului, o bancă mondială pentru Est.

VAS: Da.

AMS: Mergem mai departe. Când v-ați dat seama că col. Dragomir a luat-o razna la Sibiu? Știu că v-a sunat, v-a raportat că este atacat, v-a mințit...

VAS: Da, că este atacat masiv...

AMS: I-ați dat ordin: „Te aperi pe răspunderea mea", neștiind realitatea, oricum era înainte de ora 13.40, când vorbiți la telefon cu Ion Iliescu... Când v-ați dat seama că Dragomir minte?

VAS: Am avut primele informații telefonice de la Sibiu de la cineva, nu-mi mai amintesc numele, că ăla face prăpăd acolo. L-am sunat: „Ești nebun, ce dracu' te-a apucat?"

AMS: Și ce v-a răspuns?

VAS: „Nu, că eu execut ordine, n-aveți nici o grijă, că fac cutare și cutare."

AMS: Ordinul cui?

VAS: Ceva, după regulamente, că este o treabă locală și sunt om serios... Scurt, că n-aveam timp să vorbesc. Era cam dement. A avut o demență pe care din greșeală a continuat-o și după aceea, pentru că, după ce Logofătu a fost adus de la Academie la Securitate, l-au adus și pe el într-o structură a serviciilor. Logofătu probabil că îl știa.

AMS: Interesantă legătură! Cum se face că toți nenorociții ăștia, care au făcut cele mai multe victime, se știau între ei bine de tot!? Logofătu este autorul diversiunii de la Academia Militară, unde ofițerii studenți care aveau specialitatea cercetare au vrut să constituie o grupă ca să-i captureze pe cei care trăgeau asupra Academiei din parcurile de vizavi. Iar

gen. Logofătu a intervenit și i-a amenințat că îi bagă în Curtea Marțială dacă prind sau lichidează vreun terorist. Povestește gen. Chiriac într-o carte.

VAS: N-am citit cartea.

AMS: Logofătu are și o poveste hilară, că a ieșit o blondă dintr-un tunel care trăgea în ei și au murit ofițerii la Academie trăgând aiurea, o demență. Ăștia sunt teroriștii, dle general! Până la urmă, aveți o explicație tehnică, mai detaliată, asupra fenomenului terorist?

VAS: Mă gândesc la următoarea treabă: grupul care a lucrat în spatele meu la minister ca să provoace condițiile necesare pentru ca toată lumea să fie convinsă că Ceaușescu trebuie executat.

AMS: Ăsta era un grup sovietic, dle general. Considerați că decizia de suprimare a venit nu pe linia Gorbaciov, ci mai degrabă pe linia serviciilor secrete sovietice, probabil GRU, că ăștia au acționat?

VAS: GRU și KGB combinați.

AMS: În aceste condiții, scopul implicării sovietice în evenimentele din România pare a fi fost penetrarea structurilor de forță ale țării și, implicit, reîntoarcerea României în sfera de influență sovietică. Așa apare logic. Ce părere aveți de gen. Eftimescu?

VAS: Șeful Direcției Operații, filorus. Coordona grupul de la Marele Stat-Major care avea relații cu Tratatul de la Varșovia. M-am înfuriat împotriva lui cu două lucruri: că a adunat în jurul ministerului atâtea trupe și am ajuns un focar

de autodistrugere și că a lucrat cu Militaru, executând ordinele nebunești ale acestuia. Le-am spus: „Domne, ce ați adunat voi aici este ca să lupți contra unei armate care atacă Bucureștii. Ce dracu' ați făcut? Frontul ăsta creat la Orizont, într-un dreptunghi cu 180 de grade. În afară împușca și la Academia Militară, și la Autobază, și la Clubul Steaua. Eroii care au fost împușcați de teroriștii care nu existau. În realitate au fost împușcați de acest dispozitiv nenorocit. A fost un dispozitiv care, prin configurația lui haotică, n-a putut fi nici controlat. Pentru că, dacă se speria un soldat pe linia asta către Cimitirul Ghencea, tot frontul ăsta începea să tragă. Era panică, erau și oameni neinstruiți.

AMS: Dar diversiunea electronică aeriană, știți bine, se folosește pentru protecția și sprijinul unor forțe aflate în luptă la sol.

VAS: Sau pentru a bruia sistemul de apărare de la sol.

AMS: Ați descoperit cine era autorul acestei diversiuni electronice aeriene? Putea fi făcută de forțe românești, existau mijloacele?

VAS: Era prea complexă ca să fie făcută de ai noștri.

AMS: Deci, din afară. Este posibil ca diversiunea electronică să fi fost declanșată în sprijinul trupelor Spețnaț intrate în țară la începutul lui decembrie?

VAS: Da, pentru a le facilita mișcările și pentru amplificarea panicii generale și acțiunii împotriva regimului.

AMS: Pare că prin mărturia dvs. s-au mai luminat câteva dintre misterele evenimentelor. Dar eu vin acuma și spun:

sunt câțiva ofițeri, între care și Mircea Chelaru, care au prins teroriști. Dar teroriști autentici, nu de-ăștia luați pe stradă. Cu uniforme de schimb, cu ordinul în alb, cu tot felul de documente de deplasare, înarmați. Cel puțin în cazul Mircea Chelaru, ăsta i-a și anchetat, iar anchetarea a fost mai... militărească, mai dură, ca s-o numim așa. Până la urmă a depistat de unde provin, primeau misiuni prin comisariatele militare. Vi s-a raportat prinderea teroriștilor?

VAS: La mine a ajuns forma finală. Eu am avut în mână lista cu 1 015 teroriști capturați, care erau teroriști de adevărat, identificați de forțele militare. Mi s-a raportat că au fost predați și se află la Poliție. De acolo au dispărut, s-au evaporat și nu mai există nimeni. Sistemul care trebuia să se protejeze a funcționat, pentru situația extremă de capturare. Când au ajuns la locul final și logic de reținere, sistemul a intrat în funcțiune și i-a eliberat. Au scos documentul de acoperire, uite, domne, eu sunt cetățeanul cutare, și cine trebuia l-a declarat arestat din greșeală. Du-te, domnule, acasă... Asta este. Din păcate, gradul de intoxicare alarmantă a populației prin televiziune a fost dezastruos pentru evenimente.

AMS: Mi-ați rămas dator un portret al dlui Iliescu.

VAS: L-am făcut în cartea cu Dinu Săraru. Vorba aia: „Mai este încă un om care trebuie să moară". Pe scurt: cel puțin față de mine, Ion Iliescu a fost duplicitar.

AMS: Domnule general, după toată campania care s-a făcut în sprijinul lui, anunțat de presa occidentală ca succesor, după importanța care i s-a dat de către Ceaușescu prin

supraveghere, lui Ion Iliescu i se părea că puterea i se cuvine. Pentru el, vă repet, puterea era la CC, nu la Armată. Habar nu avea că ați dat o lovitură. Pe el îl interesa sediul puterii. Mintea lui de activist nu putea judeca altfel.

VAS: Aveți dreptate. Iliescu folosește oamenii, apoi îi dă deoparte.

AMS: Urmează o întrebare mai delicată. În 1990 și în 1991, cine a chemat minerii?

VAS: Sunt mai mulți, aștept să moară ca să vă dau numele lor. Eu eram absent, eram în străinătate și nu știu ce s-a discutat la Ștrandul Generalilor. Treci pe lângă Expoziție, treci de Crown Plaza, intri în spate și ajungi la locul unde s-a hotărât atunci chemarea minerilor. Atunci a fost un grup care a discutat treaba asta și pe care l-am aflat când m-am întors din Germania. Unul a pus la dispoziție trenuri, altul, autobuze, altul să coordoneze mișcarea, care să hotărască dați-i drumul. Eu îi propusesem lui Iliescu: hai să mergem acolo să discutăm cu oamenii. Nu, că sunt violenți și nu mă duc. Nici la Târgu-Mureș nu a vrut să meargă. La mineriada din 1991 eu eram la Sala Palatului cu reprezentanții minerilor din toată țara. Cred că erau vreo 200, să discutăm soluțiile economice. Și atunci vine ministrul metalurgiei și mă anunță că se mișcă minerii din Valea Jiului. Pe la ora 12.00, când am făcut o pauză, le-am promis că vorbesc cu Iliescu să văd ce se întâmplă. Am vorbit cu Iliescu din biroul lui Bârlădeanu și i-am spus: „Sunt cu reprezentanții minerilor aici, eu îi țin aici, nu ies, dar trebuie să le rezolvăm anumite probleme de

muncă. În felul ăsta nu se vor alia mișcării celor din Valea Jiului.“ „Ce vor?“ „Păi vor o întâlnire cu dvs. “ „Păi nu pot, că am întâlnire cu cei care vin din Valea Jiului, mă întâlnesc cu... cum îl chema, «Luceafărul»... Miron Cozma.“ „Domnule Iliescu, nu înțelegeți situația. Dacă nu îi primiți, ăștia pleacă din sală și se ridică toți minerii din țară.“ Erau directorii de la diferite regii, cu tot aparatul lor, liderii de sindicat, reprezentanții ministerelor. M-am întors și le-am promis: „Aveți întâlnire mâine la ora 11.00“, și n-au ieșit. Seara m-au chemat și pe mine la palat. Când am ajuns acolo, cearta era în toi, iar Severin încerca să scrie declarația pentru presă. Se certau pe formula de schimbare a guvernului. Iliescu cu Roman, cu Marțian, cu Bârlădeanu.

AMS: Roman nu accepta căderea guvernului.

VAS: Roman îl acuza pe Iliescu că el a dărâmat guvernul și că asta a fost o lovitură prin spate legată de faptul că el introdusese liberalizarea prețurilor și legile reformei. Iliescu insista pentru căderea guvernului și când tocmai discutau asta eu mă așez pe scaunul din fața biroului, mă așez mai de sus, scaunul se rupe, cad pe covor și de jos le strig: „Scrieți, domne, că a căzut guvernul, nu vă mai certați“. S-a destins puțin situația, s-au potolit. Conflictul a rămas însă până azi. Formula de putere în România a fost Iliescu, Roman, Stănculescu. Există o fotografie făcută la Ateneu cu noi trei, în care eu sunt mai în față, iar redactorul în redacție a dat ordin și a scris pe spatele fotografiei: „Se reproduce invers“,

ca să iasă Iliescu primul. Iliescu ne-a eliminat pe amândoi, pe rând, pentru a rămâne singur la putere.

AMS: Dle general, am sentimentul că ați lămurit o serie de episoade importante ale evenimentelor din decembrie 1989 și din 1990. Niște cuvinte de încheiere despre cele trei administrații prezidențiale pe care le-a cunoscut România până acum.

VAS: Prima perioadă, cea de 6 ani de sub conducerea lui Ion Iliescu, a fost asemănătoare cu prima perioadă socialistă de la începutul instalării comunismului, 1944–1948. Dați-le pământul, ca să nu aibă cu ce să-l muncească. La Agricultură a fost marele dezastru. Noi, care exportam în Rusia grâu, am ajuns să importăm. Atunci totul s-a dat peste cap. Din păcate, pentru perioada Emil Constantinescu nu pot să nu leg lucrurile de prezența mea aici, în închisoare. Nu pot să fiu obiectiv. A cedat presiunilor unor organizații revoluționare, și a vrut să-și atragă o *massă* de manevră pentru vot, sacrificându-mă pe mine. Trebuia să fiu nebun, când știam bine că s-a declanșat operațiunea de răsturnare a lui Ceaușescu, să mă duc acolo să trag în oameni. Este absurd. În ce îl privește pe dnul Băsescu, v-am mai explicat, când se numeau reprezentanți pentru posturile de afară, cele trei instituții stabileau legătura directă cu funcționarul: Securitate, DIE, DIA. Drept acoperire erau Ministerul Economiei, al Comerțului și agenții comerciale. DIA trimitea oameni cu scopul de a dubla atașații militari. Securitatea se ocupa de Consulate și de agențiile comerciale. În general, în momentul în care ți se dă vasul în

primire, situația apartenenței tale era clară. Nu te trimitea nimeni în lume ca să te plimbi cu vaporul. Toți cei care se aflau pe nave aveau și misiuni de securitate.

AMS: Dle general, vă mulțumesc pentru mărturiile pe care le lăsați românilor.

VAS: În septembrie, parcă, m-am întâlnit cu Ion Iliescu și i-am spus ce aveam pe suflet, pentru că tot ce s-a întâmplat cu mine vine de la el. El a avut o singură reacție: un zâmbet pe 16 milimetri și... nimic.

FICȚIUNE

CLASICI

Charles Dickens . . . . . DAVID COPPERFIELD (2 VOL.)
Diderot . . . . . NEPOTUL LUI RAMEAU
Stendhal . . . . . MĂNĂSTIREA DIN PARMA
L.N. Tolstoi . . . . . CAZACII ȘI ALTE POVESTIRI

CLASICI CONTEMPORANI

William Blake . . . . . CÂNTECE ALE INOCENȚEI
Charles Bukowski . . . . . POVEȘTI DESPRE NEBUNIA OBIȘNUITĂ ◆ CEA MAI FRUMOASĂ FEMEIE DIN ORAȘ ȘI ALTE POVESTIRI
Claude Simon . . . . . DRUMUL FLANDREI ◆ GEORGICELE
Albert Camus . . . . . CARNETE ◆ TEATRU ◆ PRIMUL OM
André Gide . . . . . FALSIFICATORII DE BANI. PORUMBELUL ◆ FRUCTELE PĂMÂNTULUI
William Faulkner . . . . . CĂTUNUL ◆ ORAȘUL ◆ CASA CU COLOANE ◆ STEAGURI ÎN ȚĂRÂNĂ ◆ SANCTUAR ◆ SARTORIS ◆ NUVELE REGĂSITE ◆ NEÎNFRÂNȚII
Michel Foucault . . . . . CUVINTELE ȘI LUCRURILE
Witold Gombrowicz . . . . . FERDYDURKE ◆ TRANS-ATLANTIC ◆ PORNOGRAFIE ◆ COSMOS ◆ BAKAKAI
Hermann Hesse . . . . . JOCUL CU MĂRGELE DE STICLĂ ◆ KNULP. DEMIAN ◆ SIDDHARTHA ◆ CĂLĂTORIE SPRE SOARE-RĂSARE ◆ LUPUL DE STEPĂ ◆ NARCIS ȘI GURĂ-DE-AUR
John Irving . . . . . LUMEA VĂZUTĂ DE GARP
Ilf și Petrov . . . . . VIȚELUL DE AUR ◆ DOUĂSPREZECE SCAUNE
Franz Kafka . . . . . CORESPONDENȚĂ (VOL. I) ◆ CORESPONDENȚĂ (VOL. II) ◆ CORESPONDENȚĂ (VOL. III)
Claudio Magris . . . . . LA VOIA ÎNTÂMPLĂRII
André Malraux . . . . . CUCERITORII. CALEA REGALĂ ◆ SPERANȚA
Thomas Mann . . . . . ALTEȚĂ REGALĂ ◆ MĂRTURISIRILE ESCROCULUI FELIX KRULL ◆ POVESTIRI ◆LOTTE LA WEIMAR ◆DOCTOR FAUSTUS ◆CASA BUDDENBROOK
Gabriel García Márquez . . . . . AVENTURA LUI MIGUEL LITTÍN, CLANDESTIN ÎN CHILE ◆ DESPRE DRAGOSTE ȘI ALȚI DEMONI ◆ GENERALUL ÎN LABIRINTUL SĂU ◆ UN VEAC DE SINGURĂTATE ◆ TOAMNA PATRIARHULUI ◆ VIJELIA ◆ POVESTEA TÂRFELOR MELE TRISTE ◆ DRAGOSTEA ÎN VREMEA HOLEREI ◆ DOUĂSPREZECE POVESTIRI CĂLĂTOARE ◆ CRONICA UNEI MORȚI ANUNȚATE ◆ CEAS RĂU
Marcel Proust . . . . . ESEURI
Antoine de Saint-Exupéry . . . . . CURIERUL DE SUD. ZBOR DE NOAPTE. ◆ PĂMÂNT AL OAMENILOR ◆ PILOT DE RĂZBOI
William Saroyan . . . . . COMEDIA UMANĂ
Jean-Paul Sartre . . . . . CUVINTELE. GREAȚA ◆ TEATRU ◆ ZIDUL
John O'Hara . . . . . BUTTERFIELD 8 ◆ ÎNTÂLNIRE ÎN SAMARRA
John Steinbeck . . . . . PĂȘUNILE RAIULUI ◆ ȘOARECI ȘI OAMENI ◆ FRUCTELE MÂNIEI ◆ CARTIERUL TORTILLA ◆ NOPȚI FĂRĂ LUNĂ ◆ PERLĂ
Stefan Zweig . . . . . SUFLETE ZBUCIUMATE

AUTORI ROMÂNI CONTEMPORANI

Eugen Ovidiu Chirovici . . . . . SUFLETE LA PREȚ REDUS ◆ LA BROASCA LEȘINATĂ
Dinu Săraru . . . . . TRILOGIA ȚĂRĂNEASCĂ (3 VOL.)
Adrian Onciu . . . . . CERCUL KAGAN
Alex Mihai Stoenescu . . . . . PATIMILE SFÂNTULUI TOMMASO D'AQUINO
Cristian Gava . . . . . DRUMUL SPRE FERICIRE. MISTERUL TESTAMENTULUI

THRILLER, AVENTURI, ACȚIUNE

David Baldacci . . . . . JOCUL ORELOR ◆ COLECȚIONARII
Dan Brown . . . . . CODUL LUI DA VINCI (EDIȚIE ILUSTRATĂ) ◆ ÎNGERI ȘI DEMONI (EDIȚIE ILUSTRATĂ)
Dean Koontz . . . . . CHIPUL ◆ ÎN PUTEREA NOPȚII ◆ TRĂIEȘTE NOAPTEA ◆ INVAZIA ◆ODD THOMAS ◆ ODD PENTRU VECIE
John le Carré . . . . . PRIETENIE ABSOLUTĂ
Richard Clarke . . . . . POARTA SCORPIONULUI
Robin Cook . . . . . ȘOCUL
Clive Cussler . . . . . WALHALLA ◆ ODISEEA TROIANĂ
Joseph Finder . . . . . PUTERI EXCEPȚIONALE ◆ PARANOIA
Colin Forbes . . . . . CONSPIRAȚIA ◆ RINOCERUL ◆ VALUL UCIGAȘ
Karin Fossum . . . . . NU PRIVI ÎNAPOI!

David Gibbins . . . . . AURUL CRUCIAȚILOR
Olivia Goldsmith . . . . . PREȚUL LIBERTĂȚII ◆ VIAȚA DUPĂ BILLY
Javier Gonzales . . . . . A CINCEA COROANĂ
John Grisham . . . . . CAMPIONUL DIN ARKANSAS ◆ MEDIATORUL
Jack Higgins . . . . . ATAC LA PREȘEDINTE ◆ RĂZBUNAREA
Brad Meltzer . . . . . CARTEA SORȚII
Nelson DeMille . . . . . CĂDEREA NOPȚII
Jodi Picoult . . . . . O VIAȚĂ DE REZERVĂ ◆ DISPARIȚII
Mario Puzo . . . . . OMERTA
John Saul . . . . . CASA DE LA RĂSCRUCE ◆ CLUBUL MANHATTAN ◆ VOCILE ◆ COȘMARUL ◆ VOCILE RĂULUI
J.R.R. Tolkien . . . . . COPIII LUI HURIN
Mark Winegardner . . . . . ÎNTOARCEREA NAȘULUI

ROMAN ISTORIC
Juan Tafur . . . . . PĂTIMIRILE MARIEI MAGDALENA
Su Tong . . . . . EU SUNT ÎMPĂRATUL CHINEI

RAO CONTEMPORAN
Nikita Lalvani . . . . . HARUL
Azar Nafisi . . . . . CITIND *LOLITA* ÎN TEHERAN
Chimamanda Ngozi Adichie . . . . . JUMĂTATE DE SOARE GALBEN

DRAMĂ
Louise Erdrich . . . . . TOBA PICTATĂ

ROMAN BIOGRAFIC
Ruy Camara . . . . . CÂNTECE DE TOAMNĂ

NONFICȚIUNE

ISTORIE, SOCIOLOGIE, POLITICĂ, RELIGIE
Grigore Arbore . . . . . LIBERTATEA FĂRĂ DEMOCRAȚIE ȘI „GLONȚUL DE AUR“
M. Baigent, R. Leigh, H. Lincoln . . . . . MOȘTENIREA MESIANICĂ ◆SÂNGELE SFÂNT ȘI SFÂNTUL GRAAL
Antony Beevor . . . . . BERLIN ◆ STALINGRAD
Bill Clinton . . . . . ARTA DE A DĂRUI
Jonathan Harr . . . . . TABLOUL PIERDUT
Vittoria Haziel . . . . . PATIMILE DUPĂ LEONARDO
Cristopher Hale . . . . . CRUCIADA LUI HIMMLER
Virgil Măgureanu . . . . . DECLINUL SAU APOTEOZA PUTERII? ◆ SOCIOLOGIE POLITICĂ
Marian Nazat . . . . . ROMÂNIA ORANJ
Sidney Pike . . . . . CNN – NOI AM SCHIMBAT LUMEA
Lynn Picknet & Clive Prince . . . . . GIULGIUL DE LA TORINO ◆ MISTERUL TEMPLIERILOR
Alex Mihai Stoenescu . . . . . ISTORIA LOVITURILOR DE STAT ÎN ROMÂNIA (VOL. 4, PARTEA I) ◆ ISTORIA LOVITURILOR DE STAT ÎN ROMÂNIA (VOL. 4, PARTEA II)
Dumitru Zamfir . . . . . RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN ACTIVITATEA SERVICIILOR DE INFORMAȚII
Oswald Wirth . . . . . FRANCMASONERIA PE ÎNȚELESUL ADEPȚILOR SĂI

MEDICINĂ
Aurelian Curin . . . . . REIKI NONTRADIȚIONAL

MEMORII, JURNALE, BIOGRAFII
Rodney Bolt . . . . . LORENZO DA PONTE. AVENTURILE LIBRETISTULUI LUI MOZART
Gyles Brandreth . . . . . PHILIP ȘI ELISABETA – PORTRETUL UNEI CĂSĂTORII
Stanislao Dziwisz . . . . . O VIAȚĂ CU KAROL
Enrik Lauer . . . . . MOZART ȘI FEMEILE
Ioan Paul al II-lea . . . . . MEMORIE ȘI IDENTITATE
Gerd Langguth . . . . . ANGELA MERKEL
Ilie Năstase . . . . . MR NĂSTASE (CONȚINE COLIȚĂ FILATELICĂ)
David Rockefeller . . . . . MEMORII
Emil Tocaci . . . . . ULTIMUL PROTEST
Roxana Valea . . . . . PRIN PRAF ȘI VISE
Kurt Vonnegut . . . . . UN OM FĂRĂ DE ȚARĂ

ESEISTICĂ
Mark Crick . . . . . SUPA LUI KAFKA
Ernesto Sábato . . . . . ESEURI (VOL. 1, 2)
Marius Tucă . . . . . ASTENII DE BUZUNAR ◆ PAMFLETE CU ROMÂNI

Editura RAO
vă oferă
de același autor

Din culisele luptei pentru putere

Cronologia evenimentelor din decembrie 1989

România postcomunistă 1989-1991

clubul cărţii rao

CLUBUL CĂRȚII RAO
are un regulament de funcționare mai modern,
mai eficient și mai adaptat nevoilor dumneavoastră,
care este pus la dispoziția membrilor odată cu fișa
de înscriere. Principala inovație o reprezintă
introducerea a TREI TIPURI DE CARDURI
care vă oferă mari reduceri de preț
în achiziționarea cărților.
Pentru detalii privind acest regulament
vă puteți informa din broșurile editurii noastre
sau scriindu-ne pe adresa:

CP CE-CP 23, București;
e-mail: *club@raobooks.com*

sau accesând site-urile:
www.raobooks.com;
www.rao.ro